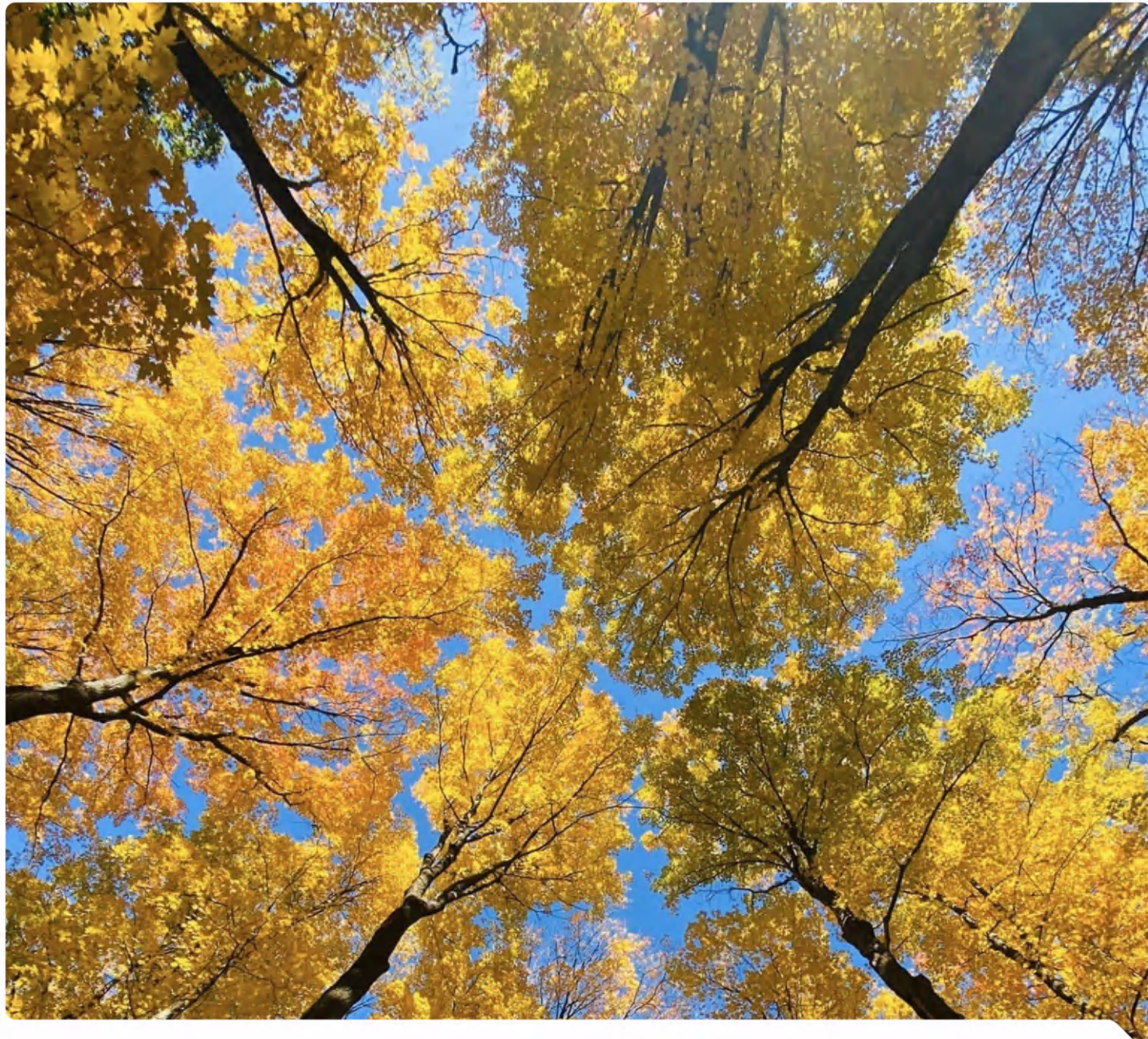
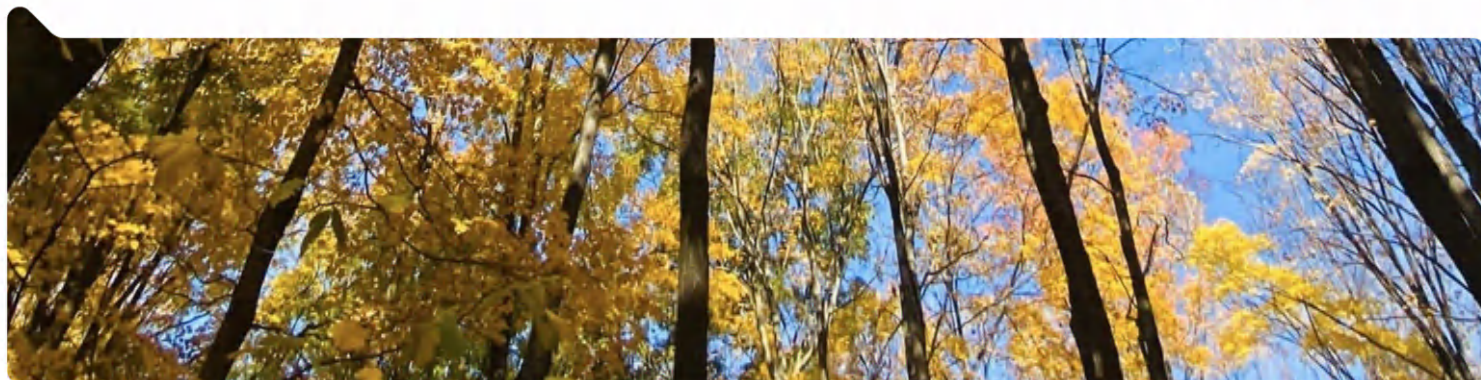

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Rapportage H2 2023

achmea
Investment Management

Inhoudsopgave

1.	Activiteiten & Ontwikkelingen	03
2.	Inleiding verantwoord beleggen	06
3.	Screening	11
4.	Uitsluiten	12
5.	Corporate Governance	16
6.	Engagement	22
7.	Samenwerking & Collectieve Initiatieven	59
8.	ESG-integratie	65
9.	Impactbeleggen	67
10.	Bijlagen	71

1. Activiteiten & Ontwikkelingen

Nog nadrukkelijker dan voorheen zijn maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) en maatschappelijk verantwoord ondernemen belangrijke thema's in onze maatschappij. Dit zien we zowel terug in de groei van onze MVB-dienstverlening aan onze klanten, als in toenemende wet- en regelgeving op het gebied van MVB. Naast het verlenen van directe MVB-dienstverlening, hebben we ons in lopende, actuele discussies nadrukkelijker gepresenteerd. Enkele daarvan lichten we graag toe.

1.1. We namen de lead in een Tabaksstatement

Op initiatief van Achmea IM hebben 57 toonaangevende financiële instellingen die samen meer dan USD 2,9 biljoen vermogen onder beheer hebben in tien landen, een verklaring uitgegeven. Daarin roepen ze VN-lidstaten op tot snellere uitvoering van het Kaderverdrag inzake tabaksontmoediging van de Wereldgezondheidsorganisatie (World Health Organization Framework Convention on Tobacco Control – WHO FCTC). Deze financiële instellingen, waaronder banken, pensioenfondsen, verzekeraars en vermogensbeheerders, zetten zich in voor bewustwording van de talrijke voordelen van tabaksontmoediging. Het gaat daarbij niet alleen om gezondheids- en milieuaspecten van tabaksgebruik, maar ook om de aanzienlijke negatieve gevolgen voor de economie. Onder andere Achmea, BNP Paribas AM, Australian Super, Länsförsäkringar, NN Group en Cardano ondertekenden de verklaring.

De verklaring is officieel gepresenteerd tijdens een side event op het VN-hoofdkantoor in New York, tijdens de Algemene Vergadering van de VN van 2023. De verklaring werd officieel overhandigd aan Dr. Li van het secretariaat van het WHO FCTC door Annette van der Krogt, Hoofd Verantwoord Beleggen bij Achmea Investment Management. De 57 financiële instellingen werken nauw samen met Tobacco Free Portfolios, een ngo die zich wereldwijd inzet voor tabaksvrije financiering.

1.2. Engagementthema's Biodiversiteit en Acces to Nutrition zijn afgerond

Eind 2023 sloten we het engagementthema Biodiversiteit in de landbouwketen af. In de gesprekken hebben we duidelijk geagendeerd dat verlies van biodiversiteit een systeemrisico is dat vraagt om een systematische analyse van impact en risico's. Een aantal van de ondernemingen oriënteert zich inmiddels op de ontwikkelde standaarden voor impact- en risicoanalyse. Bij de meeste ondernemingen is in de engagementperiode ook de rapportage over de urgentie van het aanpakken van biodiversiteitsverlies verbeterd. Onze actieve deelname aan de engagement werkgroep van de 'Finance for Biodiversity Foundation' leidde tot goede samenwerking met andere institutionele beleggers. Door het gezamenlijk voeren van de gesprekken met de ondernemingen, konden we de druk opvoeren.

Ook de dialogen in het engagementthema Access to Nutrition sloten we eind 2023 af. We zien dat we in dit programma bij de meeste ondernemingen voortgang hebben geboekt. The Coca Cola Company is hierbij een uitzondering. Daarom hebben we besloten om bij Coca Cola de dialoog te escaleren door middel van een aandeelhoudersresolutie. Aangezien er bij de andere ondernemingen veel voortgang geboekt is, sluiten we de huidige lopende dialogen af. Dat betekent niet dat we stoppen met dit thema. In 2024 bouwen we voort op opgedane kennis en gaan we met een nieuwe groep ondernemingen het gesprek aan over gezonde voeding. Naast ondernemingen uit de voedingsindustrie richten we ons ook op restaurantketens, waaronder fastfoodketens.

1.3. We hebben een uitstekende beoordeling van de Principles for Responsible Investment

Achmea IM heeft in 2007 de Principles for Responsible Investment (PRI) ondertekend, waarmee wij ons committeren aan de integratie van duurzaamheidscriteria in onze beleggingsprocessen. Ondertekenaars van de PRI worden jaarlijks getoetst op de kwaliteit, reikwijdte en toepassing van deze principes. Eind december 2023 heeft de PRI de beoordelingsrapporten over het jaar 2023 kenbaar gemaakt. Achmea IM is getoetst op 10 onderwerpen, daarvan heeft het onderwerp “Policy governance en Strategy” een beoordeling van 5 sterren gekregen. Op 8 onderwerpen scoorde Achmea IM 4 sterren. Daarmee overtrof Achmea IM ruim de mediaan die door de PRI is opgesteld.

1.4. Achmea IM meest duurzame Nederlandse vermogensbeheerder in stemgedrag op aandeelhoudersvergaderingen

Achmea IM is door het Britse ShareAction beoordeeld als de beste Nederlandse vermogensbeheerder op het gebied van stemgedrag vóór duurzaamheidsresoluties op aandeelhoudersvergaderingen. Van de in totaal 69 beoordeelde vermogensbeheerders wereldwijd eindigde Achmea IM overall op positie 2.

ShareAction heeft voor het vijfde achtereenvolgende jaar een wereldwijd ESG-onderzoek uitgevoerd naar hoe de grootste asset managers hebben gestemd op duurzame management- en aandeelhoudersvoorstellen. De aandeelhoudersvoorstellen betreffen resoluties op het gebied van onderwerpen als klimaat, milieu en sociale kwesties die in 2023 door aandeelhouders geagendeerd zijn en waarover gestemd is bij de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering. De managementvoorstellen betreffen klimaattransitieplannen.

Onderzoeksgroep van ShareAction betrof 69 van de grootste vermogensbeheerders wereldwijd en hun stemgedrag op 257 aandeelhoudersresoluties in 2023. Achmea IM is de best-geklasseerde Nederlandse vermogensbeheerder. Overall eindigde Achmea IM op positie 2 achter de UK-vermogensbeheerder EFG Asset Management.

Kerncijfers MVB-halfjaarverslag Achmea IM Beleggingsfondsen

KLIMAATNIEUWS

Klimaatcommitment

Als ondertekenaar van het Klimaatcommitment van de Nederlandse financiële sector committeert Achmea IM zich aan het leveren van een bijdrage aan het behalen van de doelstellingen uit het Klimaatakkoord van Parijs. **Concreet betekent dit het terugdringen van de wereldwijde CO₂-uitstoot tot netto 0% in 2050 (klimaatneutraliteit).**

Als onderdeel van het Klimaatcommitment heeft Achmea IM het **klimaatactieplan** gepubliceerd.

Ambitiethema's

Achmea IM heeft vier ambitie thema's benoemd: **Klimaat, Biodiversiteit, Gezondheid en Water.**

#2

positie op ranglijst
ShareAction

Stemcijfers

1009 aandeelhoudersvergaderingen
6084 agendapunten

1136

ONDERNEMINGEN EN
LANDEN WAARIN
WIJ NIET INVESTEREN

Uitsluitingen

- 94 Controversiële wapens
- 406 Staatsbedrijven
- 438 Steenkool, teerzanden, schalieolie- en gas en Arctisch olie- en gas
- 87 Normschenders
- 14 Goed bestuur (SFDR)
- 39 Tabak
- 58 Landen

Een aantal ondernemingen valt onder meerdere uitsluitingsgronden.

158

DIALOGEN MET 111
ONDERNEMINGEN

Normatieve engagement

Mensenrechten	44
Milieu	48
Arbeidsnormen	50
Corruptie	16

72
DIALOGEN

Thematische engagement

Access to Nutrition	5
Biodiversiteit in de landbouwketen	7
Klimaatadaptatie en water	6
Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen	5
Reductie CO ₂ -uitstoot	8
Klimaat en Transport (2)	6
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen	8
Mensenrechten & Governance	8
Kleding en circulariteit	9
Access to Healthcare	10

Afgesloten thema's:

- Access to Nutrition
- Biodiversiteit

2. Inleiding verantwoord beleggen

Achmea IM beheert institutionele beleggingsfondsen, waarbij er sinds 2008 MVB-instrumenten worden toegepast bij het beheer van het vermogen in deze fondsen. In dit verslag leest u de laatste stand van zaken met betrekking tot deze instrumenten en vindt u terug welke activiteiten we voor de beleggingsfondsen hebben ondernomen. Beleidsdocumenten en rapportages zijn terug te vinden op de website van Achmea Investment Management.

2.1. Verantwoord beleggen

Achmea IM staat voor een goed en betaalbaar pensioen voor huidige en toekomstige generaties, en is van mening dat maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) hieraan bijdraagt. Binnen haar fiduciaire verantwoordelijkheid besteedt Achmea IM daarom, waar nodig en mogelijk, aandacht aan ecologische, sociale en governance (ESG) onderwerpen. Maatschappelijk verantwoord ondernemen door de ondernemingen waarin belegd wordt, speelt een belangrijke rol.

2.2. Uitgangspunten

Voor het MVB-beleid hanteert Achmea IM de principes van het Global Compact van de Verenigde Naties (UN Global Compact) als uitgangspunt. Hetzelfde geldt voor de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen (OESO-richtlijnen) en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (Guiding Principles).

Het UN Global Compact bestaat uit tien breed geaccepteerde principes (zie bijlagen 10.1) en beslaat vier hoofdthema's:

- Mensenrechten;
- Arbeidsnormen;
- Milieu;
- Anticorruptie.

Deze principes vinden hun oorsprong in internationale verdragen zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en principes van de International Labour Organisation (ILO). Het UN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun eigen invloedssfeer kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen.

De OESO-richtlijnen en Guiding Principles geven, naast de vier genoemde thema's, richting aan ondernemingsgedrag op de volgende thema's:

- Consumentenbelangen;
- Wetenschap en technologie;
- Mededinging;
- Belastingen.

2.3. Instrumenten

Bij het in praktijk brengen van Achmea IM's MVB-beleid, wordt gebruik gemaakt van de volgende instrumenten:

1. Screening;
2. Uitsluiten;
3. Engagement: het aangaan van de dialoog met ondernemingen;
4. Corporate governance;
5. ESG-integratie in beleggingsprocessen;
6. Impactbeleggen.

2.4. Transparantie en verantwoording

Transparantie is onlosmakelijk verbonden met een goed MVB-beleid. Achmea IM rapporteert tweemaal per jaar over hoe zij de afgelopen periode invulling gaf aan het MVB-beleid. Ook rapporteert Achmea IM over de wijze waarop instrumenten zijn ingezet op sociale, governance en milieuthema's en geven we inzicht in ons stemgedrag via een [vote disclosure system](#). De rapportages en het systeem zijn toegankelijk via de [website van Achmea IM](#). Daarnaast staan de volgende documenten op website:

1. [Beleid Maatschappelijk Verantwoord Beleggen](#);
2. [Engagement Guidelines](#);
3. [Achmea IM Stembeleid](#);
4. [Uitsluitingslijst landen en ondernemingen](#) ;
5. [SFDR-statement belangrijkste ongunstige effecten](#).

2.5. Scope van rapportage

Het MVB-beleid is van toepassing op de Achmea IM beleggingsfondsen. In deze rapportage leggen we verantwoording af voor het in de beleggingsfondsen gevoerde MVB- beleid. Daarnaast voert Achmea IM een aantal fund-of-funds, waarop het MVB-beleid van externe vermogensbeheerder van toepassing is. In bijlage 7.5 vindt u een overzicht van de beleggingsfondsen van Achmea IM.

2.6. Implementatie ambitiethema's

	2022	2023	2024	2030
Klimaat				
Achmea IM streeft naar minimaal 50% reductie van de CO ₂ -uitstoot in de liquide beleggingsfondsen in 2030 ten opzichte van ultimo 2020.	Gestart	Op schema, zie MVB half jaar verslag CO ₂ reductie fondsen		
Achmea IM wil het verschil maken in de reële economie. Daarom zetten wij onze invloed in om bedrijven waarin we beleggen te stimuleren om de energietransitie te maken. Van de grootste bijdragers aan de CO ₂ -uitstoot (olie en gas, staal, cement en nutsbedrijven) verwachten wij een transitieplan dat is gekoppeld aan het beloningsbeleid. In de periode van 2022- 2026 stemmen we tegen het beloningsbeleid als er geen transitieplan gekoppeld is aan het beloningsbeleid. Tussentijds evalueren we het effect. We passen dit toe voor onze aandelenfondsen en vragen onze klanten hier in mee te gaan	Gestart	Opgenomen in het stembeleid van 2023		
Achmea IM ontwikkelt producten om investeringsmogelijkheden te bieden die de energietransitie bespoedigen	Gestart	Achmea IM Climate Infrastructure fund van start		
Biodiversiteit				
Uiterlijk in 2023 de biodiversiteitsimpact van onze beleggingen te meten, om zo concrete doelen te stellen om de negatieve impact op biodiversiteit te beperken en de positieve impact te vergroten	Gestart	Lopend (vertraging door data Procurement proces)		
Met nog meer klanten krachten te bundelen om beleid op biodiversiteit te maken, de bijbehorende risico's voor de beleggingsportefeuille in kaart te brengen en mee te nemen in beleggingsbeslissingen en de mogelijkheden te onderzoeken om te investeren in biodiversiteitsbehoud en -herstel		Klantpresentatie bij klanten gehouden, en productvoorstel impact data in de maak		
Meer en langdurige engagement te voeren met ondernemingen die een grote negatieve impact hebben op biodiversiteit. Dit zetten we, indien nodig, kracht bij via stemmen en uitsluiten.	Lopend	Biodiversiteitsengagement thema afgerond eind 2023, en nieuw engagement in ontwikkeling voor 2024		
Gezondheid				
Active ownership uitbreiden. Op basis van de analyse van onze beleggingsportefeuille op het thema Gezondheid selecteren we de ondernemingen met de meest materiële impact op het thema Gezondheid. Van deze ondernemingen verwachten we dat ze uiterlijk in 2026:	Gestart	Dit jaar is het nieuwe thema "Access to Healthcare" van start gegaan. Daarnaast is ook de materialiteitsanalyse uitgevoerd voor het thema gezonde voeding en zijn		

- Sturen en rapporteren over het verbeteren van hun impact op gezondheid
- Sturing geven aan hun beloningsbeleid gebaseerd op deze positieve maatschappelijke impact

Onze engagement is niet vrijblijvend en naast onze engagement gaan we daarom:

- Het thema Gezondheid in ons stembeleid versterken, bijvoorbeeld het sturen op maatschappelijke impact in ons beloningsbeleid
- Bedrijven uitsluiten, ook na engagement, onvoldoende stappen zetten

Leidende rol in de samenwerking met andere investeerders. We nemen een actieve rol in samenwerkingen met andere investeerders op het thema Gezondheid. Dat doen we al in de Access to Nutrition en Access to Medicine coalities. Daarnaast sluiten we ons in 2022 aan bij het Long-term Investors in People's Health programma, waarin investeerders wereldwijd samenwerken op het thema Gezondheid. Via deze samenwerkingen delen we onze kennis en werken we actief samen om onze engagement zo effectief mogelijk te maken.

Gestart

Gestart

voor BSM doelstellingen opgesteld. In 2024 zal een nieuwe thema op basis van de uitkomsten worden opgestart.

Gezondheid is opgenomen en uitgevoerd in stembeleid 2023 in relatie tot beloningsbeleid

I l.s.m. a.s.r., Cardano en VGZ hebben we het Health Engagement Network opgestart. Daarnaast zijn wij de uitvoerder van het Health Engagement Network dat in 2023 van start is gegaan.

In 2023 hebben we het tabaksstatement opgezet. Dit naast onze actieve in LIPH, Access to medicine en access to nutrition.

Uitbreiding impactbeleggingen. Naast een financiële doelstelling hebben impactbeleggingen een concreet meetbare maatschappelijke doelstelling. Wij zien hier goede mogelijkheden voor in zowel onze private equity- als vastgoedportefeuille.

- Private equity: Samen met en voor klanten onderzoeken we in 2023 de mogelijkheden voor een propositie om via private equity naast financieel rendement, ook meer maatschappelijke impact te creëren op het thema Gezondheid
- Zorgvastgoed: We ontwikkelen een raamwerk om onze impact op goede zorg beter te meten en hierop te sturen

Loopt via externe managers en opzetten nieuw fonds. MVB team heeft hier een ondersteunende rol. Met vastgoed afgestemd hoe de rol van zorg kan worden aangescherpt.

Aanscherping uitsluitingsbeleid. Op basis van onze analyse van de meest materiële ondernemingen op het gebied van Gezondheid en de uitkomsten van onze engagement, scherpen we ons uitsluitingsbeleid aan in 2024. Hierbij kijken we onder andere naar de volgende onderdelen:

- Activiteiten van ondernemingen die per definitie schadelijk zijn voor de gezondheid en/of in strijd zijn met internationale richtlijnen
- Uitsluiting als escalatiemiddel wanneer engagement en stembeleid onvoldoende opleveren

Gaat in 2024 lopen op basis van onze uitgevoerde materialiteitsanalyse en aankomende 1° screening.

Water

Inzicht in onze beleggingsportefeuille. Een beter inzicht in onze beleggingsportefeuille en impact op Water heeft hoge prioriteit. Uiterlijk In 2023 brengen we de meest materiële bedrijven en sectoren op het thema Water in onze beleggingsportefeuille in kaart. Hieraan gekoppeld is ons gesprek met onze dataleveranciers, die wij vragen om ons van concrete datapunten te voorzien (zie ook punt 3). Met onze analyse scherpen we onze engagement, stemactiviteiten, uitsluitingsbeleid en ESG-integratie-proces verder aan. Streven is om aan te sluiten bij de PAI-indicatoren van de SFDR.

Dit jaar hebben we het project met Deltares, WWF, NN en SCOR opgezet om beter inzicht te krijgen in de waterprestaties van ondernemingen in twee stroomgebieden. Deze informatie gaan we gebruiken om onze ESG-integratie, engagement aan te scherpen.

De positie van Water in Active ownership versterken. Op basis van de analyse van onze beleggingsportefeuille op het thema Water selecteren we de ondernemingen met de meest materiële impact op het thema Water voor engagement. Van deze ondernemingen verwachten we dat ze:

- Sturen en rapporteren over het verbeteren van hun impact op het thema Water
- Sturing geven aan hun beloningsbeleid gebaseerd op deze positieve maatschappelijke impact

Zie boven. Start met Deltares & WWF Project. Op basis hiervan zullen we een nieuw engagement thema opzetten in 2024. Ook hebben we in 2023 voor het eerst een water resolutie ingediend. Wij vroegen Rio Tinto 'water impact assessments' uit voeren.

Nog niet gestart

Onze engagement is niet vrijblijvend en naast onze engagement gaan we daarom:

- Het thema Water in ons stembeleid versterken voor de meest materiële bedrijven, bijvoorbeeld het sturen op maatschappelijke impact in ons beloningsbeleid

Ook overheden spelen een belangrijke rol op het thema water. Zowel om bedrijven stappen te laten zetten, als om zelf waterrisico's aan te pakken. We steunen daarom initiatieven op dit vlak wanneer ze voldoen aan de criteria die we in onze uitgangspunten "engagement met overheden" hebben benoemd.

Leidende rol in de samenwerking met andere investeerders. We spelen nu al een actieve rol in het Valuing Water Finance Initiative. Daarnaast bouwen we voort op onze eerdere samenwerking met WWF en Deltares. We starten daarom een onderzoek met als doel ESG-data op het thema Water te verbeteren. Wij nodigen andere investeerders uit om met ons hierop samen te werken. De uitkomsten van dit onderzoek passen we toe in ons beleggingsproces en ons active ownership.

Gestart

We hebben bij valuing water finance initiative een co-lead rol voor Kraft Heinz. Daarnaast hebben we de samenwerking opgezet rondom het Deltares en WWF project.

Uitbreiding impact beleggingen. Naast een financiële doelstelling hebben impactbeleggingen een concreet meetbare maatschappelijke doelstelling. Wij zetten ons als Achmea IM al op het thema Water in via onze private equity portefeuille en via ons green bonds fonds. Als extra stap gaan we samen in 2023 met en voor klanten onderzoeken hoe we via een nieuwe private equity propositie naast financieel rendement, ook meer maatschappelijke impact te creëren op het thema Water. We leggen hierbij expliciet de link met de rol die Water kan spelen op de thema's Gezondheid en Klimaat.

Gestart

Loopt via externe managers en opzetten nieuw fonds. MVB team heeft hier een ondersteunende rol.

3. Screening

Via de beleggingen in de Achmea IM beleggingsfondsen en het beleggingsuniversum, kunnen we risico's (negatieve impact) voor de samenleving en milieu identificeren. Met ons normatieve engagementprogramma spreken we ondernemingen aan op hun gedrag om potentiële negatieve impact te voorkomen of te verminderen. Over het monitoren van voortgang en de resultaten van deze dialoog rapporteren we periodiek. Wanneer een onderneming schade veroorzaakt aan samenleving of milieu zal Achmea IM de onderneming nadrukkelijk oproepen tot herstel- en verhaalmogelijkheden voor degene die schade hebben geleden. Een uitvoerige beschrijving van het due diligencescreeningsproces vindt u terug in ons MVB-beleid.

De uitkomsten van de due diligencescreening categoriseren we naar thematische aandachtgebieden en beoordelen we op de mate van betrokkenheid van de onderneming en het effect op de samenleving en/of het milieu. De thematische aandachtsgebieden van Achmea IM zijn Mensenrechten, Arbeidsnormen, Milieu en Anticorruptie.

In het geval van (potentiële) negatieve impact gaan we de dialoog aan met de onderneming. Als na verloop van tijd blijkt dat een onderneming geen progressie maakt in het voorkomen/ verhelpen van de negatieve impact, gaan we over tot uitsluiting van de onderneming. Daarnaast is een aantal ondernemingen op voorhand uitgesloten. Dit gaat om onderneming waar sprake is van structurele schendingen en die niet open staan voor dialoog om deze op te heffen. Onderstaande tabel geeft de resultaten van de due diligencescreening en de ondernomen actie weer:

TABEL 3.1

Per 31-12-2023	Aantal ondernemingen uitgesloten op normatieve gronden	Nieuw normatieve dialogen
Mensenrechten	35	12
Arbeidsnormen	12	10
Milieu	33	8
Anti-corruptie	0	2

In het volgende hoofdstuk van dit MVB-halfjaarverslag is terug te vinden welke ondernemingen zijn uitgesloten en op basis van welke normschending we dit besluit hebben genomen. In het hoofdstuk Engagement rapporteren we over de voortgang van het normatieve engagementprogramma. We rapporteren per thematisch aandachtsgebied de namen van de ondernemingen waarmee de dialoog is gestart.

4. Uitsluiten

Een institutionele belegger kan om uiteenlopende redenen op voorhand niet willen beleggen in bepaalde ondernemingen of landen. Zo kan hij ervoor kiezen om niet te beleggen in ondernemingen die ongewenst gedrag vertonen of die controversiële producten produceren. Wanneer een onderneming betrokken is bij een controversieel product, veelal een kernactiviteit, is het toepassen van een engagementbeleid niet reëel. Het is immers lastig de onderneming over te halen om een ander product te produceren. Achmea IM past in dat geval een uitsluitingsbeleid toe. Daarnaast kunnen ondernemingen die op structurele wijze met hun gedrag internationale normen op het gebied van mensenrechten, milieu, arbeidsnormen of corruptie schenden bij achterblijvende engagementresultaten worden uitgesloten van het beleggingsuniversum. Hierbij vormen de principes van het UN Global Compact en de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen het uitgangspunt. Het uitsluitingsbeleid van Achmea IM richt zich op producenten van controversiële wapens, tabak, steenkolen, teerzanden, schalieolie- en gas, Arctische olie- en gas, structurele schenders van internationale gedragsnormen, landen waaraan internationale sancties zijn opgelegd en good governance-uitsluitingen.

4.1. Uitsluitingsgronden

In onderstaand overzicht zijn de uitsluitingsgronden die relevant zijn voor Achmea IM uiteengezet. In de bijlagen kunt u de uitgesloten bedrijven per 1 januari 2024 vinden.

Uitsluitingscriterium	Definitie	Data	Update	Bijlagen
Controversiële wapens	• Nucleaire wapens • Biologische wapens • Chemische wapens • Antipersoonsmijnen • Clustermunitie Bij het bepalen van de definitie van controversiële wapens zoekt Achmea IM daarbij aansluiting bij internationale verdragen die door Nederland zijn ondertekend en bij het beleid van de Nederlandse overheid. Jaarlijks stuurt de AFM een nieuwe definitieve indicatieve uitsluitingslijst (risicoradar) rond.	ISS ESG	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2024
Tabak	Betrokkenheid van individuele bedrijven wordt vastgesteld aan de hand van omzet gegenereerd uit de productie en distributie van tabaksgoederen. Een onderneming wordt uitgesloten indien de tabaksgoederen gerelateerde omzet meer dan 50% is.	ISS ESG	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2024
Steenkool	Achmea IM hanteert een restrictief beleid ten aanzien van steenkool. Het steenkoolbeleid is gericht op het delven en het gebruik van thermisch steenkool (inclusief bruinkool, bitumen, antraciet en stoomkolen). Ondernemingen worden uitgesloten van belegging als: a. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit steenkoolgerelateerde activiteiten. De winning van thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze,	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2024

Teerzanden	antraciet en stoomkolen) en de verkoop aan externe partijen zijn relevant bij het bepalen van de aan steenkool gerelateerde omzet. Inkomsten uit kolenhandel worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in deze berekening. b. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is van elektriciteitsopwekking uit thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen). Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit de extractie en verwerking van teerzanden voor de winning van olie.	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2024
Schalie- olie en gas	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit de extractie en productie van schaliegas en -olie.	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2024
Arctisch olie- en gas	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit de extractie en productie van Arctisch gas en -olie.	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2024
Normschenders	Achmea IM sluit ondernemingen uit die op grove en structurele wijze internationaal breed gedragen normen op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie schenden. Het Pensioenfonds spreekt van een structurele schending wanneer de schending ook na dialoog na ten minste twee jaar nog altijd niet (in voldoende mate) is opgeheven.	ISS ESG	Jaarlijks	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2024
Landen	In de portefeuille van staatsobligaties van opkomende markten mag niet belegd worden in obligaties geëmitteerd door landen gesanctioneerd door de VN Veiligheidsraad en EU. De onderzoeksresultaten van de volgende instituten worden gebruikt om de landenprestaties inzichtelijk te maken: • Freedom House met de Freedom in the World index; • ITUC met de ITUC Global Rights index; • EPI (Yale) met de Environmental Performance Index; • Transparency International met de Corruption Perception Index.	EU en VN sanctielijst, Freedom House, ITUC, Transparency International	Jaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2024
Staatsbedrijven van uitgesloten landen	Wij kiezen er voor staatsbedrijven (bedrijven die voor meer dan 50% van de staat zijn) uit te sluiten omdat we niet wensen bij te dragen aan het financieren van landen die arbeidsrechten niet in voldoende mate waarborgen.	MSCI	Halfjaarlijks	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2024
Goed bestuur	Achmea IM belegt in ondernemingen die voldoen aan de praktijken van goed bestuur (good governance). Ondernemingen die op dit vlak zeer slecht presteren, worden op voorhand uitgesloten. Daarbij wordt minimaal gekeken naar de wettelijke vereisten op het gebied van: • Goede managementstructuren; • Betrekkingen met werknemers; • Beloning van het betrokken personeel; • Naleving van de belastingwetgeving. Hier bovenop wordt, zowel vóór als na het aankopen van beleggingen, het MVB-beleid toegepast. Bij het bepalen of ondernemingen goed presteren op het gebied van goed bestuur,	MSCI	Jaarlijks	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2024

maakt Achmea IM gebruik van ESG-data van derden. Mocht een onderneming waarin wordt belegd na verloop van tijd niet goed presteren, dan wordt deze alsnog uitgesloten volgens het gestandaardiseerde uitsluitingsproces.

4.1.1. Samenstelling uitsluitingslijst

Het onafhankelijke onderzoeksbureau ISS ESG stelt ieder halfjaar vast welke ondernemingen betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens en tabaksproducenten. Normschenders wordt jaarlijks geupdatet. Daartoe bekijkt het onderzoeksbureau het gehele belegbaar universum. Wanneer het onderzoeksbureau betrokkenheid vaststelt is dat reden tot uitsluiting.

Twee maal per jaar screenen wij het beleggingsuniversum via MSCI voor het criterium steenkool, teerzanden, Schalieolie- en gas en Arctisch olie- en gas. Inkomsten uit

kolenhandel en transport worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in de berekening.

Ondernemingen die zijn aangemerkt als betrokken bij de verschillende uitsluitingscriteria plaatsen wij op de geactualiseerde uitsluitingslijst. Eventueel aanwezige holdings in het criterium verkopen wij. Portefeuillemanagers mogen geen nieuwe holdings aankopen van uitgesloten ondernemingen zolang de onderneming op de uitsluitingslijst staat. Inkomsten uit kolenhandel en transport worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in de berekening.

5. Corporate Governance

Corporate governance, of goed ondernemingsbestuur, heeft betrekking op de verhoudingen tussen de verschillende actoren van een onderneming zoals de Raad van Bestuur (RvB), de Raad van Commissarissen (RvC), aandeelhouders en andere belanghebbenden. Rekenschap, transparantie en toezicht spelen een centrale rol. Door actief gebruik te maken van aandeelhoudersrechten kan Achmea IM via haar beleggingsfondsen invloed uitoefenen op de ondernemingen waarin zij belegt. Het gaat hierbij om het benoemen van bestuurders, het goedkeuren van jaarstukken en in sommige gevallen het beloningsbeleid. De beleggingsfondsen doen dit onder andere door gebruik te maken van het stemrecht. Op deze manier wordt een betere corporate governance gestimuleerd bij de ondernemingen. Het is onze overtuiging dat een goede corporate governance bijdraagt aan langetermijnwaardecreatie.

5.1. Institutionele belegger als actief aandeelhouder

De Nederlandse Corporate Governance Code schrijft voor dat institutionele beleggers zoals pensioenfondsen beleid moeten hebben ten aanzien van het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen van de beursgenoteerde ondernemingen waarin zij beleggen. Daarbij wordt van de institutionele belegger gevraagd om minstens eenmaal per jaar aan te geven hoe invulling wordt gegeven aan het stembeleid. Daarnaast stelt de Corporate Governance Code dat er minimaal eenmaal per kwartaal moet worden aangegeven hoe er gestemd is op de aandeelhoudersvergaderingen.

Achmea IM voldoet aan de bepalingen van de Corporate Governance Code. Op de website van Achmea IM vindt u de volgende documenten:

1. Stembeleid;
2. Stemverslag van de voorgaande kwartalen en het afgelopen halfjaar;
3. Rapportagetool waarbij gerapporteerd wordt hoe gestemd is per aandeelhoudersvergadering.

5.2. Stemgedrag Achmea IM

Achtergrond

De tweede helft van het jaar is altijd een rustige stemperiode. In het vierde kwartaal vindt in Australië en Nieuw-Zeeland de piek van het aandeelhoudersvergaderingen seizoen plaats.

Stemactiviteiten van Achmea IM

We stemden in het afgelopen halfjaar in totaal op **1.009 vergaderingen** op totaal **6.084 agendapunten**¹. Er wordt niet altijd met het management van de onderneming meegestemd. Er is **22% tegen het management gestemd**. Zie onderstaande tabel voor een overzicht van de managementvoorstellen en de regionale verdeling van vergaderingen over H2 2023.

De meeste voorstellen betroffen (her)benoemingen. Relatief gezien is het % 'tegen' stemmen het hoogst bij beloningen. De tegenstemmen bij beloningen betrof met name beloningsstructuren die als excessief, onvoldoende toegelicht en niet transparant genoeg beoordeeld worden, of waar een link met de prestaties van de onderneming ontbreekt. Dit kwam zowel terug in beloningsbeleid als beloningsverslagen. De categorie 'geen research' betreft grotendeels onderwerpen die te laat voor de agenda zijn aangemeld en waar geen onderliggende informatie voor aanwezig is die beoordeeld kon worden. Dit leidt er toe dat het % 'tegen' stemmen hier ook zeer hoog, zo niet 100%, zal zijn.

¹ In de fondsen komen deels dezelfde ondernemingen voor, de dubbeltellingen zijn uit deze totaalcijfers gehaald.

TABEL 5.2.1 MANAGEMENTVOORSTELLEN H2 2023¹

	Totaal Achmea IM ESG Global Equity Fund	% Tegen Achmea IM ESG Global Equity Fund	Totaal Achmea IM Global Enhanced Equity Fund	% Tegen Achmea IM Global Enhanced Equity Fund	Totaal Global Multi Factor Equity Fund	% Tegen Global Multi Factor Equity Fund	Totaal Achmea IM Global Equity Fund	% Tegen Achmea IM Global Equity Fund	Totaal Emerging Markets Equity Fund	% Tegen Emerging Markets Equity Fund
Aandelen gerelateerd	30	0%	63	8%	15	0%	63	8%	789	5%
Audit gerelateerd	49	0%	79	0%	22	0%	79	0%	147	1%
Beloning	110	37%	211	50%	72	47%	211	50%	594	43%
Benoemingen	421	17%	690	16%	233	22%	690	16%	994	20%
Bestuurders gerelateerd	6	0%	15	7%	12	8%	15	7%	524	38%
Duurzaamheid	1	0%	1	0%	1	0%	1	0%	0	0
Niet-routinematig	0		2	0%	0		2	0%	287	11%
Overig	0		3	0%	0		3	0%	51	18%
Overname gerelateerd	9	11%	26	4%	8	13%	26	4%	1	0%
Routine	22	0%	44	5%	16	13%	44	5%	453	12%
Sociaal	3	0%	6	0%	1	0%	6	0%	7	29%
Statuten gerelateerd	5	0%	12	8%	33	6%	12	8%	369	32%
Strategische transacties	5	0%	15	0%	4	0%	15	0%	393	25%
Klimaat	0		2	0%	0		2	0%	0	0
Geen research	2	50%	1	100%	1	100%	1	100%	0	0

¹ Zie de bijlagen voor een verdere beschrijving van de type voorstellen.

TABEL 5.2.2 REGIONALE VERDELING H2 2023

Land	Aantal ¹	India	157
Australia	23	Indonesia	4
Bermuda	7	Ireland	7
Brazil	10	Israel	2
Canada	3	Italy	2
Cayman Islands	28	Japan	3
Chile	1	Jersey	4
China	604	Luxembourg	1
Colombia	1	Malaysia	12
Cyprus	1	Mexico	6
Denmark	1	Netherlands	2
Greece	8	New Zealand	1
Hong Kong	9	Poland	3
		Singapore	2

South Africa	21
South Korea	13
Spain	1
Sweden	1
Switzerland	2
Taiwan	1
Turkey	6
USA	49
United Kingdom	13

¹ Vergaderingen van ondernemingen worden 1 keer meegenomen al komen ze in meerdere fondsen voor.

Op de website van Achmea IM kunt u via het Vote Disclosure Systeem vinden hoe we gestemd hebben per aandeelhoudersvergadering.

We maken bij het uitoefenen van stemrechten gebruik van het stemplatform en analyses van Institutional Shareholder Services (ISS). ISS stelt aan de hand van het Achmea-stembeleid specifieke analyses op. Zo past Achmea IM voor elke steminstructie haar eigen op maat gemaakte stembeleid toe.

Het stembeleid van Achmea IM wordt doorlopend geactualiseerd op basis van wereldwijde trends op het gebied van corporate governance, ons stemgedrag bij controversiële agendapunten en overige actualiteiten. Voordat een definitieve stem wordt uitgebracht, besteden we extra aandacht aan controversiële agendapunten. Het uiteindelijke besluit wordt genomen op basis van de specifieke feiten en omstandigheden van het agendapunt.

5.3. Agenderingsrecht aandeelhouders

Op aandeelhoudersvergaderingen kunnen aandeelhouders een voorstel agenderen, mits wordt voldaan aan de voorwaarden van het lokaal geldende agenderingsrecht. Deze aandeelhoudersresoluties kunnen betrekking hebben op de thema's klimaat, biodiversiteit, gezondheid, arbeidsrechten, mensenrechten of goed bestuur enzovoort. In het afgelopen halfjaar hebben wij **254 aandeelhoudersresoluties** beoordeeld en onze stem uitgebracht. In onderstaande tabel staat een overzicht opgenomen van het aantal aandeelhoudersvoorstellen verdeeld per thema en het % 'tegen' stemmen.

Wij toetsen de afzonderlijke aandeelhoudersvoorstellen op inhoud, wenselijkheid, werkbaarheid en effect. Wij zullen niet in alle gevallen voor een aandeelhoudersresolutie stemmen, ook al past deze binnen onze speerpuntthema's. Wanneer een aandeelhoudersvoorstel onvoldoende is onderbouwd, te voorschrijvend is of onevenredig belastend zullen wij tegen stemmen.

TABEL 5.3.1 AANDEELHOUDERSVOORSTELLEN H2 2023¹

	Totaal Achmea IM ESG Global Equity Fund	% Tegen Achmea IM ESG Global Equity Fund	Totaal Achmea IM Global Enhanced Equity Fund	% Tegen Achmea IM Global Enhanced Equity Fund	Totaal Global Multi Factor Equity Fund	% Tegen Global Multi Factor Equity Fund	Totaal Achmea IM Global Equity Fund	% Tegen Achmea IM Global Equity Fund	Totaal Emerging Markets Equity Fund	% Tegen Emerging Markets Equity Fund
Audit gerelateerd	2	50%	2	50%	2	50%	2	50%	39	0%
Beloning	5	60%	4	50%	3	67%	4	50%	4	75%
Benoemingen	2	100%	3	100%	2	100%	3	100%	116	12%
Bestuurders gerelateerd	1	0%	1	0%	0		1	0%	2	100%
Corporate Governance	3	0%	3	0%	1	0%	3	0%	0	
Duurzaamheid	4	100%	4	100%	4	100%	4	100%	0	
Klimaat	5	0%	10	0%	2	0%	10	0%	0	
Overig	0		0		0				45	7%
Sociaal	15	13%	16	13%	9	22%	16	13%	0	
Statuten gerelateerd	1	0%	3	67%	0	0%	3	67%	0	

¹ Zie de bijlagen voor een verdere beschrijving van de type voorstellen.

Resoluties

Klimaat

FedEx Corporation

De indieners van de aandeelhoudersresolutie verzoeken FedEx een rapport op te stellen waarin wordt toegelicht hoe de onderneming omgaat met de gevolgen van haar klimaatveranderingsstrategie voor haar werknemers, werknemers in haar toeleveringsketen en gemeenschappen waarin zij actief is. Dit in overeenstemming met de Just Transition-richtlijnen van de International Labor Organization en indicatoren van de World Benchmarking Alliance. Hoewel de indieners de toezegging van FedEx prijzen om in 2040 klimaatneutraal te zijn, maken zij zich zorgen over het ontbreken van een strategie omtrent Just Transition.

Het bestuur erkent dat klimaatverandering haar medewerkers kan beïnvloeden. De onderneming heeft strategieën geïmplementeerd om het personeelsbestand te ontwikkelen, de betrokkenheid van werknemers te vergroten en het behoud van werknemers en de waarde propositie van werknemers te verbeteren. FedEx rapporteert informatie over hoe het investeert in gemeenschappen in het ESG rapport. De onderneming stelt verder dat het bestuur en haar commissies toezicht houden op ESG-initiatieven en -programma's.

FedEx geeft in haar rapportages niet aan of het verwacht dat haar klimaatstrategie een significante impact heeft op haar werknemers. Ook wordt niet duidelijk of de onderneming

haar inspanningen op het gebied van personeelsontwikkeling goed gepositioneerd zijn, om in te spelen op mogelijke veranderingen. Hoewel de inspanningen van de onderneming groter zijn dan die van haar belangrijkste sectorgenoten, lijken er zorgen te bestaan over de staat van informatieverschaffing binnen de gehele transportsector. Meer informatie over de strategie van de onderneming rondom Just Transition stelt aandeelhouders in staat om eventuele risico's en kansen beter te beoordelen. Vanwege deze redenen heeft Achmea IM VOOR het voorstel gestemd. Het voorstel ontving 29,7% steun van aandeelhouders. Dit is voldoende steun dat de onderneming in ieder geval gericht moet reageren op het voorstel.

Cintas Corporation

De indieners van het aandeelhoudersvoorstel verzoeken Cintas om op wetenschap gebaseerde CO2-reductiedoelstellingen te formuleren, voor de korte- en lange termijn. De doelstellingen moeten in lijn te zijn met het Klimaatakkoord van Parijs. De onderneming dient vervolgens een samenvatting te geven van haar plannen om dit doel te bereiken.

In een verklaring stelt het bestuur dat het de waarde erkent van het verminderen van de uitstoot voor de gehele waardeketen, maar dat het op dit moment niet in het belang van de aandeelhouders is om de doelen te stellen waar in het voorstel om wordt gevraagd. Cintas is van mening dat de onderneming de juiste bestuurs- en leiderschapsprocessen heeft om de afhankelijkheid van de onderneming van op koolstof gebaseerde energie te verminderen.

De onderneming heeft de ambitie uitgesproken om in 2050 klimaatneutraal te zijn en rapporteert jaarlijks over de voortgang. Cintas heeft echter geen reductiedoelstellingen voor de middellange termijn of doelstellingen voor scope 3. Het is tevens niet duidelijk of de net zero doelstelling de volledige uitstoot van de waardeketen omvat. De onderneming maakt haar doelen niet bekend in een duidelijk en gestandaardiseerd kader zoals dat van CDP. Achmea IM heeft vanwege deze redenen VOOR het voorstel gestemd. Het voorstel ontving 23,6% VOOR stemmen en heeft de benodigde meerderheid daarmee niet behaald.

Arbeidsnormen

NIKE, Inc.

De indieners van de aandeelhoudersresolutie verzoeken NIKE te rapporteren over de mediane beloningsverschillen naar ras en geslacht, met inbegrip van de bijbehorende beleids-, reputatie-, concurrentie- en operationele risico's. Daarbij worden risico's met betrekking tot het werven en behouden van divers talent meegenomen. Het rapport moet tegen redelijke kosten worden opgesteld, zonder informatie over eigendomsrechten, processtrategieën en naleving van wettelijke voorschriften. NIKE rapporteert al wel het mediane beloningsverschil tussen mannen en vrouwen per uur en het mediane bonusverschil voor werknemers in het Verenigd Koninkrijk, maar niet voor andere werknemers wereldwijd.

Het bestuur van NIKE stelt dat de gevraagde transparantie in de aandeelhoudersresolutie onnodig is, gezien de transparantie wat het al biedt in rapportages. Het bestuur wijst onder andere op het Impact Report van NIKE, dat informatie bevat over haar initiatieven om de gender- en rassendiversiteit te vergroten. Ook benoemt NIKE haar verschillende doelstellingen voor 2025 met betrekking tot vertegenwoordiging en Diversity Equity and Inclusion.

NIKE publiceert andere statistieken over beloningsverschillen tussen mannen en vrouwen in het Verenigd Koninkrijk dan voor haar wereldwijde personeelsbestand. De mediane loonkloofstatistiek biedt voordelen zoals transparantie en vergelijkbaarheid tussen verschillende tijden en organisaties. Aandeelhouders hebben baat bij het rapporteren van één maatstaf, zoals de onderneming bekendmaakt voor haar personeelsbestand in het Verenigd Koninkrijk, zodat ze beter kunnen beoordelen hoe goed NIKE de kansen voor vrouwen wereldwijd aanpakt,

raciale en etnische minderheden in de Verenigde Staten bevordert en de risico's beperkt die samenhangen met de toenemende publieke aandacht voor kwesties rond gelijke beloning voor mannen en vrouwen en raciale/etnische minderheden. Dit geldt in het bijzonder voor NIKE, aangezien er een rechtszaak loopt tegen NIKE over beschuldigingen van seksisme en ongelijke beloning van vrouwen. Om deze redenen heeft Achmea IM VOOR de resolutie gestemd. Het voorstel behaalde 29% van de VOOR stemmen waardoor het voorstel het niet heeft gehaald.

Sociaal

Microsoft Corporation

In het aandeelhoudersvoorstel wordt Microsoft Corporation verzocht een rapport omtrent mensenrechten te publiceren, waarin de gevolgen worden beoordeeld van het vestigen van Microsoft cloud datacenters in landen waar mensenrechten een belangrijke punt van zorg zijn. De indieners van het voorstel uiten hun bezorgdheid over de plannen van Microsoft om datacenters uit te breiden in landen die negatief benoemd worden in landenrapporten van het Amerikaanse Ministerie van Buitenlandse Zaken, waaronder Saoedi-Arabië.

Microsoft publiceert haar mensenrechtenbeleid in het Global Human Rights Statement, Human Rights Annual Report en in de openbare verklaring "Operating datacenters in landen of regio's met uitdagingen op het gebied van mensenrechten". Hoewel Microsoft verklaart dat de installatie van het datacenter in overeenstemming zal zijn met haar toezeggingen om fundamentele mensenrechten te beschermen, hebben ze niet bekendgemaakt hoe deze garanties worden nagekomen of gehandhaafd.

De indieners van het voorstel brengen terechte zorgen naar voren over mogelijke medeplichtigheid aan mensenrechtenschendingen in risicolanden, wat de reputatie, juridische en personeelsrisico's zou kunnen vergroten. Naarmate de onderneming meer datacenters bouwt, zou aanvullende transparantie over het due diligence-proces van de onderneming, aandeelhouders helpen om risico's beter te beoordelen. Om deze reden heeft Achmea IM VOOR het voorstel gestemd. Het voorstel heeft 32,9% steun van de aandeelhouders ontvangen. De onderneming zal dus met een reactie op het voorstel dienen te komen.

6. Engagement

Het streven van een onderneming naar winstmaximalisatie kan op gespannen voet staan met internationale richtlijnen voor verantwoord ondernemen, zoals het UN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of de UN Guiding Principles on Business and Human Rights. Wanneer ondernemingen deze richtlijnen systematisch schenden, wordt gedrag onverantwoord. Daarmee ontstaat er een risico voor de continuïteit van de onderneming en houdbaarheid van winstrealisatie op de lange termijn. Daarom is het in het voordeel van de onderneming en haar belanghebbenden dat richtlijnen voor verantwoord ondernemen worden gerespecteerd. Om die reden gaat Achmea IM in dialoog met deze ondernemingen. Inzet: het duidelijk stellen van kaders, het ontwikkelen van kennis en het definiëren van good practices. Zo draagt Achmea IM bij aan het bewaken van het juiste evenwicht, aan langetermijnwaardecreatie en beschermt het haar belangen en die van haar klanten.

6.1. Achmea IM en de dialoog

Engagement is het aangaan van een dialoog met ondernemingen. Het is het centrale middel in het MVB-beleid van Achmea IM. Met het aangaan van de dialoog willen we het duurzame gedrag van ondernemingen verbeteren, langetermijnwaardecreatie stimuleren en aandeelhouderswaarde vergroten. We voeren de dialoog op meerdere vlakken:

1. We spreken ondernemingen aan die internationaal breed gedragen normen en principes over mensenrechten, arbeidsnormen, milieu of anticorruptie schenden. Dit noemen we **Normatief engagement**.

2. We spreken ondernemingen in specifieke sectoren of ketens aan ter bevordering van een algemene standaard. Dit noemen we **Thematisch engagement**.

3. We spreken met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen over Ecologische, Sociale en Governance (ESG)kwesties. Dit doen we veelal in collectief verband. Dit noemen we **ESG Nederland engagement**.

4. We spreken ondernemingen in collectief verband, wanneer de situatie erom vraagt en het onderwerp past binnen de speerpunthema's van Achmea IM. Dit noemen we **Collectief engagement**.

Andere focus en doelstelling

De verschillende typen engagement hebben elk een andere focus en doelstelling. Voor elk van de vormen geldt dat het

een zaak van een lange adem is. Voor de trajecten wordt uitgegaan van een looptijd van drie jaar. Anders dan bij uitsluiting, als pensioenfondsen of beleggingsfondsen op voorhand niet beleggen in ondernemingen, geldt voor engagement dat er wel belegd wordt in ondernemingen die ter discussie staan, maar we als aandeelhouder het management actief aansporen om het beleid of de activiteiten te verbeteren.

Het **Normatieve engagement** heeft als doel structurele schendingen van UN Global Compact principes, OESO-richtlijnen voor Multinationale ondernemingen of UN Guiding Principles on Business and Human Rights te stoppen en te voorkomen. Structurele schendingen van deze normen vergroten het risico op nadelige gevolgen voor de onderneming, haar directe omgeving zoals lokale gemeenschappen of het milieu en voor andere belanghebbenden. Activiteiten die mogelijk leiden tot een schending van de principes staan veelal in de belangstelling van niet-gouvernementele organisaties (NGO's) en de media. In de praktijk leiden deze schendingen vaak tot rechtszaken, die boetes of schadeclaims voor de ondernemingen tot gevolg kunnen hebben. Dit zijn directe negatieve financiële effecten, die de belangen van aandeelhouders schaden. Normatief engagement voeren we uit in samenwerking met ISS ESG.

Om tot een selectie van de ondernemingen te komen die vallen binnen het Normatief engagementprogramma wordt een due diligenceproces uitgevoerd. Het beleggingsuniversum wordt doorlopend gescreend op het schenden van één of meerdere principes van de UN Global Compact, OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of UN Guiding Principles on Business & Human Rights door het onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een schending wordt een dialoog gestart

om escalatie te voorkomen. Ook bij een vastgestelde schending wordt de dialoog met deze bedrijven gestart met als doel deze op te heffen en nieuwe schendingen te voorkomen. Daarbij zal ook herstel van de situatie en mogelijke schadevergoedingen voor bijvoorbeeld de lokale bevolking ter sprake komen.

Het **Thematische engagement** heeft een andere doelgroep dan Normatief engagement. Hierin staan niet de bedrijven centraal die normen schenden, maar juist bedrijven die zowel financieel als maatschappelijk op bepaalde thema's hun prestaties verder kunnen verbeteren. De thema's worden gekozen in samenspraak met klanten en binnen de speerpunten van het MVB-beleid. Bij de keuze spelen de volgende overwegingen een rol:

- Materialiteit van het thema;
- Sociale of ecologische relevantie van het thema;
- Omvang van de onderneming in de beleggingsportefeuille (zowel aandelen als bedrijfsobligaties);
- Succeskans van de dialoog.

De uitvoering van het Thematische engagement wordt gedaan door het Team MVB van Achmea IM.

TABEL 6.1.1

		
Mensenrechten	Arbeidsnormen	Natuur & Milieu
		
Gezondheid	Klimaat	

In het **ESG Nederland engagement** is Achmea IM in gesprek met belangrijke Nederlandse ondernemingen. Dit valt veelal samen met het aandeelhoudervergaderingenseizoen. Deze dialogen vinden veelal plaats in samenwerking met andere Nederlandse institutionele beleggers en Eumedion, het Nederlandse Corporate Governance Platform voor institutionele beleggers. Het gezamenlijke doel is het beïnvloeden van governance- en duurzaamheidsthema's, veelal ingegeven door de actualiteit van de aandeelhoudervergadering. Te denken valt aan beloningsbeleid, benoeming van bestuurders, fusies & overnames en sociaal- en milieubeleid.

Binnen **Collectief engagement** trekt Achmea IM samen op met andere institutionele beleggers waar het effectief is en past binnen de kernthema's van ons en onze klanten. Ook steunen we publiekelijk initiatieven indien dit de belangen van ons en onze klanten goed vertegenwoordigt.

Escalatiestrategie

Achmea IM hanteert een escalatiestrategie als de dialogen met ondernemingen uit de engagementprogramma's onvoldoende voortgang boeken. Als eerste wordt gekeken of de dialoog geïntensiveerd kan worden met andere (hogergeplaatste) afgevaardigden of door het versturen (al dan niet met andere beleggers) van een urgentiebrief aan het bestuur. Mocht dit geen effect hebben dan kan Achmea IM haar aandeelhoudersrechten inzetten, zoals:

- Tegenstemmen op bepaalde agendapunten bij onvoldoende openheid en voortgang bij het engagement. Zo kan tegen het remuneratiebeleid worden gestemd als ESG onderbelicht is of tegen benoemingen worden als de ESG-kennis bij het bestuur onder de maat is. De onderneming kan over de voorgenomen steminstructie actief worden geïnformeerd om ons standpunt kracht bij te zetten;
- Vragen stellen op de aandeelhoudersvergaderingen;
- Het plaatsen van resoluties op de agenda van de aandeelhoudersvergadering.

De inzet van aandeelhoudersrechten bij ondernemingen waarmee de dialoog stagneert gebeurt op een case-by-case basis. Meegewogen of het opportuun en effectief is. Aandeelhoudersrechten worden alleen ingezet als zij een duidelijke link hebben met en bijdragen aan de thema's en prioriteiten, zoals geïdentificeerd in dit MVB-beleid. Wanneer er wordt tegengestemd op een van de relevante agendapunten wordt de reden vastgelegd. Dit is terug te vinden op de website van Achmea IM (zie tevens hieronder Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen).

Wanneer na verloop van tijd en na meerdere escalatiestappen onvoldoende resultaat tot gevolg hebben, wordt uitsluiting een reële optie.

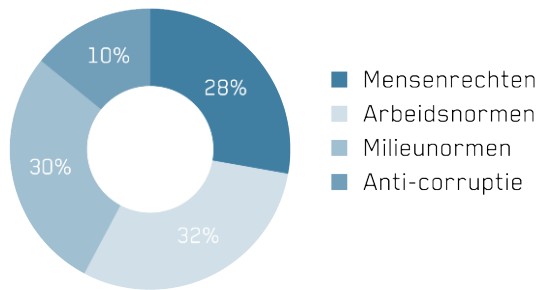
Vermeldenswaardige ontwikkelingen binnen de engagementthema's worden op de komende pagina's toegelicht. Voor ieder thema is inzichtelijk gemaakt welke ondernemingen zijn opgenomen in het engagementprogramma.

6.2. Normatieve dialogen

Statistieken

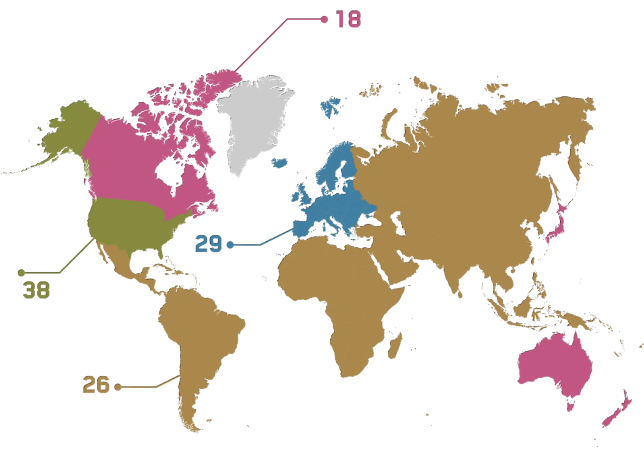
Achmea IM vindt het belangrijk om in gesprek te gaan met ondernemingen, die internationaal breed gedragen normen schenden. We noemen dit Normatieve engagement. Per 15 december 2023 maken 111 ondernemingen deel uit van het normatieve engagementprogramma. Met deze ondernemingen spreken we over één of meerdere normschendingen. Het aantal schendingen waarover we spreken kan daarom afwijken van het aantal ondernemingen in het normatieve engagementprogramma. In totaal lopen er 158 dialogen. In het afgelopen halfjaar is met 29 ondernemingen een nieuwe dialoog geïnitieerd of een lopende dialoog opnieuw opgestart. Onderstaand figuur weergeeft hoe het programma is opgebouwd.

FIGUUR 6.2.1 NORMSCHENDING

De ondernemingen zijn gevestigd in verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt met 85 dialogen op de ontwikkelde markten. We verdelen deze onder in Europa, Verenigde Staten en Wereld overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). Daarnaast voeren we de dialoog met 26 ondernemingen in de opkomende markten. Onderstaand figuur laat de regionale verdeling zien van ondernemingen in het normatieve engagementprogramma.

FIGUUR 6.2.2 ONDERNEMINGEN NAAR REGIO

Voortgang lopende dialogen

Iedere dialoog heeft vier engagementverwachtingen, die specifiek zijn voor de onderneming. Deze engagementverwachtingen worden samengevat in vier mijlpalen, die voor iedere dialoog hetzelfde zijn, zoals weergegeven in tabel 1. De voortgang per mijlpaal wordt vervolgens in iedere dialoog getoetst aan de hand van vier indicatoren: (1) een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd, (2) er zijn maatregelen geïnitieerd, (3) er is een toezegging gedaan en (4) er zijn geen maatregelen genomen.

Per dialoog is bekeken welke mijlpaal relevant is voor de onderneming. Herstel en Verhaal is bijvoorbeeld niet in alle gevallen relevant doordat er niet één specifieke groep van benadeelden is of Herstel en Verhaal al plaats heeft gevonden via het nationale rechtssysteem.

TABEL 6.2.1 MIJLPALLEN

Mijlpalen
1 Het delen van relevante informatie
2 Implementatie van Beleid
3 Herstel en Verhaal
4 Opheffen en/of Voorkomen

De statistieken over de voortgang hebben betrekking op het volledige engagementprogramma. Alle positief afgesloten dialogen zijn uit de statistieken gehaald. De onderstaande tabellen weergeven alleen de lopende dialogen.

Ten aanzien van de eerste mijlpaal - Het delen van Relevante Informatie - zijn in 36% van de dialogen nog geen stappen zijn gezet door de onderneming. Dat kan komen door onwil of doordat de dialoog recent is gestart. In 20% van de dialogen heeft de onderneming een toezegging gedaan relevante informatie te delen. In 40% van de dialogen is relevante informatie gedeeld en in 3% van de gevallen ook geverifieerd door een onafhankelijke partij. Voor 1% van de dialogen is deze mijlpaal niet relevant vanwege de aard van de schending.

TABEL 6.2.2 DELEN VAN RELEVANTE INFORMATIE

Indicatoren	Mijlpaal 1: Delen van relevante informatie
Er zijn geen maatregelen genomen	36%
Er is een toezegging gedaan	20%
Er zijn maatregelen geïnitieerd	40%
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	3%
n.v.t.	1%

Voor de tweede mijlpaal – De Implementatie van het Beleid – zijn in 30% van de dialogen geen stappen gezet noch toezeggingen gedaan. In 34% van de dialogen is de toezegging gedaan om beleid te implementeren en in 31% van de dialogen hebben de ondernemingen daadwerkelijk beleid geïmplementeerd. In 1% van de gevallen is dit beleid geverifieerd door een onafhankelijke partij. Voor 4% van de dialogen is deze mijlpaal niet relevant vanwege de aard van de schending.

TABEL 6.2.3 IMPLEMENTATIE VAN BELEID

Indicatoren	Mijlpaal 2: Implementatie van beleid
 Er zijn geen maatregelen genomen	30%
 Er is een toezegging gedaan	34%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	31%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	1%
n.v.t.	4%

Het mogelijk maken van Herstel en Verhaal, zoals ook benoemd in het IMVB-convenant, is de derde mijlpaal. In 39% van de dialogen zijn er geen maatregelen genomen ten aanzien van Herstel en Verhaal. In 18% van de dialogen zijn er toezeggingen gedaan en in 37% van de gevallen hebben de ondernemingen aan de onderliggende engagementverwachtingen hebben voldaan, waarvan 1% geverifieerd zijn door een onafhankelijke partij. Voor 5% van de dialogen is deze mijlpaal niet relevant vanwege de aard van de schending.

TABEL 6.2.4 HERSTEL EN VERHAAL

Indicatoren	Mijlpaal 3: Herstel en Verhaal
 Er zijn geen maatregelen genomen	39%
 Er is een toezegging gedaan	18%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	37%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	1%
n.v.t.	5%

Bij de vierde mijlpaal - Het opheffen en/of Voorkomen van de Schending - zien we dat er in 37% van de dialogen geen maatregelen zijn genomen. In 35% van de dialogen is er een toezegging gedaan en 16% van de ondernemingen hebben aan de onderliggende engagementverwachtingen hebben voldaan, waarvan geen geverifieerd zijn door een onafhankelijke partij. In 11% van de dialogen is deze mijlpaal niet relevant vanwege de aard van de schending.

TABEL 6.2.5 OPHEFFEN EN/OF VOORKOMEN

Indicatoren	Mijlpaal 4: Opheffen en/of voorkomen
 Er zijn geen maatregelen genomen	37%
 Er is een toezegging gedaan	35%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	16%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	0%
n.v.t.	11%

Afgesloten dialogen

Voorafgaand aan de rapportagedatum zijn in het engagementprogramma 81 dialogen succesvol afgesloten. Dat betekent dat de ondernemingen niet langer betrokken zijn bij de vermeende schending. Met 9 ondernemingen is de dialoog voortijdig afgesloten, vanwege gebrek aan reactie en/of samenwerking.

In de rapportageperiode is 1 dialoog (succesvol) afgesloten.

TABEL 6.2.6 AFGESLOTEN DIALOGEN H2 2023

Onderneming	Normschending
Deutsche Bank AG	Corruptie

Aandeelhoudersresolutie

Het afgelopen jaar hebben we opnieuw een aandeelhoudersresolutie ingediend bij Uber over de veiligheid voor chauffeurs. De ‘civil rights audit’, in afwachting waarvan Uber in mei 2023 veel van haar aandeelhouders overtuigde tegen ons voorstel te stemmen, werd in september 2023 gepubliceerd. Deze audit adresseert de veiligheidsproblematiek bij Uber echter onvoldoende en richt zich uitsluitend op de Verenigde Staten. Wij verwachten daarom dit keer meer steun voor onze resolutie, waarover in mei 2024 gestemd zal worden.

Mensenrechtenschendingen

Het doel van deze dialogen is het opheffen van de geconstateerde of vermeende mensenrechtenschendingen. Daarnaast vragen we de onderneming om beleid, processen en rapportages te ontwikkelen, die nieuwe schendingen moeten voorkomen. De onderneming moet aantonen dat de schending van relevante UN Global Compact Principles, OESO-richtijnen of de UN Guiding Principles on Business and Human Rights is opgeheven. Het is wenselijk dat een externe, onafhankelijke partij dit vaststelt.

Mensenrechtenschendingen kunnen betrekking hebben op de activiteiten van ondernemingen in landen met controversiële regimes. Met hun activiteiten in deze landen genereren de ondernemingen inkomsten voor deze regimes, die deze inkomsten vaak niet ten goede laten komen aan de lokale bevolking. Daarnaast komt het voor dat lokale gemeenschappen direct worden geschaad door de activiteiten van de ondernemingen. Andere voorbeelden van mensenrechtenschendingen zijn onrechtmatigheden tegen de lokale bevolking door personeel of ingehuurd veiligheidsdiensten van ondernemingen.

Achmea IM is in het tweede halfjaar van 2023 met 12 ondernemingen een dialoog gestart over een vermeende mensenrechtenschending.

**TABEL 6.2.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN
MENSENRECHTENSCHENDING H2 2023¹**

Onderneming	Gestart
Albemarle Corporation	Q4 2023
Alphabet Inc.	Q4 2023
Amgen Inc.	Q3 2023
AngloGold Ashanti Ltd.	Q3 2023
Enel Americas SA	Q4 2023
Enel SpA	Q4 2023
Iberdrola SA	Q3 2023
Koninklijke Philips NV	Q4 2023
Sociedad Quimica y Minera de Chile SA	Q4 2023
UBS Group AG	Q3 2023
Universal Health Services, Inc.	Q4 2023
Xiamen CD Inc.	Q3 2023

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In de tweede helft van 2023 zijn geen van de lopende dialogen op het gebied van mensenrechten afgesloten.

Arbeidsnormenschendingen

Het doel van dit engagementthema is het opheffen van de geconstateerde of vermeende arbeidsnormenschending. Daarnaast vragen we de onderneming om beleid, processen en rapportages te ontwikkelen, die verband houden met het voorkomen van nieuwe schendingen.

Structurele schendingen van het UN Global Compact, OESO-richtijnen of de UN Guiding Principles on Business and Human Rights, in het bijzonder de principes over arbeidsnormen, vormen financiële en reputatierisico's voor de onderneming en belanghebbenden zoals aandeelhouders. Ondernemingen dienen te voorkomen dat zij zich schuldig maken aan structurele schendingen van deze beginselen. Mochten zij dat wel gebeuren dan is het wenselijk dat zij deze schendingen opheffen en voorkomen dat deze opnieuw plaatsvinden.

Structurele schendingen van arbeidsnormen kunnen betrekking hebben op kinderarbeid en andere vormen van gedwongen arbeid in de toeleverancierketen van de ondernemingen. Ook discriminatie van bijvoorbeeld zwangere vrouwen of personeel met een bepaalde etnische achtergrond komt voor, zowel binnen ondernemingen zelf als binnen de toeleverancierketen.

De onderneming moet aantonen dat de schending van de UN Global Compact Principles is opgeheven. Het is wenselijk dat een externe, onafhankelijke partij dat vaststelt.

Achmea IM is in het tweede halfjaar van 2023 met 10 ondernemingen een dialoog gestart over een vermeende arbeidsnormenschending.

TABEL 6.2.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN
ARBEIDSNORMENSCHENDING H1 2023¹

Onderneming	Gestart
Activision Blizzard, Inc.	Q4 2023
Alphabet Inc.	Q4 2023
Apple Inc.	Q3 2023
Eni SpA	Q4 2023
GCL Technology Holdings Limited	Q3 2023
Hoshine Silicon Industry Co., Ltd.	Q3 2023
McDonald's Corporation	Q3 2023
Rede D'Or Sao Luiz SA	Q4 2023
Starbucks Corporation	Q3 2023
Walmart Inc.	Q4 2023

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In de tweede helft van 2023 zijn geen van de lopende dialogen op het gebied van arbeidsnormen afgesloten.

Milieuschendingen

Het doel van dit engagementthema is het opheffen van de gevonden schendingen van het UN Global Compact en de OESO-richtlijnen en het ontwikkelen van beleid, systemen en rapportages, die verband houden met het voorkomen van nieuwe milieuschendingen.

Structurele schendingen van het UN Global Compact en de OESO-richtlijnen, in het bijzonder principes die gaan over milieu, vormen financiële, operationele en reputatierisico's voor de onderneming en voor haar belanghebbenden, zoals aandeelhouders. Ondernemingen dienen te voorkomen dat zij zich schuldig maken aan structurele schendingen van deze principes. Mochten zij dat toch doen dan is het wenselijk dat zij deze schendingen opheffen en voorkomen dat deze opnieuw optreden.

De dialoog wordt gevoerd aan de hand van SMART-doelstellingen. De onderneming moet aantonen dat een schending van UN Global Compact Principles of OESO-richtlijnen structureel is opgeheven, waarbij het wenselijk is dat een externe, onafhankelijke partij vaststelt dat de schending is opgeheven. Bij het opheffen van de schending moet ook gedacht worden aan corrigerende maatregelen, schadeloosstelling van betrokkenen en het opzetten en uitvoeren van herstelplannen.

Achmea IM is in het tweede halfjaar van 2023 met 8 ondernemingen een dialoog gestart over een vermeende milieunormschending.

TABEL 6.2.1 GEÏNITEERDE DIALOGEN
MILIEUSCHENDINGEN H2 2023¹

Onderneming	Gestart
Baker Hughes Company	Q4 2023
Bayer AG	Q4 2023
Companhia Siderurgica Nacional	Q3 2023
Eni SpA	Q4 2023
Lundin Mining Corporation	Q4 2023
Mercedes-Benz Group AG	Q3 2023
Norfolk Southern Corporation	Q3 2023
Schlumberger N.V.	Q4 2023

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In de tweede helft van 2023 zijn geen van de lopende dialogen op het gebied van milieu afgesloten.

Anti-corruptieschendingen

Omkoping en corruptie zijn niet verenigbaar met goed ondernemingsbestuur en beïnvloeden de creatie van aandeelhouderswaarde negatief. Het leidt tot nadelige economische, sociale en politieke uitkomsten. Overtredingen van internationale principes op het gebied van anticorruptie kunnen schadelijk zijn voor de reputatie van een onderneming en haar merkwaarden.

Eén van de universele principes van het UN Global Compact en OESO-richtlijnen roept ondernemingen op preventieve en handhavingsmaatregelen te nemen en een effectief systeem op te zetten voor de bestrijding van corruptie.

Dit engagementthema heeft als doel het anticorruptiebeleid en -maatregelen bij ondernemingen te verbeteren. Daarnaast moet voldoende duidelijk worden gemaakt welke acties worden ondernomen tegen werknemers, agenten en onderaannemers, die betrokken zijn bij beschuldigingen van corruptie. Hierbij is het belangrijk dat er transparant wordt gecommuniceerd over de verrichte onderzoeken en doorgevoerde veranderingen.

Achmea IM is in het tweede halfjaar van 2023 met 2 ondernemingen een dialoog gestart over een vermeende corruptieschending.

TABEL 6.2.1 GEÏNITEERDE DIALOGEN ANTI-CORRUPTIESCHENDINGEN H2 2023¹

Onderneming	Gestart
-------------	---------

Alphabet Inc.	Q4 2023
Telefonaktiebolaget LM Ericsson	Q4 2023

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

Afgesloten dialoog

UITGELICHT: Betrokkenheid bij witwassen in de Verenigde Staten

Opgeheven schending: **Corruptie**

In 2015 heeft de ‘New York State Department of Financial Services’ (NYDFS) een handhavingsmaatregel opgelegd aan Deutsche Bank voor het niet adequaat monitoren van de transacties van haar klanten. Dit naar aanleiding van de ontdekking van een financiële witwas-route van Moskou, via Londen en New York, naar Cyprus en de Maagdeneilanden. Deutsche Bank faciliteerde financiële transacties binnen dit witwasschandaal. De handhavingsmaatregel is in 2020 door de NYDFS uitgebreid, nadat er wederom gebrekkig toezicht op de financiële transacties van Deutsche Bank klanten ontdekt werd.

Deutsche Bank staat nog steeds onder het toezicht van de handhavingsmaatregel. De onderneming werd in 2022 door de NYDFS geprezen voor haar medewerking aan het onderzoek en de inzet voor herstel. De raad van bestuur van de Amerikaanse ‘Federal Reserve’ deelde deze mening echter niet, en heeft Deutsche Bank in 2023 een aanvullende boete opgelegd voor onvoldoende voortgang in het herstelproces.

Deutsche Bank heeft tot nu toe onder de handhavingsmonitor constructief meegewerkt aan het onderzoek van de NYDFS. Er zijn in de tussentijd geen aanvullende zaken van onvoldoende toezicht op potentieel witwassen bij gekomen. We concluderen in dit stadium van het herstelproces dat de schending niet langer actueel is en er daarom geen noodzaak meer is voor engagement met Deutsche Bank. Het oordeel is gewijzigd van ORANJE naar GROEN (score 5: onder observatie).

6.3. Thematische dialogen

Het thematische engagementprogramma van Achmea IM is gericht op het verhogen van sociale, milieu- en governancestandaarden in sectoren, ketens of bij ondernemingen, die deel uitmaken van het beleggingsuniversum. Het engagementprogramma sluit aan bij de speerpunten en MVB-strategie van Achmea IM. We doen gedegen onderzoek om de bedrijven te selecteren waarmee de dialoog het meest kansrijk is en om die goed voor te bereiden.

In het eerste halfjaar van 2023 bestaat het thematische engagementprogramma uit 10 thema's, die zich in verschillende fases bevinden. Binnen deze thema's zijn 72 ondernemingen opgenomen. In onderstaande tabel is de opbouw van het programma weergegeven.

TABEL 6.3.1 AANTAL DIALOGEN NAAR THEMA

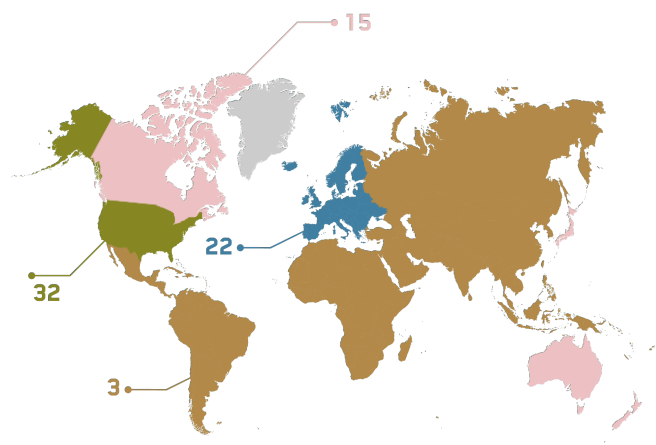
Thema	Aantal
Klimaat en Transport	6
Klimaatadaptatie en water	6
Reductie CO ₂ uitstoot	8
Access to Nutrition	5
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen	8
Biodiversiteit in de landbouwketen	7
Access to Healthcare	10
Arbeidsomstandigheden	5
Mensenrechten & Governance	8
Kleding en circulariteit	9

De ondernemingen zijn verspreid over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen Europa, Verenigde Staten en Wereld overig. Onderstaand figuur geeft de regionale verdeling weer van ondernemingen in het thematische engagementprogramma.

TABEL 6.3.2 ENGAGEMENTTHEMA'S

Thema	Speerpunt	Gestart	Sectoren/ketens
Klimaat en Transport		Q1 2022	Logistieke sector
Klimaatadaptatie en water		Q1 2022	Metalen en mijnbouw- en halfgeleiderindustrie
Reductie CO ₂ uitstoot		Q1 2022	Koolstof intensieve sectoren
Access to Nutrition		Q2 2018	Agro & Food
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen		Q2 2022	Supermarktketens en producenten van huishoudelijke en persoonlijke producten
Biodiversiteit in de landbouwketen		Q1 2021	Supermarkten en Voedingsproducten
Access to Healthcare		Q1 2023	Farmaceutische sector
Arbeidsomstandigheden		Q1 2022	Landbouw en voedingsmiddelenketen
Mensenrechten & Governance		Q2 2022	Grondstoffensector, ICT- sector en de elektronische goederen sector
Kleding en circulariteit		Q1 2023	Textiel, kleding en luxe goederen en Retail – Consumer Discretionary

FIGUUR 6.3.1 REGIOVERDELING

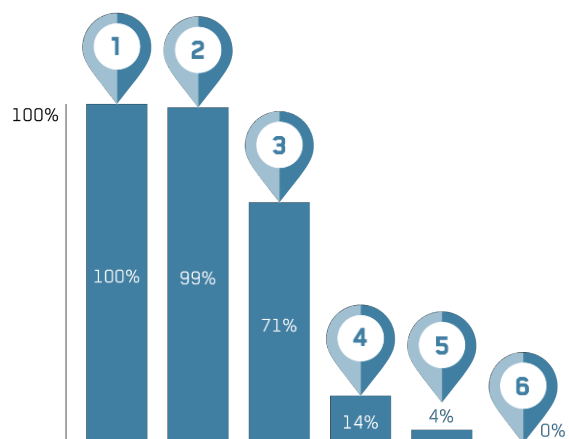

Ten aanzien van de bedrijven die zijn geselecteerd voor het thematische engagementprogramma is:

- Voor 100% is de 1ste mijlpaal bereikt, namelijk het voorbereidend onderzoek afgerond;
- Voor 99% is de 2de mijlpaal bereikt, namelijk een initiërende brief of e-mail uitgestuurd om het contact tot stand te brengen;
- Ten aanzien van de 3de mijlpaal is door 71% van de ondernemingen positief op onze vraag gereageerd. De dialoog is gaande;
- Voor 14% is de 4de mijlpaal bereikt, namelijk de toezegging van de onderneming;
- Voor 4% is de 5de mijlpaal bereikt, wat betekent dat er een aanpassing is geweest in het beleid en proces.
- Voor 0% is de 6de mijlpaal bereikt, er zijn dit halfjaar geen dialogen afgesloten.

Vanwege de korte looptijd van een aantal relatief nieuwe engagementthema's hebben veel ondernemingen nog niet mijlpaal 4 en de daaropvolgende mijlpalen behaald. Toezeggingen met betrekking tot beleidsaanpassingen en de implementatie daarvan verwachten we in de tweede helft van het engagementtraject.

FIGUUR 6.3.2 MIJLPAALVERDELING

1. Analyse van het bedrijf
2. Het initiëren van de dialoog
3. Het voeren van de dialoog
4. De toezegging van de onderneming
5. Het aanpassen van het beleid en proces
6. Het afronden van de dialoog

Aandeelhoudersresoluties

Eind 2022 diende Achmea IM een aandeelhoudersresolutie in bij Uber over de veiligheid voor chauffeurs. Op de aandeelhoudersvergadering in mei 2023, kreeg de resolutie 9,9 procent van de stemmen. Rekening houdend met de uitkomst van de stemming gaan we in overleg met de mede-indieners om ons te beraden op volgende stappen. Naast het zelfstandig indienen van een resolutie, heeft Achmea IM bij drie ondernemingen een resolutie mede-ingediend, namelijk bij Abbvie, TotalEnergies en ExxonMobil. De resolutie bij Abbvie kreeg 31 procent van de stemmen, de resolutie bij TotalEnergies werd gesteund door 30 procent van de stemmen en die bij ExxonMobil slechts door 11 procent.

Transport & Klimaat

Achtergrond van thema

Tijdens de klimaatconferentie van de Verenigde Naties in Glasgow eind 2021 (COP26) zijn de bijna 200 deelnemende landen bijeengekomen om afspraken te maken om het Klimaatakkoord van Parijs overeind te houden. De uitstoot van broeikasgassen moet worden teruggedrongen en de opwarming van de aarde moet worden beperkt tot maximaal 2 graden. De wereldwijde CO₂-uitstoot moet volgens het klimaatakkoord in 2050 met 95 procent zijn teruggebracht ten opzichte van 1990. Voor de 1,5 graden doelstelling komt dit neer op een emissiereductie van meer dan 100 procent. Het in 2022 gepubliceerde IPCC-rapport laat zien dat de transportsector momenteel voor ruim 23 procent bijdraagt aan de mondiale totale CO₂-uitstoot². Hoewel de transportsector grotendeels buiten het akkoord is gebleven, dient de sector dus wel een belangrijke bijdrage te leveren aan de CO₂-reductie om de doelstellingen te behalen. In de samenleving neemt globalisering een steeds belangrijkere rol in. Deze stijgende lijn in de wereldhandel betekent dat de transportsector ook sterk in omvang toeneemt.

Om de klimaatdoelen te behalen zijn er ingrijpende veranderingen in de transportsector nodig³. Emissiereductie in de transportsector is essentieel om klimaatverandering te beperken omdat deze sector een van de grootste uitstoters van CO₂-emissies is. Hoewel de uitstoot van de transportsector in 2020 met zo'n 10 procent daalde als gevolg van de COVID-19 pandemie, is de uitstoot inmiddels terug op het oude niveau¹.

We kiezen ervoor om ons onder andere te richten op bedrijven die actief zijn op het spoor. De te behalen winst in termen van CO₂-reductie en energie-efficiëntie schatten wij in als hoog. Voor spoorbedrijven is er veel winst te behalen omdat het leeuwendeel van deze ondernemingen nog erg afhankelijk is van fossiele brandstoffen; een groot deel van de spoormaatschappijen rijdt nog op diesel. Het engagement met deze industrie heeft meerdere invalshoeken, waaronder: het verlagen van brandstofverbruik en het gebruik van alternatieve brandstofbronnen (denk aan schonere brandstoffen zoals waterstof of methanol voor lange afstanden), verbeterde voertuigtechnologie en technologische verbeteringen (zoals elektrificeren van voertuigen), reductie van emissie-intensiteit, maar ook efficiëntiemaatregelen op voertuigonderhoud (bijvoorbeeld weerstandverlaging) en logistieke planning voor het laden van voertuigen en routeplanning.

Doel van het thema

We hebben voor dit engagement traject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen:

TABEL 6.3.1 DOELSTELLINGEN KLIMAAT EN TRANSPORT

Doelstelling	Toelichting (of: Indicatoren)
Governance	De onderneming heeft het onderwerp Klimaat op gedegen wijze bij het bestuur belegd.
Beleid	Transportbedrijven nemen klimaatverandering en reductie van CO ₂ -uitstoot in het bijzonder op in hun beleid.
Innovatie	Transportbedrijven besteden specifieke aandacht aan brandstofefficiëntie en elektrificering.
'Best practices'	Transportbedrijven geven aan de hand van 'best practices' inzicht in de mogelijkheden tot het reduceren van het gebruik van fossiele brandstoffen en het stimuleren van hernieuwbare energiebronnen.
Transparantie	Transportbedrijven verbeteren transparantie en verslaglegging over CO ₂ -uitstoot.

Dit thema sluit aan bij de volgende SDG's:

- **SDG 7: betaalbare en duurzame energie**

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 7.2, dat zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de globale energiemix en onderliggend doel 7.3, dat zich richt op het verhogen van energie-efficiëntie.

- **SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur**

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 9.4, dat zich richt op het verduurzamen van infrastructuur om efficiënter gebruik te maken van hulpbronnen en milieuvriendelijke technologieën.

- **SDG 13: Klimaatactie**

We focussen ons op het onderliggende doel 13.2, dat zich richt op het integreren van maatregelen met betrekking tot klimaatverandering.

² https://report.ipcc.ch/ar6wg3/pdf/IPCC_AR6_WGIII_FinalDraft_Chapter10.pdf

³ <https://www.iea.org/topics/transport>

TABEL 6.3.2 GESELECTEERDE ONDERNEMINGEN

Onderneming	Sector	Land	MSCI Score	MSCI Low Carbon Transition Score ¹
Canadian Pacific Railway Limited	Spoortransport	Canada	A	5.0
Union Pacific Corporation	Spoortransport	Verenigde Staten	A	5.10
Canadian National Railway Company	Spoortransport	Canada	AA	4.89
TFI International Inc	Wegtransport	Canada	BB	6.06
Norfolk Southern Corporation	Spoortransport	Verenigde Staten	A	5.55
CSX Corporation	Spoortransport	Verenigde Staten	A	5.30

¹ De MSCI Low Carbon Transition Score meet de mate van afstemming van een onderneming met de 'Low Carbon Transition'. Ondernemingen met een hogere Lage score zijn meer in lijn met de 'Low Carbon Transition' in vergelijking met ondernemingen met lagere scores. (Score: 0-10)

Samenwerking

De Noord-Amerikaanse 'Class I' spoortransportbedrijven waarmee wij engagement voeren, zijn voor de transitie van hun locomotiefvloot afhankelijk van locomotiefproducenten Wabtec en ProgressRail. Om de brandstoftransitie van locomotieven en de kansen voor spoortransportbedrijven hierin beter te begrijpen, spraken wij begin 2023 met Wabtec.

Voortgang thema

Canadian National Railway

In de tweede helft van 2023 spraken wij voor de tweede keer met Canadian National (CN). Begin 2023 heeft CN haar net-zero 2050 doelstelling bij SBTi aangeleverd en de onderneming wacht nog op validatie. CN richt zich voor emissiereducties voornamelijk op het moderniseren van locomotieven, brandstofefficiëntie, en logistieke efficiëntie. Voor biodiesel geef CN aan nog beperkt te worden in de hoogte van het percentage biodiesel mengsel door de producenten van locomotieven. Verder overweegt de onderneming combinaties van elektrificatie en verbrandingsmotoren. De ontwikkeling van waterstof of volledige elektrificatie is volgens CN nog niet in een ver genoeg ontwikkeld stadium voor praktische toepassing. CN heeft nog geen directe link tussen klimaatdoelstellingen en haar remuneratiebeleid. Het stembeleid inzake remuneratie van Achmea IM is op verzoek van CN met de onderneming gedeeld. Dit omdat CN een mogelijk directe link tussen

klimaatdoelstellingen en remuneratie nog aan het onderzoeken is. Ook blijven wij het proces van SBTi validatie en mogelijke wijzigingen aan de klimaatdoelstellingen volgen.

Canadian Pacific Railway

Wij spraken in de tweede helft van 2023 voor de tweede keer met Canadian Pacific Railway (CPKC). Sinds het vorige gesprek is Canadian Pacific gefuseerd met Kansas City Southern, waardoor het spoorwegnetwerk in de Verenigde Staten en Mexico sterk vergroot is. CPKC gaf aan dat er grote uitdagingen lagen in het samenbrengen van de individuele klimaatdoelstellingen van de twee ondernemingen, voornamelijk door de verschillen in data, datacollectie, rapportages en tijdslijnen van bestaande doelen. CPKC heeft na de fusie besloten een 1.5 graden scenario te laten valideren door SBTi, om direct scherpe doelen te stellen. Verder zet CPKC in op biodiesel en elektrificatie als tussenstappen, met als uiteindelijk doel waterstof als brandstof. CPKC heeft daarom pilotprojecten lopen met elektrische- en waterstof versies van alle drie de hoofdmodellen van locomotieven in gebruik in de Verenigde Staten. CPKC is bezig met de ontwikkeling van een concreet stappenplan voor de ontwikkeling van biodiesel, het aanpassen van locomotieven en alternatieve aandrijvingsmethoden zoals waterstof. Wij zullen de voortgang in de ontwikkeling van dit stappenplan op de voet blijven volgen.

CSX Corporation

Wij spraken in de tweede helft van 2023 voor de tweede keer met CSX. De onderneming heeft sinds kort een nieuwe CEO, die een sterke koers op duurzaamheid, (brandstof)efficiëntie en procesoptimalisatie via data uitgezet heeft. CSX heeft zich gecommitteerd aan een 2 graden scenario, met SBTi validatie. Over een mogelijk 1.5 graden scenario, waar wij ook tijdens gesprek op hebben aangedrongen, gaf CSX aan nog intern in discussie te zijn. Net-zero 2050 ziet CSX alleen gebeuren als er technische voortgang gemaakt in alternatieve aandrijving voor locomotieven. De focus van CSX ligt op operationele- en brandstof efficiëntie, biobrandstof, waterstof, en elektrische locomotieven. Op het moment zet de onderneming vooral in op biobrandstof. Over CDP rapportage en rapportage van scope 3 emissies gaf CSX aan nog in overleg te zijn over de meest geschikte manier van rapporteren. Het stembeleid inzake remuneratie van Achmea IM is op verzoek van CSX met de onderneming gedeeld.

Union Pacific Corporation

Met Union Pacific spraken wij voor de tweede keer in de tweede helft van 2023. De onderneming heeft zich aan een SBTi gevalideerd 1.5 graden scenario gecommitteerd. Daarnaast heeft de onderneming de doelstelling voor net-zero emissies vastgesteld. Wij zullen blijven sturen op een gedetailleerder overzicht van hoe de onderneming deze net-zero doelstelling wil gaan behalen. De onderneming heeft ook besloten om alle belangrijke ESG-publicaties in één rapport te bundelen. Union Pacific richt zich voor

emissiereducties voornamelijk op efficiëntie in biobrandstoffen. Om dat te bereiken worden er 600 locomotieven gemoderniseerd. Union Pacific is ook bezig met het identificeren van uitdagingen op het gebied van infrastructuur voor de lange termijn, met name op het gebied van klimaatrisico's. De onderneming heeft ook uitgebreid gerapporteerd over haar lobbyactiviteiten, en de redeneringen achter deze activiteiten.

Vervolg

In de eerste helft van 2024 zullen wij vervolg geven aan de dialoog met **Norfolk Southern Corporation** en **TFI International**.

Klimaatadaptatie & Water

Achtergrond van thema

Klimaatadaptatie en water zijn onlosmakelijk verbonden. Overstromingen, droogte en bosbranden zijn een uiting van het veranderende klimaat. Deze water gerelateerde natuurrampen waren over de afgelopen 50 jaar de leidende oorzaak voor slachtoffers en economische schade⁴. Ondanks het bewijs dat water in combinatie met klimaat een onderwerp van belang is, is het vaak onderbelicht bij ondernemingen. Veel ondernemingen rapporteren watergebruik alleen op geaggregeerd niveau en alleen voor eigen productielocaties. Daarnaast geven veel ondernemingen geen inzicht in de lange termijn kwetsbaarheden in de specifieke regio's en toeleveringsketens waar ze actief zijn. Naast de gebreken in rapportages bij ondernemingen, hebben ESG-dataproviders geen gestandaardiseerde aanpak, wat het vergelijken van cijfers op dit gebied lastig maakt voor beleggers.

Deze benadering tot water is het gevolg van de complexiteit ervan. Water is een veelzijdig probleem waarbij een aantal zaken relevant zijn:

- Zowel een teveel als een tekort aan water is problematisch.
- In contrast met de invloed van broeikasgassen op de wereldwijde klimaatverandering, is de impact van watergebruik overwegend lokaal en bepaald door omstandigheden in de regio en het stroomgebied. Zo zijn met name regio's waar al waterschaarste heerst en waar klimaatverandering een grote impact heeft relevant.
- Bij de waterproblematiek is niet alleen klimaatverandering relevant, maar ook de toenemende vraag naar water door economische groei, de groei van de bevolking en de invloed van watervervuiling op de beschikbaarheid van voldoende schoon water.

- De impact van waterschaarste kan verschillen per belanghebbende.
- Water is een voorwaarde voor het bestaan van ecosystemen en een goede biodiversiteit.
- Een hoeveelheid water is meerdere keren te gebruiken als gebruikers slim en efficiënt met water omgaan. Techniek en samenwerking zijn daarom belangrijke sleutels tot de oplossing van deze problematiek.

Doel van het thema

We hebben voor dit engagement traject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen:

TABEL 6.3.1 DOELSTELLINGEN KLIMAATADAPTATIE EN WATER

Doelstelling	Toelichting (of: Indicatoren)
Beleidsvorming en governance	• De onderneming formuleert een lange termijn waterbeleid; • De onderneming heeft doelstellingen per productielocatie en toeleveringsketen met betrekking tot watergebruik, afvalwater en het herstellen van stroomgebieden; • Water is een aantoonbaar besproken onderwerp in de bestuurscommissies; • De doelstellingen zijn vertaald naar het beloningsbeleid.
Monitoring	• De onderneming monitort de vooruitgang op haar doelstellingen; • De onderneming analyseert strategische/ financiële risico's en kansen als gevolg van waterschaarste; • De onderneming is op de hoogte van de effecten die haar watergebruik heeft op lokale stroomgebieden en binnen haar toeleveringsketens; • De onderneming heeft zicht op de impact van klimaatverandering op de beschikbaarheid van water voor haar activiteiten en relevante stakeholders.
Implementatie	• De onderneming optimaliseert processen om waterverbruik te verminderen en de waterkwaliteit te verbeteren. Bijvoorbeeld door de inzet van de best beschikbare technologieën; • De onderneming past scenario analyse toe bij huidige locaties en de selectie van nieuwe productielocaties; • De onderneming investeert in technische innovatie.

⁴ <https://public.wmo.int/en/media/press-release/water-related-hazards-dominate-disasters-past-50-years>

Transparantie	- De onderneming is transparant over haar waterrisico's en haar impact in de stroomgebieden en ecosystemen; - De onderneming is transparant over het inzetten van haar invloed met betrekking tot regelgeving op het gebied van water; - De onderneming is transparant over samenwerking met en het aangaan van de dialoog met relevante stakeholders.
Samenwerking in de sector	De onderneming werkt samen met andere ondernemingen in de toeleveringsketen en andere belanghebbenden die mede gebruik maken van dezelfde waterbronnen als de onderneming.

Dit thema sluit aan bij de volgende SDG's:

• SDG Doel 6. Schoon water en sanitair

De focus ligt hierbij met name op de onderliggende doelen 6.3, 6.4, 6.5 en 6.6, die zich richten op het verbeteren van de waterkwaliteit, het verhogen van de efficiëntie in watergebruik, samenwerking en het herstellen van ecosystemen.

• SDG Doel 12. Verantwoorde consumptie en productie

De focus ligt hierbij met name op het onderliggende doel 12.4, dat zich richt op milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en afval en de uitstoot in lucht, water en bodem te beperken.

• SDG Doel 15. Leven op het land

De focus ligt hierbij met name op het onderliggende doel 15.1, dat zich richt op het behoud, herstel en duurzaam gebruik van zoetwaterecosystemen.

Geselecteerde regio's, sectoren en ondernemingen

De impact van watergebruik is afhankelijk van de regio en het stroomgebied. In onze engagement richten we ons daarom op specifieke regio's om te bepalen of de strategieën van ondernemingen op watergebied ook daadwerkelijk effectief zijn. Relevante regio's voor deze engagement zijn bijvoorbeeld:

- Mexico
- Zuid-Afrika
- De Balkan
- Australië
- Taiwan

Deze regio's zijn geselecteerd op basis van:

- De aanwezigheid van clusters van actieve mijnen of productielocaties⁵;
- Representativiteit voor wereldwijde problematiek, zoals vervuiling, urbanisatie, droogte;
- Een (verwachte) toenemende vraag voor zoetwater in deze stroomgebieden;
- De impact van klimaatverandering op deze regio's;
- Zorgen over het gevoerde waterbeleid en handhaving vanuit de overheid in deze stroomgebieden.

Wij hebben twee sectoren geselecteerd voor dit engagementtraject. Dit zijn de maakindustrie en de basismaterialensector. Volgens het CDP Global Water Report 2020, hebben deze twee sectoren de hoogste potentiële financiële impact wanneer geen actie wordt ondernomen op gebied van waterschaarste⁶. Daarnaast is in deze sectoren de financiële impact 4 tot 66 keer zo hoog als de geraamde kosten van adaptie en mitigatie op gebied van water. Vanuit een economisch standpunt is in deze sectoren dus veel winst te behalen met maatregelen zoals het verbeteren van hergebruik van water, het plaatsen van een productiefaciliteit buiten een gebied met hoog overstromingsrisico en het beschermen van stroomgebieden.

Om dit engagementtraject nog meer focus te geven, kozen wij voor de volgende (GICS) industriegroepen:

- Metalen en Mijnbouw
- Halfgeleiders & Halfgeleider Apparatuur

Wij hebben deze industriegroepen gekozen vanwege de hoge afhankelijkheid van grote hoeveelheden water voor de productiecycclus. Waterschaarste vergroot het risico op operationele verstoringen en brengt hoge kosten met zich mee om de nodige watervoorziening veilig te stellen.

Hieronder een overzicht van de geselecteerde ondernemingen:

TABEL 6.3.2 GESELECTEERDE ONDERNEMINGEN

Onderneming	Sector	Land	Onder andere actief in	MSCI Score	MSCI Water Stress Score ¹
Industrias Penoles SAB de CV	Metaal & Mijnbouw	Mexico	Mexico	BB	3.0
Vanguard International Semicon	Halfgeleiders & Halfgeleider Apparatuur	Taiwan	Taiwan; Singapore	BB	4.3
Newcrest Mining Limited	Metaal & Mijnbouw	Australië	Australië; Canada	AA	5.5

⁵ https://programme.worldwaterweek.org/Content/ProposalResources/PDF/2020/pdf-2020-9082-1-analysis_of_water_risk_in_mining_sector_wwf_water_risk_filter_research_series_.pdf

⁶ https://cdn.cdp.net/cdp-production/cms/reports/documents/000/005/577/original/CDP_Water_analysis_report_2020.pdf?1617987510

Rio Tinto plc	Metaal & Mijnbouw	Verenigd Koninkrijk	Servië; Zuid-Afrika; Australië	A	4.2
Qorvo, Inc.	Halfgeleiders & Halfgeleider Apparatuur	Verenigde Staten	Taiwan; Verenigde Staten	A	6.3
Agnico-Eagle Mines Limited	Metaal & Mijnbouw	Canada	Australië; Canada	AA	6.0

¹ De MSCI Water Stress Score geeft weer in hoeverre waterschaarste een risico vormt voor de onderneming en hoe de onderneming water gerelateerde risico's en kansen oppakt. De score is op een schaal van 0 tot 10, waarbij een lage score aantoont dat de onderneming geen robuuste strategie heeft om haar watergebruik te beheren en verminderen.

Bridging the gap

Voldoende en schoon water is cruciaal voor mensen, bedrijven en landen wereldwijd. En teveel water kan leiden tot overstromingen en waterschade. Toch hebben institutionele beleggers vaak onvoldoende inzicht in de waterrisico's in hun portefeuille. Daarom slaan, na een eerdere succesvolle samenwerking op dit thema, Achmea Investment Management, NN, SCOR, Deltares en WWF de handen ineen om beter inzicht te krijgen in waterrisico's.

Het samenwerkingsproject "Bridge" ontwikkelt een aanpak om waterrisico's in stroomgebieden van rivieren in kaart te brengen die van belang zijn voor beleggingsportefeuilles. Als pilot zijn het Tietestroomgebied, in de Braziliaanse regio Sao Paulo, en het Chennai-stroomgebied in India geselecteerd.

We kijken in deze stroomgebieden naar de impact van klimaatverandering, sociaal-economische veranderingen en hoe bedrijven waarin we beleggen in deze gebieden omgaan met waterrisico's. Zo krijgen we een goed beeld van welke risico's nog onvoldoende geadresseerd zijn. Dit zal worden vertaald naar portefeuille-management en engagement met deze bedrijven.

Het project maakt deel uit van het Topconsortium voor Kennis en Innovatie (TKI) programma van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. De resultaten zullen dan ook publiek beschikbaar zijn en een startpunt vormen voor verdere samenwerking van institutionele beleggers om waterrisico's beter te adresseren, en om klimaatverandering en biodiversiteitsverlies te helpen tegengaan. Dit gebeurt onder andere via het Ceres Valuing Water Finance Initiative waar Achmea IM deel van uit maakt.

Voortgang thema

Industrias Peñoles

Het tweede gesprek met Industrias Peñoles vond plaats in de tweede helft van 2023. Penoles heeft een interne ESG-commissie opgericht. Deze commissie is officieel goedgekeurd, maar moet nog geïnstalleerd worden. Peñoles heeft locatie-specifieke doelstellingen geformuleerd voor watergebruik, in samenspraak met lokale overheden en gemeenschappen. De focus ligt voor de onderneming nu op het produceren en verbeteren van data over het watergebruik, zodat er structurele plannen ontwikkeld kunnen worden voor de vermindering ervan. Peñoles heeft al langer lopende projecten in het hergebruiken van water en het actieve beheer van meren met vloeibaar mijnafval. Binnen deze projecten heeft samenwerking met lokale gemeenschappen voor Peñoles een hoge prioriteit. Met de verdere ontwikkeling van watermodellen en data over watergebruik, verwacht Peñoles concrete stappenplannen richting 'netto-positief' watergebruik te kunnen formuleren in de nabije toekomst. Wij verwachten van Industrias Peñoles dat de onderneming structurele stappen neemt in het ontwikkelen van plannen om watergebruik te verminderen, op basis van de vooruitgang in de geproduceerde data-modellen over het watergebruik. Wij blijven erop aandringen dat deze doelstellingen gekoppeld worden aan de beloning van de verantwoordelijke bestuurders.

Rio Tinto

In de tweede helft van 2023 spraken wij opnieuw met Rio Tinto. De onderneming is bezig met het verbreden van haar doelstellingen op het gebied van water, richting het concept 'natuur'. Rio Tinto is dit jaar begonnen met het publiceren van watergebruik per productielocatie, een belangrijke stap die onder andere door CDP positief is ontvangen. Op andere vlakken is Rio Tinto terughoudender. Hoewel wij hierop blijven aandringen, staat Rio Tinto momenteel nog niet open voor water impact beoordelingen, onafhankelijke externe beoordelingen en CDP-water rapportage. De onderneming ziet haar sterke samenwerking met lokale gemeenschappen al als een vorm van externe validatie. Opvolgend aan het gesprek Rio Tinto hebben wij met een coalitie van investeerders een aandeelhoudersresolutie ingediend waarin wij de onderneming vragen water impact beoordelingen uit te voeren. Deze resolutie heeft de ondergrens van 100 aandeelhouders of 5 procent van de aandelen niet gehaald, dus zal niet doorgezet worden.

Vanguard

Het tweede gesprek met Vanguard vond plaats in de tweede helft van 2023. Vanguard opereert in Taiwan, waar momenteel de droogte sterk toegenomen is door het uitblijven van de normaal aanwezige tyfoons. Het watergebruik van de onderneming is hoog, en zal naar verwachting stijgen in de nabije toekomst. Vanguard gaf aan afgesloten systemen voor water te hebben, met een hergebruik van 80 tot 90 procent. De onderneming stelde daarom geen competitie om water te hebben met de rest van Taiwan. Het verminderen van watergebruik in het productieproces is iets waar Vanguard voortdurend aan

werkt. Verder liggen de prioriteiten van Vanguard momenteel in het uitbreiden van hernieuwbare energie en productiecapaciteit. Er worden daarom in de aankomende jaren geen aanzienlijke investeringen voor het gebruik van water verwacht. Het vervolg van onze dialoog zal gericht zijn op het stellen van meer doelstellingen op het gebied van water. Gezien het hoge watergebruik van Vanguard, dringen wij er op aan om naar alternatieve mogelijkheden binnen het productieproces en korte- en langetermijndoelstellingen voor de vermindering van watergebruik te kijken.

Qorvo

Wij spraken in de tweede helft van 2023 voor de tweede keer met Qorvo. De onderneming opereert internationaal in meerdere gebieden met (zeer) hoge waterstress. Qorvo heeft een interne duurzaamheidsadviesraad opgericht iom er op toe te zien dat binnen alle operaties geldende duurzaamheidsrichtlijnen gevolgd worden. Over locatie-specifieke doelen voor water gaf Qorvo aan liever vast te houden aan projectmatige doelen, gebaseerd op waar de meeste winst in de vermindering van watergebruik te behalen valt. Het incorporeren van de financiële risico's van verschillende waterscenario's is momenteel nog geen prioriteit van Qorvo. In het laatste gesprek vroeg Qorvo naar goede rapportage voorbeelden van water gerelateerde risico's. Hier zullen wij in januari schriftelijk opvolging aan geven. Wij blijven verder aandringen op de ontwikkeling van water scenario-analyses die ook financiële risico's in acht nemen. Ook willen wij sturen op de ontwikkeling van locatie-specifieke doelen en zowel korte- als lange termijn doelstellingen op het gebied van water.

Vervolg

In de eerste helft van 2024 zullen wij onze dialoog met **Newcrest Mining** en **Agnico-Eagle Mines** voortzetten. De overname van **Newcrest Mining** door Newmont Corporation in november 2023, was voor ons reden dit gesprek tijdelijk uit te stellen.

Reductie CO₂

Achtergrond van thema

Het koolstofbudget dat de mensheid heeft om catastrofale opwarming van de aarde te voorkomen zal binnen 10 jaar gebruikt worden als de uitstoot niet teruggedrongen wordt. Daarom is het noodzakelijk om de bestaande infrastructuur voor fossiele brandstoffen zoveel mogelijk uit te faseren en te werken aan een zo goed mogelijke integratie van duurzame energie en infrastructuur.

Tijdens de dialoog CO₂-reductie gaan we met ondernemingen in gesprek over de gevolgen van een te hoge CO₂-uitstoot en de risico's die dat met zich mee brengt, maar

ook over de kansen die de transitie naar duurzame energiebronnen biedt. Het gesprek richt zich op de strategie die ondernemingen kiezen en de mate waarin ze zijn voorbereid op veranderingen die in diverse klimaatscenario's worden geschetst. Zijn de ondernemingen in staat om zich tijdig aan te passen aan een veranderend klimaat en veranderende regelgeving? Zullen de ondernemingen tijdig in staat zijn om te anticiperen en om verschillende toekomstscenario's uit te werken? Dit is niet alleen van belang voor het klimaat, maar ook voor de onderneming en het lange termijn rendement voor haar aandeelhouders. Ondernemingen die niet tijdig anticiperen op de klimaatproblematiek zullen niet mee kunnen komen in een veranderende wereld en daardoor waarde verliezen.

Doel van het thema

We hebben voor dit engagement traject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen:

TABEL 6.3.1 DOELSTELLINGEN REDUCTIE CO₂-UITSTOOT

Doelstelling	Toelichting (of: Indicatoren)
Governance	Ondernemingen hebben het onderwerp Klimaat op gedegen wijze bij het bestuur belegd.
Strategie	Ondernemingen ontwikkelen een gedegen klimaatstrategie en voeren deze uit. Dit betekent dat de strategie zowel financieel als maatschappelijk robuust moet zijn en zal leiden tot een lagere CO ₂ /EVIC.
Risicomanagement	De ondernemingen bereiden zich voor op de gevolgen van de klimaattransitie en maken kansen en risico's inzichtelijk. De ondernemingen dienen bovendien transparant te zijn over de wijze waarop zij klimaat gerelateerde kansen en risico's meten en monitoren. Ook vragen wij de ondernemingen verschillende scenario's over veranderende markten uit te werken.
Transparantie	De ondernemingen zijn transparant over de voortgang en resultaten van genomen maatregelen.

Dit thema sluit aan bij de volgende SDG's:

• SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 7.2 dat zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de globale energiemix.

• SDG 13: Klimaatactie

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 13.2 dat zich richt op maatregelen integreren inzake klimaatverandering.

Geselecteerde sectoren en ondernemingen

Met behulp van CO₂-EVIC cijfers en gespecialiseerde bronnen zoals ‘Transition Pathway Initiative’ (TPI) is het beleggingsuniversum getoetst. De uitkomst geeft inzicht in welke ondernemingen relatief de hoogste emissies hebben op basis van hun marktwaarde en het minste aandacht besteden aan de transitie naar een klimaatvriendelijk bedrijfsmodel. Tevens laten de TPI beoordelingen zien in welke mate ondernemingen klimaatverandering erkennen als een risico en in welke mate de onderneming op deze veranderingen anticipeert. Op basis van deze indicatoren zijn de volgende ondernemingen geselecteerd:

TABEL 6.3.2 GESELECTEERDE ONDERNEMINGEN

Onderneming	Sector	Land	MSCI Score	MSCI Low Carbon Transition Score ¹
Nutrien Ltd.	Chemicaliën	Canada	AA	5.55
Nucor Corporation	Metaal & Mijnbouw	Verenigde Staten	A	5.55
Steel Dynamics, Inc.	Metaal & Mijnbouw	Verenigde Staten	AA	5.63
Umicore	Chemicaliën	België	AAA	6.17
Valero Energy Corporation	Olie, gas & brandstoffen	Verenigde Staten	A	2.83
ONEOK, Inc.	Olie, gas & brandstoffen	Verenigde Staten	AAA	2.58
Martin Marietta Materials, Inc.	Bouwmaterialen	Verenigde Staten	A	5.34
Hydro One Ltd.	Elektriciteits-bedrijven	Verenigde Staten	AA	7.64

¹ De MSCI Low Carbon Transition Score meet de mate van afstemming van een onderneming met de ‘Low Carbon Transition’. Ondernemingen met een hogere Lage score zijn meer in lijn met de ‘Low Carbon Transition’ in vergelijking met ondernemingen met lagere scores. (Score: 0-10)

Voortgang thema

Na diverse reguliere contactpogingen, stuurden wij in de tweede helft van 2023 een escalatiebrief aan **Hydro One**. De onderneming heeft hier niet op gereageerd. In de eerste helft van 2024 komt de onderneming daarom opnieuw in aanmerking voor escalatie, bijvoorbeeld via het stembeleid.

Vervolg

In de eerste helft van 2024 zullen we alle lopende Reductie CO₂-uitstoot dialogen voortzetten.

Access to Nutrition

Achtergrond van thema

Zowel goede voeding als voldoende voeding zijn van groot belang voor een gezonde samenleving. Voedingsbedrijven kunnen hier op verschillende manieren een belangrijke bijdrage aan leveren en hiermee tevens inspelen op een groeiende markt. Zo kunnen zij voedingswaarde en gezondheid meer prioriteit geven bij het ontwikkelen van producten, gezondheid meewegen in de prijsstelling en consumenten actief informeren over de voedingswaarden van producten.

De ‘Access to Nutrition Index’ is een initiatief dat wereldwijd ondernemingen in de voedingssector rangschikt op basis van hun prestaties op onder andere de volgende thema’s:

- Voorkomen van ondervoeding;
- Voorkomen van obesitas;
- Verantwoorde marketing richting kinderen
- Het niet promoten van producten die borstvoeding kunnen vervangen.

De index is ontwikkeld op basis van kennis van investeerders, wetenschappers en relevante internationale organisaties zoals de ‘United Nations World Health Organisation’ (WHO). Er bestaat zowel een wereldwijde index als regionale indices die inzoomen op ondernemingen uit de Verenigde Staten, India, Mexico en Zuid-Afrika. De laatste resultaten laten zien dat voedingsbedrijven nog belangrijke stappen op het thema Access to Nutrition kunnen zetten. Zo blijkt dat slechts 1/3 van de onderzochte voedingsproducten als gezond kunnen worden gekwalificeerd.

Om de resultaten van het onderzoek via investeerders onder de aandacht te brengen bij ondernemingen, is er zowel een *investor statement* als een gezamenlijk engagement programma gelanceerd. Aan beide initiatieven nemen we in het kader van dit engagementthema actief deel om zo ondernemingen te stimuleren, stappen te zetten op het gebied van Access to Nutrition.

Doel van het thema

We hebben in het engagementtraject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen, gebaseerd op de uitgangspunten van de ‘Access to Nutrition Index’:

TABEL 6.3.1 DOELSTELLINGEN ACCESS TO NUTRITION

Doelstelling	Toelichting
Governance	De onderneming geeft goede voeding een gedegen plek in de strategie en governance. Bijvoorbeeld door het stellen van doelstellingen om haar producten gezonder te maken en de dit te monitoren.
Beleid	De onderneming heeft haar beleid uitgewerkt in concreet beleid, waarin onder andere de betaalbaarheid van goede voeding en stappen naar een gezondere productenportefeuille een plek hebben.
Implementatie & monitoring	De onderneming zet zich in om goede en gezonde producten te ontwikkelen;
	De onderneming zet zich in om goede voeding tegen een betaalbare prijs beschikbaar te maken;
	De onderneming ondersteunt met haar marketingactiviteiten een gezond voedingspatroon;
Samenwerking in de keten	De producten van de onderneming passen in een gezond dieet en een gezonde levensstijl;
	Ondernemingen werken actief samen met andere belanghebbenden op het gebied van goede voeding.
Transparantie	Ondernemingen werken actief samen met andere belanghebbenden op het gebied van goede voeding.

Dit engagementthema sluit aan bij de volgende SDG's:

- **SDG 2: Geen Honger**

De focus ligt hierbij met name op het onderliggende doel 2.2 dat zich richt op het uitbannen van slechte voeding(spatronen).

- **SDG 3: Goede Gezondheid en Welzijn**

De focus ligt hierbij met name op het onderliggende doel 3.4 dat zich richt op het voor 2030 met een derde inperken van vroegtijdige sterfte gelinkt aan niet-overdraagbare ziekten, zoals diabetes, kanker of hart- en vaatziekte.

Geselecteerde sectoren en ondernemingen

Voor de selectie van de onderneming in dit engagement programma hebben we de volgende uitgangspunten toegepast:

- De onderneming zit in de beleggingsportefeuille via aandelen en/of corporate bonds;
- Op basis van diverse databronnen (onder andere MSCI, Access to Nutrition en eigen onderzoek) blijkt dat de onderneming stappen kan zetten op dit thema;

- Op basis van onze analyse is het waarschijnlijk dat engagement met de desbetreffende onderneming effectief kan zijn, bijvoorbeeld omdat een onderneming open staat voor engagement;
- We kunnen met andere investeerders samenwerken in dit engagementtraject.

TABEL 6.3.2 GESELECTEERDE ONDERNEMINGEN ACCESS TO NUTRITION

Onderneming	Sector	Land	MSCI Score	Positie Access to Nutrition Global Index (totaal 25 bedrijven)
Conagra Brands Inc.	Voedselproducten	Verenigde Staten	AA	17
Meiji Holdings Co.	Voedselproducten	Japan	A	12
The Coca Cola Company	Dranken	Verenigde Staten	AAA	11
Unilever PLC	Huishoudelijke producten	Groot Britanië	AAA	2
Suntory	Dranken	Japan	A	21

Samenwerking

De 'Access to Nutrition Index' is een initiatief dat wereldwijd ondernemingen in de voedingssector rangschikt op basis van hun prestaties op onder andere de volgende thema's:

- Voorkomen van ondervoeding;
- Voorkomen van obesitas;
- Verantwoorde marketing richting kinderen
- Het niet promoten van producten die borstvoeding kunnen vervangen.

De index is ontwikkeld op basis van kennis van investeerders, wetenschappers en relevante internationale organisaties zoals de 'United Nations World Health Organisation' (WHO). Er bestaat zowel een wereldwijde index als regionale indices die inzoomen op ondernemingen uit de Verenigde Staten, India, Mexico en Zuid-Afrika. De laatste resultaten laten zien dat voedingsbedrijven nog belangrijke stappen op het thema Access to Nutrition kunnen zetten. Zo blijkt dat slechts 1/3 van de onderzochte voedingsproducten als gezond kunnen worden gekwalificeerd.

Om de resultaten van het onderzoek via investeerders onder de aandacht te brengen bij ondernemingen, is er zowel een investor statement als een gezamenlijk engagement programma gelanceerd. Aan beide initiatieven nemen we in het kader van dit engagementthema actief deel om zo ondernemingen te stimuleren stappen te zetten op dit thema.

Conclusie

Suntory

Met Suntory verliep het contact lange tijd moeizaam. In 2023 waren de contacten, door een wisseling binnen investor relations, een stuk beter en constructiever. Er hebben in 2023 twee gesprekken plaatsgevonden, waarvan de laatste in november 2023. Hoewel de onderneming achterloopt ten opzichte van haar sectorgenoten zien we wel steeds meer vooruitgang. Zo heeft de onderneming doelen gesteld om de hoeveelheid suiker te verminderen en laat ze ook daadwerkelijk vooruitgang zien. Daarnaast is de onderneming aan de slag om gezondere producten te lanceren en heeft het een Europese code voor verantwoorde marketing ondertekend. Ook is Suntory aan de slag gegaan om o.a. in Australië en het Verenigd Koninkrijk de gezondheid van haar producten in kaart te brengen. Toch blijft er nog veel te doen. Zo kan de onderneming nog stappen zetten om ook in andere regio's de gezondheid van haar producten te verbeteren en kan Suntory op meer punten doelen stellen dan alleen de reductie van suiker.

The Coca Cola Company

Met The Coca Cola Company hebben in 2023 twee gesprekken gehad. In beide gesprekken hebben we, in samenwerking met andere investeerders, het punt gemaakt dat de onderneming meer werk kan maken van haar strategie op het gebied van goede voeding. De onderneming heeft de laatste jaren wel goede stappen gezet wat betreft het verminderen van het suikergehalte in haar dranken. Maar andere onderdelen van een goede voeding blijven onderbelicht. Dat is relevant omdat Coca Cola in toenemende mate, naast cola, ook andere dranken zoals vruchtensappen, sportdranken, alcoholische dranken en thee verkoopt. Coca Cola reageerde in beide gesprekken terughoudend. Dat is teleurstellend aangezien de onderneming wereldwijd een positievere impact kan hebben op dit thema. Dat is dan ook de reden waarom we voor de aandeelhoudersvergadering in 2024 een resolutie hebben ingediend in samenwerking met CCLA, Cardano en VGZ. De resolutie roept de onderneming op om bredere doelen te stellen dan alleen suikerreductie en om over de gezondheidsaspecten van haar gehele productenportefeuille te gaan rapporteren.

Meiji

Meiji heeft formeel aangekondigd een zogenaamd "Nutrient Profiling Model" te gaan gebruiken om de gezondheid van haar productenportefeuille periodiek te meten. Dit model zal ook openbaar worden gemaakt⁷. Dit is een mooie, concrete stap vooruit, ook aangezien Meiji verschillende stappen neemt om daadwerkelijk haar portefeuille gezonder te maken. In ons gesprek dat in oktober 2023 plaatsvond hebben we de onderneming gecompimenteerd met deze stappen. We zijn in het gesprek met name ingegaan op welke stappen de onderneming buiten Japan kan zetten op het gebied van gezonde voeding en hoe het haar verantwoord marketingbeleid kan verbeteren. De onderneming liet weten

dit marketingbeleid, met name richting kinderen, te gaan verbeteren.

Conagra

Met Conagra had ons laatste gesprek een andere opzet dan gebruikelijk. Aangezien de onderneming een nieuw hoofd duurzaamheid heeft was het verzoek of wij als investeerders een presentatie konden geven met aanbevelingen en best-practices in de sector op het gebied van gezonde voeding. Conagra heeft toegezegd deze informatie te gebruiken om haar beleid aan te scherpen. In samenwerking met de andere investeerders, Mercy Investments and T. Rowe Price, hebben we in de presentatie aandacht besteed aan de best-practices op het gebied van verantwoorde marketing, het rapporteren over gezonde voeding, verantwoord lobbyen en wat de onderneming kan doen om gezonde voeding ook betaalbaarder te maken.

Evaluatie

We zien dat we in dit programma bij de meeste ondernemingen voortgang hebben geboekt. The Coca Cola Company is hierbij een uitzondering. Daarom hebben we besloten om bij Coca Cola de dialoog te escaleren door middel van een resolutie. Aangezien er bij de andere ondernemingen veel voortgang geboekt is, sluiten we de huidige lopende dialogen af. Dat betekent niet dat we stoppen met dit thema. In 2024 zullen we voortbouwen op opgedane kennis en met een nieuwe groep ondernemingen het gesprek aangaan over gezonde voeding. Naast ondernemingen uit de voedingsindustrie zullen we ons hierbij ook richten op restaurantketens, waaronder fastfoodketens.

⁷ https://www.meiji.com/global/news/2023/pdf/230630_01.pdf

Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen

Achtergrond van thema

Daarnaast leidt het veelvuldig gebruik van plastics, vooral door de hoeveelheid chemische stoffen in plastics, tot gezondheidsrisico's⁸. En resten van plastic, waaronder zogenaamde microplastics worden inmiddels aangetroffen in ons voedsel⁹.

De gevolgen van het gebruik van plastics voor klimaat en milieu leiden tot toenemende regelgeving die van groot belang is voor producenten en gebruikers¹⁰. Zo heeft China in 2017 aangekondigd geen plastic afval meer te importeren en heeft India in de zomer van 2022 een verbod ingevoerd op gebruik van een aantal plastics producten voor eenmalig gebruik¹¹. Ook Europa heeft stappen aangekondigd en streeft ernaar dat in 2030 al het plastic recyclebaar is¹². En aan verdere aanscherping van verpakkingswetgeving wordt momenteel gewerkt. Ondertussen werken veel ondernemingen in de plastic waardeketen de laatste jaren aan duurzame alternatieven voor plastic. Echter, een recent rapport van de Ellen MacArthur Foundation, een organisatie die met ondernemingen werkt aan de transitie naar een circulaire economie, waarschuwt dat de voortgang (te) traag gaat¹³. Volgens de organisatie moet er veel meer gebeuren om de verwachte toename van plastic gebruik, en de vervuiling als gevolg daarvan, te keren. Ook de scenario's van de OESO¹⁴, en Systemiq¹⁵ geven aan dat de transitie nodig is, en mogelijk. Deze transitie zal wel grote inspanningen vergen. Adviesbureau McKinsey stelde al in 2018 dat achter blijven bij deze 'plastic transitie' een significant risico is voor ondernemingen in de hele plastic keten.

Er zijn grote zorgen rond het gebruik van plastics. Zo wordt nog bijna alle plastic gemaakt uit olie of gas. Dit betekent dat nu wel 6 procent van de mondiale olieproductie gebruikt wordt voor de productie van plastics. Door economische ontwikkelingen en klimaatbeleid, zal het belang van plastics voor de olie- en gasector toenemen. Naar verwachting zal in 2050 ongeveer 70 procent van de olieproductie gebruikt worden in andere toepassingen dan brandstof. Plastic is daar een belangrijk onderdeel van¹⁶. Daardoor wordt voor olie- en

gasbedrijven het produceren van grondstoffen voor plasticproductie van steeds groter belang. Echter, de winning van olie en gas leidt tot substantiële schade aan het milieu. En de productie van grondstoffen voor plastic veroorzaakt veel CO₂-uitstoot, wat schadelijk is voor het klimaat. Maar vooral de grote hoeveelheid plastic afval die in het milieu terecht komt is een groot probleem. Slechts ongeveer 10 procent van de geproduceerde plastics wordt op dit moment gerecycled. Verder komt 40 procent op stortplaatsen terecht, wordt 14 procent verbrand en meer dan 30 procent eindigt uiteindelijk in het milieu. Daar vervuult het meren, rivieren en uiteindelijk de oceanen. Jaarlijks komt er ruim 3 miljoen ton plastic in de oceanen terecht. Bij ongewijzigd beleid zal de productie en gebruik van plastic de komende decennia nog enorm toenemen¹⁷. Ook de vervuiling door plastic neemt daardoor nog toe. Daardoor bestaat de kans dat er in 2050 meer plastic dan vis in de oceanen aanwezig is. Het IPBES beschouwt milieuvervuiling, onder andere door plastics, als een van de belangrijkste oorzaken voor verlies van biodiversiteit¹⁸.

Er zijn vele mogelijkheden voor ondernemingen om in de gehele keten bij te dragen aan deze urgente plastic transitie. Ondernemingen kunnen hun producten en processen zodanig aanpassen dat ze bijdragen aan 'Reduce, reuse en recycle', ofwel het verminderen van plastic gebruik, het hergebruiken van producten en het recyclen van materialen. Voor ondernemingen die consumentenproducten maken ligt de uitdaging vooral bij het zodanig ontwikkelen en aanbieden van producten dat minder verpakkingsmateriaal nodig is.

Doel van thema

TABEL 6.3.1 DOELSTELLINGEN AFBOW PLASTIC IN VERPAKKING VAN CONSUMENTENGOEDEREN

Doelstelling	Toelichting (of: Indicatoren)
Governance	Het bestuur van de onderneming erkent de ESG-risico's van plastic als materieel, steunt overheden in de aanpak van deze risico's; de onderneming weerhoudt zich van lobbyactiviteiten om nieuw beleid af te zwakken of te voorkomen;
Beleid	ESG-risico's van plastic worden als materieel erkend, analyse van technische mogelijkheden. Marktonwikkelingen en regelgeving dienen als input voor de strategie;

⁸ 'Global Plastics Outlook: Policy Scenarios to 2060', OECD 2022

⁹ www.weforum.org/agenda/2022/06/how-microplastics-get-into-the-food-chain.

¹⁰ <https://www.unpri.org/environmental-issues/how-can-investors-help-create-a-plastics-economy-that-works-event-roundup/3409.article>

¹¹ <https://edition.cnn.com/2022/07/01/india/india-bans-single-use-plastic-intl-hnk/index.html>

¹² 'Plastic Landscape review' Principles for Responsible Investment 2019

¹³ Global Commitment report 2022, EllenMacArthur Foundation 2022

¹⁴ Global Plastics Outlook: Policy Scenarios to 2060', OECD 2022

¹⁵ 'Reshaping plastics'; Systemiq

¹⁶ 'Net Zero by 2050, A Roadmap for the Global Energy Sector'; IEA 2022

¹⁷ 'Global Plastics Outlook: Policy Scenarios to 2060', OECD 2022

¹⁸ Het 'Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services'

Implementatie & monitoring	De onderneming stelt ambitieuze doelen ¹ , bijvoorbeeld voor:
	reductie van gebruik van plastic verpakkingen (in absoluut volume);
	reductie van het % gebruikt plastic uit fossiele grondstoffen;
	reductie van plastic afval ² ;
	De onderneming meet en rapporteert de voortgang op deze doelen;
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met relevante partijen in de plastic keten aan het vinden en implementeren van oplossingen die de plastic transitie kunnen versnellen;
Transparantie	De onderneming rapporteert over de voortgang op bovengenoemde doelen en kpi's en over:
	de maatschappelijke impact van geproduceerde plastic op de gezondheid en op het milieu;
	het beleid en maatregelen om de negatieve gevolgen van gebruik van plastic te verminderen;
	hoe regelgeving en marktontwikkelingen met name gericht op de plastic transitie, invloed kunnen hebben op de resultaten van de onderneming;

- 1 De onderneming steunt publiekelijk regelgeving die tot doel heeft om gebruik van plastic verpakking terug te dringen en de 'business case' voor circulaire economie te versterken.
- 2 Deze doelen zijn bij voorkeur in lijn met het klimaatbeleid (het streven naar 'net-zero' uiterlijk in 2050, op basis van 'science-based targets' voor scope 1-3) en beleid om de impact op verlies van biodiversiteit te stoppen.
- 3 Met het reduceren van plastic afval wordt hier niet alleen het afval van de onderneming bedoeld, maar ook het plastic afval veroorzaakt door consumenten als gevolg van het gebruik van de producten / verpakkingen geproduceerd door de onderneming en de industrie.

Het engagement thema sluit aan bij verschillende SDG's, waaronder SDG 3: Goede gezondheid en welzijn, SDG 6: Schoon water en sanitair, SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen, SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie en SDG 14: Leven in het water.

Van deze doelen staat echter voor ons SDG 12 centraal, aangezien dit doel het meest concreet raakt aan het handelingsperspectief van ondernemingen in de plastic keten:

• SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie

We focussen op de onderliggende doelen 12.2-6 die zich richten op het duurzame beheer en het efficiënte gebruik van natuurlijke hulpbronnen, het beperken van voedselverspilling, milieuvriendelijk beheer van chemicaliën, beperken - en beter recyclen van afval en het

bevorderen van duurzaam ondernemen en rapportage van duurzaamheidsinformatie.

Samenwerking

In de tweede helft van 2023 hebben we de samenwerking met de VBDO voortgezet, als vervolg op het in mei 2023 door de VBDO geïnitieerde investor statement dat ondernemingen oproep om plastic verpakking terug te dringen. Met steun van verschillende andere ondertekenaars van het statement, stuurden we dit statement aan de ondernemingen in ons engagement programma. Daarnaast voerden we gezamenlijk twee engagement gesprekken. In de dialoog met Repsol, de enige 'petrochemische' onderneming in dit thema, werken we samen met 'As you Sow', een organisatie voor actief aandeelhouderschap in de Verenigde Staten. As You Sow roept een aantal belangrijke petrochemische ondernemingen die veel grondstoffen voor plastic produceren op om te analyseren wat het voor de onderneming betekent als de vraag naar plastic grondstoffen gaat dalen, volgens scenario's die nodig zijn om de milieuvervuiling door plastic te stoppen. Deze samenwerking biedt ons extra informatie en draagt bij aan de impact van de dialoog. Verder is Achmea IM ook nog betrokken bij de inzet van de 'Business Coalition' voor een ambitieus VN-verdrag voor de aanpak van plastic vervuiling.

Voortgang thema

In het najaar van 2023 hebben we een eerste gesprek gevoerd met **Repsol** en **Procter & Gamble**. En we spraken nogmaals met **Ahold Delhaize** en **Henkel**.

Ahold Delhaize

Ahold Delhaize ontving ons voor een tweede gesprek in september. In juli hadden we Ahold een brief gestuurd, namens een groep ondertekenaars van bovengenoemd door de VBDO geïnitieerd plastic statement. Met deze brief, het statement, en het gezamenlijke engagement, toonden we Ahold dat een grote groep internationale institutionele beleggers bezorgd is over de impact van plastic verpakking op milieu en gezondheid. Ahold gaf aan hard te werken aan het beperken van plastic verpakking, maar dat dit niet eenvoudig is. Vooral het stimuleren van de verkoop van producten in herbruikbare en navulbare verpakkingen is een uitdaging. Verder gaf Ahold aan dat het voornaamste doel is om te zorgen dat in 2025 100% van de verpakkingen herbruikbaar, recyclebaar of composteerbaar zijn. Daarnaast wil de onderneming minstens 25% gerecycled plastic gebruiken in verpakking van eigen-merk producten. Ahold ziet ook de toenemende berichten over gezondheidsrisico's van plastic en wil daar meer aandacht aan besteden.

Henkel

In november spraken we nogmaals met Henkel. Ook Henkel informeerden we in juli per brief over het genoemde VBDO plastic statement. En een aantal ondertekenaars van dit statement nam deel aan het gesprek. We bespraken het belang van transparantie over hun houding ten aanzien van beleidsontwikkelingen en de mogelijkheid om zich te distantiëren van standpunten van industriegroepen die

wetgeving willen vertragen. Ook informeerden we Henkel nader over de toenemende zorgen over de gezondheidsrisico's van plastic verpakkingen. Hoewel Henkel al doelen heeft gesteld om plastic verpakkingen te reduceren, hebben we de onderneming gevraagd om in een meer concreet plan van aanpak, of 'routekaart' aan te geven op welke wijze ze die doelen wil bereiken. In een volgend gesprek zullen we specifiek bespreken hoe Henkel de rapportage verder kan verbeteren, rekening houdend met nieuwe rapportage standaarden en wetgeving over duurzaamheidsrapportage.

Jerónimo Martins

We spraken met Jerónimo Martins in februari. De onderneming werkt al sinds 2009 aan 'ecodesign' voor verpakkingen. De onderneming kijkt daarbij vooral naar of verpakkingen recyclebaar zijn. De onderneming kijkt ook naar in welke markten het risico op vervuiling door plastic verpakking het grootst is. Duidelijk is dat in Colombia nog weinig wetgeving is wat betreft inzameling en hergebruik van plastic. Daarom is er ook weinig infrastructuur om dit in gang te zetten. Jerónimo Martins zet zich in voor betere afvalwetgeving in Colombia, en is betrokken bij de lancering van een 'plastic pact'¹⁹ in Colombia; een publiek-private samenwerking om vervuiling door plastic aan te pakken. Ook heeft de onderneming nadrukkelijk de behoefte aan betere wetgeving om de strijd tegen plastic vervuiling beter te kunnen voeren. Zo zou bijvoorbeeld ook de beschikbaarheid van gerecycled plastic beter geregeld moeten worden. In een volgend gesprek zullen we met de onderneming bespreken of de gestelde doelen aangescherpt kunnen worden en hoe de rapportage over voortgang beter kan.

Procter & Gamble

We spraken voor het eerst met Procter & Gamble (P&G) in december. Aan het gesprek namen ook een aantal ondertekenaars van het VBDO plastic statement deel. In reactie op onze vragen gaf de onderneming aan niet negatief te zijn over extra regelgeving ten aanzien van plastic verpakkingen. Deze extra regelgeving moet echter niet nadelig zijn voor koplopers, op goede wetenschappelijke inzichten gebaseerd zijn en echt bijdragen aan de transitie naar een meer circulaire industrie. Zo werkt P&G samen met het 'Consumer Goods Forum' een internationale coalitie van producenten van consumptiegoederen, aan voorstellen op het gebied van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (EPR; ofwel 'de vervuiler betaalt'). We bespraken ook de gezondheidsrisico's vanwege de chemicaliën gebruikt in plastics. De onderneming staat open voor een verder gesprek daarover en hanteert nu al een referentielijst met toegestane chemische stoffen. Verder hebben we P&G gevraagd om in nog meer detail te rapporteren over de aanpak en voortgang ten aanzien van de reductie van plastic verpakkingen.

Repsol

In november spraken we ook met Repsol. Het gesprek was open en constructief. De onderneming informeerde ons over de ambitie om een leider in circulaire plastics te worden in Europa. Repsol zet daarbij vooral in op de complexere 'chemische recycling' omdat ze hier de kennis en ervaring uit de productie van plastic uit fossiele grondstoffen goed kan inzetten. Doordat dit een duurder proces is, kan de onderneming hier ook meer waarde toevoegen. Hoewel de onderneming ambities toont, en ook stevige investeringen doet, gaat het tempo van de transitie ons nog niet snel genoeg. Repsol presenteerde wel concrete doelen voor het percentage circulaire versus fossiele grondstoffen. Dit biedt een goede basis is voor verdere discussie over doelen en versnelling van de transitie.

Vervolg

In 2024 willen we alle ondernemingen nogmaals spreken, zodra we in hun nieuwe duurzaamheidsverslag de voortgang hebben geanalyseerd. Ook zullen we bekijken hoe we in 2024 onze steun kunnen blijven tonen voor het VN-verdrag voor de aanpak van plastic vervuiling. Eind 2024 moet er een akkoord zijn bereikt over dit verdrag.

¹⁹ <https://wrap.org.uk/media-centre/press-releases/colombia-launches-second-plastics-pact-latin-america>

Biodiversiteit

Achtergrond van thema

Biodiversiteit, het geheel van de diversiteit van soorten, de variatie van genetisch materiaal en de verschillende ecosystemen, staat wereldwijd onder zware druk. Studies, zoals de Global Assessment²⁰ van het Intergovernmental Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES, 2019), tonen aan dat al veel van de oorspronkelijke biodiversiteit in de wereld verloren is gegaan.

Het verlies van biodiversiteit leidt tot verzwakking van ecosystemen. Verzwakte ecosystemen verliezen productiekraft en dit bedreigt ook de menselijke activiteiten die afhankelijk zijn van de opbrengsten van die ecosystemen. Zo leidt ontbossing en erosie tot verlies aan natuur en vruchtbare grond voor landbouw. Vervuiling van de zeeën en oceanen bedreigen de toekomstbestendigheid van marine ecosystemen en daarmee de visvangst. Daarnaast wordt het ook steeds duidelijker hoe verlies van biodiversiteit en gezonde ecosystemen bijdraagt aan de snellere verandering van het klimaat.

Een in juni 2020 verschenen rapport van De Nederlandse Bank (DNB) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) beschrijft hoe verlies aan biodiversiteit een significant risico is voor de financiële sector²¹. Ook internationaal neemt de aandacht van de financiële sector voor de risico's van het verlies van biodiversiteit toe. Zo hebben inmiddels 126 financiële instellingen uit alle delen van de wereld de 'Finance for Biodiversity Pledge'²² ondertekend. Achmea IM heeft dit initiatief ook ondertekend.

Financiële instellingen beleggen en investeren wereldwijd in ondernemingen, waarvan een aanzienlijk deel de natuur beïnvloedt. Met hun activiteiten hebben zij (on)bewust een aandeel in het verlies van biodiversiteit. Veel ondernemingen zijn op hun beurt weer afhankelijk van biodiversiteit en producten die voortkomen uit de natuur; ook wel ecosysteemdiensten genoemd. In een rapport beschrijft DNB deze samenhang als volgt: "De relatie tussen biodiversiteit en financiële instellingen is indirect en tweezijdig. De financiële sector financiert bedrijven die voor de productie van hun goederen en diensten (deels) afhankelijk zijn van ecosysteemdiensten. Daarnaast financiert de sector bedrijven die met hun productieprocessen biodiversiteit negatief beïnvloeden door veranderend land- en zeegebruik, overexploitatie van

ecosystemen, klimaatverandering en vervuiling." Ook de UN Principles for Responsible Investment (PRI) beschrijft de materiële risico's van biodiversiteitsverlies voor de financiële sector²³. ESG-dataleverancier MSCI noemt biodiversiteit een belangrijk ESG thema voor 2021.²⁴

Doel van het thema

De volgende engagementdoelen zijn opgesteld voor dit thema:

TABEL 6.3.1 DOELSTELLINGEN BIODIVERSITEIT

Doelstelling	Toelichting (of: Indicatoren)
Governance	Het bestuur van de onderneming geeft blijk van de urgentie van het thema biodiversiteit(sverlies), stelt doelen en neemt verantwoordelijkheid voor de uitvoering daarvan
Beleid	De onderneming stelt beleid op, gericht op behoud- en herstel van biodiversiteit, bijvoorbeeld gericht op het voorkomen van ontbossing en het bevorderen van meer duurzame landbouwpraktijken.
Implementatie & monitoring	De onderneming voert een structurele impact & afhankelijkheidsanalyse uit ¹ , als basis voor beleid en doelen: • Impact en afhankelijkheden meten; • Interpreteren, prioriteren; • Doelen stellen; • Implementeren; • Voortgang meten en rapporteren.
Samenwerking in de keten	We verwachten van de ondernemingen om samenwerking te zoeken of te initiëren. Voorbeelden zijn: de Taskforce Nature related Financial Disclosures (TNFD), Science Based Targets for Nature (SBTN) en de World Business Council for Sustainable Development (WBCSD).
Transparantie	We verwachten rapportage over de positieve en negatieve impact op biodiversiteit, gebruik makend van leidende standaarden en rekening houdend met internationale ontwikkelingen in verslaglegging.

¹ Als opties voor een dergelijke analyse, bevelen we de methodes van de (TNFD), of de SBTN aan.

Dit thema sluit aan bij de volgende SDG's:

- **SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie**

²⁰ <https://ipbes.net/global-assessment>

²¹ 'Biodiversiteit en de financiële sector: een kruisbestuiving?'; PBL / DNB; juni 2020

²² Met de Pledge committeert Achmea IM zich aan het meten van impact op verlies van biodiversiteit en het stellen van doelen om verlies aan biodiversiteit te reduceren; zie www.financeforbiodiversity.org

²³ www.unpri.org/sustainability-issues/environmental-social-and-governance-issues/environmental-issues/biodiversity?adredir=1 | "download

²⁴ To Bee or not to Bee: Investors Tackle the Biodiversity Crisis, MSCI 2021

We focussen op het onderliggende doel 12.2, dat zich richt op duurzaam beheer en efficiënt gebruik van natuurlijke hulpbronnen en doel 12.6, dat in het bijzonder grote en transnationale ondernemingen aanmoedigt om duurzame praktijken te omarmen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus.

- **SDG 14: Behoud en maak duurzaam gebruik van de oceanen, de zeeën en maritieme hulpbronnen.**

We focussen op het onderliggende doel 14.1, dat zich richt op het voorkomen van vervuiling van de zee.

- **SDG 15: Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen, beheer bossen duurzaam, bestrijd woestijnvorming en landdegradatie en draai het terug en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe.**

We richten ons vooral op de verantwoordelijkheid van de landbouwketen om ontbossing tegen te gaan en gezonde, productieve landbouwgronden te bevorderen, waardoor de druk op natuur en beschermde natuurgebieden kan afnemen. Deze thema's zijn onderdeel van onderliggende doelen van 15.2 en 15.3.

Geselecteerde ondernemingen

Op basis van ons voorbereidend onderzoek en screening van de beleggingsportefeuilles van klanten hebben we de volgende ondernemingen geselecteerd voor engagement over biodiversiteit:

TABEL 6.3.2 GESELECTEERDE ONDERNEMINGEN

Onderneming	Land	Sector	Score MSCI	Duurzaam grondstof gebruik ¹
Alimentation Couche-Tard	Canada	Supermarktketens	AA	2,9
Costco Wholesale Corp.	Verenigde Staten	Supermarktketens	A	5,7
General Mills	Verenigde Staten	Voedingsproducten	AAA	6,2
Kellogg Company	Verenigde Staten	Voedingsproducten	AAA	6,9
The Kroger	Verenigde Staten	Supermarktketens	AA	7,8
Tyson Foods	Verenigde Staten	Voedingsproducten	BBB	4,2
Sysco Corp	Verenigde Staten	Supermarktketens	A	5,0

1 Ondernemingen worden beoordeeld op de milieueffecten van de grondstoffen die in hun producten worden gebruikt en hun inspanningen op het gebied van traceerbaarheid van de toeleveringsketen en certificering.

²⁵ Zie: Food Emissions 50 | Ceres;

Samenwerking

In de drie jaar die dit engagement duurde, is intensief samengewerkt met een vier leden van de ‘Finance for Biodiversity Pledge’ engagement werkgroep. Daarnaast werkten we ook samen met enkele deelnemers aan het programma ‘Food Emissions 50’ van Ceres²⁵, een netwerk van institutionele beleggers uit de Verenigde Staten. De samenwerking met de ‘pledge’-leden leidde in de dialoog met Costco tot het indienen van een aandeelhoudersresolutie, door het Canadese Vancity, waarop de onderneming de toezegging deed om aan de slag te gaan met een biodiversiteitsimpact analyse. Alle zeven ondernemingen zijn ook door het recent gestarte ‘Nature Action 100’ engagement programma geselecteerd. We zullen de conclusies over voortgang en voornaamste uitdagingen voor deze ondernemingen delen met dit nieuwe programma, zodat onze lessen in deze dialogen gebruikt kunnen worden. Achmea IM neemt ook deel aan Nature Action 100, maar heeft gekozen voor een aantal andere ondernemingen.

Conclusie

Per einde 2023 sluiten we dit engagementthema over biodiversiteit af. Onder het kopje ‘evaluatie’, hieronder, gaan we in op de belangrijkste resultaten en inzichten. Ook is het profiel van elke onderneming een conclusie met belangrijkste observaties en behaalde resultaten voor de betreffende onderneming te vinden. In het afgelopen half jaar hebben we nog gesproken met **Alimentation Couche-Tard, General Mills, Tyson Foods, en Kroger**. Hieronder een kort verslag van deze gesprekken.

Alimentation Couche-Tard

In juli spraken we nogmaals met Alimentation Couche-Tard. We spraken over de prioriteiten wat betreft duurzaamheid. Vanwege de grote omvang (ca. 60 procent) van de omzet uit fossiele brandstoffen heeft het reduceren van broeikasgassen de hoogste prioriteit. Echter, het tempo van de transitie van fossiele brandstof naar elektrische mobiliteit is vooral afhankelijk van overheidsbeleid. Positieve ontwikkeling is, dat door de Europese wetgeving over ‘Corporate Social Responsibility Disclosure’ (CSRD), de onderneming nu een ‘dubbele materialiteitsanalyse’ moet maken. Daarin zullen naast klimaat, ook andere risico’s op gebied van biodiversiteit aan de orde komen. Dit is een mooie stap op weg naar een bredere analyse van de biodiversiteitsimpact waar wij om gevraagd hebben. Verder heeft de onderneming op gebied van duurzame koffie – ook een belangrijk deel van de omzet - goede stappen gezet. Alle koffie die de onderneming verkoopt heeft het label ‘duurzame koffie’ van de ‘Rainforest Alliance’. Hoewel de onderneming op diverse aspecten van duurzaamheid goede voortgang toont en in de dialoog open en constructief was, heeft ze in de dialoog geen concrete toezeggingen gedaan. Daarom sluiten we de dialoog af met de conclusie dat geen van de impact doelen zijn gehaald.

General Mills

In oktober vond het laatste gesprek plaats met General Mills. Deze onderneming vertelde momenteel serieus te kijken naar de richtlijnen voor biodiversiteitsimpact analyse van de 'Taskforce Nature Related Financial Disclosures' (TNFD). Ze doet dit mede in relatie tot de nieuwe Europese CSRD wetgeving. Ook wil General Mills voldoen aan de nieuwe 'Forest, Land and Agriculture Guidance' (FLAG) van het 'Science Based Targets Initiative' (SBTI). Onderdeel daarvan is het streven naar een 'ontbossingsvrije toeleveringsketen' per einde 2025. Wat betreft de risico's van ontbossing, hebben vooral de palmolie en cacao keten prioriteit voor de onderneming. Ook werkt General Mills hard aan het uitbreiden van meer duurzame 'regeneratieve landbouw' in de keten. We hebben de onderneming wel aangespoord daar meer concrete, meetbare indicatoren voor vast te stellen, zodat de positieve impact goed onderbouwd kan worden. We sluiten deze dialoog succesvol af met een mijlpaal voor toezegging, vanwege de toegezegde oriëntatie op TNFD aanpak en het werken met de SBTI-FLAG methode, inclusief doelen voor de aanpak van ontbossing.

Tyson Foods

In oktober spraken we voor het laats met Tyson Foods. In dit laatste gesprek hebben we Tyson vooral aangespoord de deadlines voor het streven naar een 'ontbossingsvrije' productieketen naar voren te halen, van 2030 naar 2025. Dit is in lijn met de recent gepubliceerde 'Forest, Land and Agriculture Guidance' (FLAG) van het 'Science Based Targets Initiative'. Tyson oriënteert zich op deze doelen, in het kader van het aanscherpen van de klimaatdoelen. Tyson toonde zich ook bereid om over het versnellen van de aanpak van ontbossing met beleggers in gesprek te blijven. Hoewel Tyson in een eerder gesprek aangaf te willen kijken naar methoden voor impactanalyse, zoals TNFD, kon de onderneming hierover in het laatste gesprek geen concretere toezegging doen. Wel werkt Tyson met verschillende programma's aan het verduurzamen van de landbouwpraktijken in de keten. We sluiten de dialoog met Tyson af met een groene mijlpaal 'toezegging' vanwege de toegezegde inzet op de aanscherping van het ontbossingsbeleid. Als een van 's werelds grootste vleesproducenten blijft de 'core business', vleesproductie, de voornaamste uitdaging. Om de risico's rond biodiversiteitsverlies en klimaatverandering significant te reduceren, zou Tyson stevig moeten inzetten op de transitie van dierlijke naar plantaardige eiwitten. Een goede TNFD-analyse maakt de urgentie van deze transitie wellicht ook meer zichtbaar voor het bestuur van de onderneming.

Kroger

In het laatste gesprek met Kroger, in november, gaf men aan in gesprek te zijn met externe adviseurs, over de aanpak van biodiversiteitsimpact – en risicoanalyse. Ook werkt Kroger aan de verduurzaming van landbouwpraktijken, onder andere met het Wereldnatuurfonds (WWF) en door verantwoord pesticidegebruik. Kroger verwacht ook nieuwe doelen te stellen voor pesticidegebruik. Verder werkt Kroger aan de toepassing van de SBTI 'Forest, Land and Agriculture' aanpak (FLAG Guidance) om de 'scope 3' CO₂-emissies te

reduceren. Onderdeel van deze FLAG- aanpak is ook het streven naar een 'ontbossingsvrije' productieketen, uiterlijk per eind 2025. Daartoe verwacht de onderneming eind 2024 nieuwe doelen te stellen. Nu de onderneming met externe adviseurs kijkt naar biodiversiteitsimpact – en risicoanalyse, en ook serieus aan de slag gaat met de FLAG-methode van SBTI, markeren we dit met de mijlpaal voor 'toezegging' en sluiten we de dialoog succesvol af.

Access to Healthcare

Achtergrond van het thema

In het nieuwe thema Access to Healthcare bouwen we voort op het in december 2022 afgesloten engagement thema "Goede en toegankelijke medicijnen". Binnen het thema Access to Healthcare gaan we de scope vergroten. We richten ons niet alleen op de farmaceutische sector, maar ook op andere ondernemingen die een belangrijke rol spelen in de zorgketen en daarmee bij kunnen dragen aan een beter toegankelijke zorg voor iedereen wereldwijd. Denk bijvoorbeeld aan ondernemingen die diagnostiek verzorgen, medische apparatuur ontwikkelen en medische hulpmiddelen distribueren.

Diverse ondernemingen spelen een cruciale zorg in het zorgstelsel, zowel in Nederland als daarbuiten. Toch is goede, toegankelijke en betaalbare zorg niet overal vanzelfsprekend. Zo spelen er verschillende problemen:

- Het prijsbeleid rondom specifieke medicijnen of medische apparatuur, die behandelingen zowel in Nederland, in andere ontwikkelde economieën als ontwikkelingslanden ontoegankelijk maken.
- De omgang met patenten en regelgeving, waardoor prijzen opgedreven worden en de toegankelijkheid van de zorg onder druk komt te staan.
- Het onvoldoende ontwikkelen van medische apparatuur, producten of medicijnen die een groot maatschappelijk belang hebben, maar waarvoor vanuit financiële oogpunt minder aandacht is. Denk aan ziektes in 'Low and Middle Income Countries' (LMICs) of zogenaamde weesgeneesmiddelen. Dit zijn medicijnen voor specifieke zeldzame aandoeningen.
- Het niet beschikbaar zijn van specifieke medicijnen of medische apparatuur in landen. Dit kan komen door gaten in de zorginfrastructuur in onder andere LMICs, om specifieke ziektes te diagnosticeren en te behandelen. In sommige gevallen spelen echter meer commerciële overwegingen een rol, bijvoorbeeld omdat de markt onvoldoende groot is in sommige landen.
- Gevallen van corruptie en het verlenen van gunsten aan zorgverleners om de verkoop van medische producten te verhogen.
- Het als onderneming of sector lobbyen tegen maatregelen om zorg beter toegankelijk te maken.
- Het onvoldoende waarborgen van mensenrechten in de activiteiten van de onderneming.

Doel van het thema

Er zijn verschillende stappen die ondernemingen op dit thema kunnen zetten. Op basis van onze uitgangspunten en voorbereidend onderzoek, hebben we de volgende hoofddoelstellingen geselecteerd die, afhankelijk van de onderneming, worden vertaald in specifieke doelen per onderneming, weergegeven in onderstaande tabel.

Met onze doelstellingen sluiten we aan bij de SDG's. Met name op:

• SDG 3: 'Goede Gezondheid & Welzijn'

We kijken hierbij in het bijzonder naar de volgende bijbehorende subdoelstellingen:

3.8. Zorgen voor een universele ziekteverzekering, met inbegrip van de bescherming tegen financiële risico's, toegang tot kwaliteitsvolle essentiële gezondheidszorgdiensten en toegang tot de veilige, doeltreffende, kwaliteitsvolle en betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins voor iedereen.

3.b Het onderzoek en de ontwikkeling ondersteunen van vaccins en geneesmiddelen voor overdraagbare en niet-overdraagbare ziekten voor de overdraagbare en de niet-overdraagbare ziekten, die in hoofdzaak ontwikkelingslanden treffen. Toegang verschaffen tot betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins, volgens de richtlijnen van de Verklaring van Doha aangaande het TRIPS-akkoord en Volksgezondheid. De Verklaring bevestigt het recht van ontwikkelingslanden om ten volle gebruik te maken van de bepalingen van de 'Overeenkomst aangaande de Handelsaspecten van de Intellectuele Eigendom' (TRAIPIR) die ruimte laat voor de bescherming van de volksgezondheid; en, in het bijzonder, het verschaffen van toegang tot geneesmiddelen voor iedereen.

TABEL 6.3.1 DOELSTELLINGEN ACCESS TO HEALTHCARE

Doelstelling	Toelichting
Governance & Beleid	De onderneming geeft de thematiek rondom Acces to Healthcare een plek in de bedrijfsstrategie;
	De onderneming vertaalt haar strategie rondom Acces to Healthcare:
	Naar heldere doelstellingen;
	Naar de diverse markten waar de onderneming actief is.
	De onderneming en het bestuur raadplegen gestructureerd relevante experts en stakeholders op het thema Access to Healthcare.

Implementatie & monitoring

De onderneming verankert internationale standaarden, onder andere van de 'World Health Organisation' en de OESO op in haar beleid. Bijvoorbeeld de 'WHO Model Lists of Essential Medicines'. Een lijst van de meest effectieve en veilige medicijnen die overal beschikbaar zouden moeten zijn.

De onderneming geeft haar strategie en doelstellingen op het gebied van Access to Healthcare een plek in het variabele beloningsbeleid. We screenen deze doelstellingen op basis van de principes die Achmea IM i.s.m. andere investeerders en experts heeft opgesteld'.

De onderneming maakt een duidelijke koppeling tussen mensenrechten en haar rol in de zorgsector, ook in relatie tot de aankomende Europese regelgeving.

De onderneming heeft een transparant en verantwoord prijsbeleid. Denk bijvoorbeeld aan een koppeling tussen de prijs van haar producten/diensten, de gerealiseerde gezondheidswinst en de ontwikkelingskosten.

De onderneming gaat op een verantwoorde manier om met patenten en licenties. Dit voorkomt dat medicijnen of medische producten onbereikbaar worden.

De onderneming stuurt in haar research & development op maatschappelijke impact, gezondheidswinst, de behoeftes van LMICs en de gelijke toegang tot gezondheidszorg binnen landen.

De onderneming vertaalt haar strategie op Access to Healthcare naar land en/of doelgroep, specifiek beleid en naar projecten die inspelen op de lokale situaties en behoeftes.

De onderneming heeft een gedegen beleid, implementatie en onafhankelijke monitoring om zowel corruptie te voorkomen als eerlijke handelspraktijken en belastingbetalingen te garanderen.

De onderneming neemt stappen om te zorgen dat haar lobbyactiviteiten of dat sector-organisaties waarvan zij lid is, niet lobbyen voor regelgeving die Access to Healthcare beperkt.

De onderneming neemt stappen om mensenrechten te waarborgen.

Samenwerking in de keten

De onderneming werkt samen met andere ondernemingen in de toeleveringsketens, met sectorgenoten en andere stakeholders op het thema.

Transparantie

De onderneming vergroot de transparantie en rapportage over de bovengenoemde onderwerpen richting investeerders, consumenten en andere stakeholders.

Inclusief lobbyactiviteiten en betalingen aan zorgverleners.

¹ <https://www.achmeainvestmentmanagement.nl/institutioneel/artikelen/nieuws/2022/10/beleggers-dringen-aan-op-inbedding-toegang-tot-medicijnen-in-beloningsbeleid-farmaceuten>

Geselecteerde sectoren & ondernemingen

Er is een grote groep aan sectoren en ondernemingen die relevant zijn op het thema Acces to Healthcare. Voor de selectie van de ondernemingen richten we ons op de volgende (GICS) sectoren:

- Pharmaceuticals
- Drug Retail
- Health Care Equipment
- Health Care Equipment
- Health Care Services
- Life Sciences Tools & Services
- Health Care Supplies
- Health Care Technologies
- Health care distributors
- Health Care REITs
- Managed Health Care

Op basis van de sectoren selecteren we ondernemingen op basis van de volgende uitgangspunten:

- De onderneming zit in de beleggingsportefeuille via aandelen en/of corporate bonds;
- Op basis van diverse databronnen (onder andere MSCI, Access to Medicine en eigen onderzoek) blijkt dat de onderneming stappen kan zetten op het thema Access to Healthcare;
- De onderneming is relevant voor de Nederlandse zorgmarkt en/of voor LMICS;
- Op basis van onze analyse is het waarschijnlijk dat engagement met de desbetreffende onderneming effectief kan zijn, bijvoorbeeld omdat een onderneming open staat voor engagement;
- Idealiter kiezen we ondernemingen waar we via collectieve initiatieven, zoals Access to Medicine, een leidende rol kunnen spelen.

In de onderstaande tabel staat een overzicht van de beursgenoteerde ondernemingen die op basis van deze uitgangspunten zijn geselecteerd, inclusief de score op bovenstaande uitgangspunten.

TABEL 6.3.2 GESELECTEERDE ONDERNEMINGEN

Onderneming	Sector	Land	MSCI Score	Positie Access to Medicine
AstraZeneca	Geneesmiddelen	GB	AA	3/20

²⁶ Institutionele beleggers komen in actie: (achmea.nl)

Sanofi	Geneesmiddelen	FR	A	8/20
Takeda	Geneesmiddelen	JP	A	7/20
Eli Lilly	Geneesmiddelen	US	A	20/20
Thermo Fisher	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	US	AA	-
Danaher	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	US	AA	-
ABBOTT	Zorgproducten en -apparaten	US	A	-
Amgen Inc	Biotechnologie	US	AA	-
Jazz Pharmaceuticals Plc	Geneesmiddelen	IE	A	-
Aspen Pharmacare Holdings Ltd	Geneesmiddelen	ZA	AA	-

Samenwerking

Bij dit engagement traject zullen we samenwerken met en/of informatie gebruiken van:

- De Access to Medicine Index. Wij gebruiken deze coalitie onder andere bij de voorbereiding van de engagements en het samenwerken met een bredere groep van institutionele beleggers.
- Het Interfaith Center on Corporate Responsibility. Deze samenwerking zullen we met name inzetten bij het escaleren van engagement door bijvoorbeeld het indienen van resoluties.
- De investeerders coalitie die is gevormd rondom het Covid-19 investor statement en het investor statement over de integratie van toegang tot medicijnen in het beloningsbeleid²⁶. We bouwen hierbij voort op de inhoudelijke kennis en inzichten die we hierbij hebben opgedaan, waaronder de principes voor het gedegen integreren van Access to Healthcare in beloningsbeleid.

Voortgang thema

In juni 2023 hebben we de startbrieven verstuurd naar alle geselecteerde ondernemingen, waarna we direct al een aantal gesprekken gevoerd hebben. In de tweede helft van 2023 hebben we ons gericht op de bedrijven waarmee nog geen gesprek heeft plaatsgevonden. Dat heeft geleid tot eerste engagement gesprekken met **Takeda, AstraZeneca, Thermo Fisher, Amgen Inc, Jazz Pharmaceuticals Plc** en **Aspen Pharmacare Holdings Ltd**.

Takeda

Takeda is een farmaceutisch multinational gevestigd in Japan. Bij deze dialoog werken we samen met de Italiaanse

belegger Etica. De uitkomsten van de Access to Medicine Index spelen een belangrijke rol in de engagement, aangezien deze een goed beeld geeft van welke stappen de onderneming nog kan zetten om toegankelijke en betaalbare zorg mogelijk te maken. De eerste dialoog in december was open en constructief, waarin de wijze waarop de onderneming werkt aan de aanbevelingen vanuit de Access to Medicine Index is besproken. Zo kan de ondernemingen haar medicijnen voor de behandelingen van kanker in meer landen registreren en beschikbaar maken. Het was een constructief gesprek en we hebben afgesproken de dialoog snel in 2024 te vervolgen.

AstraZeneca

AstraZeneca is een Brits-Zweeds (bio)farmaceutische onderneming dat wereldwijd opereert. In oktober 2023 hadden we ons eerste gesprek met AstraZeneca. We spraken over de vragen in de startbrief. Het gesprek was open en de onderneming stelde actief vragen over hoe ze hun strategie konden aanscherpen. In het gesprek zijn we tevens dieper ingegaan op hoe de onderneming "Access to Healthcare" gedegen in haar beloningsbeleid kan integreren. De onderneming staat hier open voor, maar is nog op zoek naar goed meetbare indicatoren. We hebben een aantal voorbeelden gegeven van andere ondernemingen. Tot slot zijn we dieper ingegaan op de wijze waarop de onderneming samen met sectororganisaties zich hard kan maken voor een betere toegang tot medicijnen.

Thermo Fisher

Thermo Fisher specialiseert zich in het leveren van een breed scala aan producten en diensten op het gebied van wetenschappelijk onderzoek, gezondheidszorg en toegepaste wetenschap. Met Thermo Fisher hebben we het afgelopen halfjaar twee gesprekken gevoerd. Het eerste gesprek was naar aanleiding van de startbrief. Het tweede gesprek was op initiatief van de onderneming met de vraag om feedback te geven op hun corporate governance en beloningsbeleid. We hebben in deze gesprekken meer verteld over onze engagement aanpak en waarom het thema "Access to Healthcare" voor ons als investeerder van belang is. De onderneming heeft meer verteld over haar aanpak, waaronder hoe het diversiteit in onderzoeken naar behandelingen waarborgt. Daarnaast zijn we dieper ingegaan op welke stappen de onderneming kan zetten op het thema "Access to Healthcare" en hoe het dit thema in het beloningsbeleid kan integreren. We zien dat de onderneming in vergelijking met bijvoorbeeld farmaceuten, nog veel stappen te zetten heeft. Zo kan de onderneming een strategie ontwikkelen om haar producten juist in ontwikkelingslanden beter beschikbaar te maken. We zullen daarom in 2024 een lijst met mogelijke verbeteringen delen met de onderneming.

Amgen Inc

Amgen is een multinational die biofarmaceutische producten op de markt brengt, gevestigd in de Verenigde Staten. Het duurde enige tijd voor het contact met Amgen tot stand was gebracht. Ook na meerdere e-mail en

telefoontjes kwam er geen reactie op ons verzoek voor een gesprek. Pas na een conferentie voor farmaceuten, waar wij een presentatie gaven over de visie van investeerders op het thema toegang tot medicijnen, kwam er beweging bij Amgen. Dit leidde tot een eerste gesprek in december. De onderneming heeft in dit gesprek haar strategie en materialiteitsanalyse toegelicht. We zijn van mening dat de onderneming achterloopt in vergelijking met haar sectorgenoten. Ook zijn we dieper ingegaan over de impact van aankomende Europese regelgeving op de strategie en rapportages op het thema "Access to Healthcare". Zo heeft de Europese Unie de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) ingesteld en komt wordt binnenkort de Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD) vastgesteld. De eerste verplicht onderneming om gestructureerd over hun duurzaamheidsprestaties te rapporteren, en de tweede verplicht ondernemingen onderzoek te doen naar de duurzaamheidsprestaties in hun ketens. Beide zullen ook voor de aanpak op thema "Access to Healthcare" gevolgen hebben.

Jazz Pharmaceuticals Plc

Jazz Pharmaceuticals is een biofarmaceutisch bedrijf die wereldwijd opereert, gevestigd in Ierland. Met Jazz Pharmaceuticals hadden we in september 2023 ons eerste gesprek. In vergelijking met de andere ondernemingen binnen dit engagement thema is de duurzaamheidsstrategie nog niet ver ontwikkeld. De onderneming gaf aan dat het thema wel degelijk op de agenda staat, zowel bij het bestuur als breder binnen de organisatie. De onderneming wil stappen zetten, vanwege de snelle geografische groei van de onderneming en de aankomende Europese regelgeving op dit terrein. De onderneming publiceert haar doelstellingen en meerjarenplannen binnenkort. We hebben afgesproken in 2024 een vervolgspraak in te plannen om feedback te geven op deze aankomende plannen.

Aspen Pharmacare Holdings Ltd.

Aspen is een Zuid-Afrikaanse farmaceut die onder andere zeer actief is op het Afrikaanse continent. De onderneming werkte samen met Johnson & Johnson voor het produceren van vaccins tijdens de Covid-19 crisis. Ons eerste gesprek in november 2023 was zeer open. De onderneming gaf meer inzicht in haar strategie om toegang tot vaccins voor een breed scala aan ziektes te gaan vergroten. De onderneming kan hierin een grote positieve rol spelen, vanwege haar sterke positie op het Afrikaanse continent. De onderneming heeft recent een publicatie uitgebracht over welke stappen de onderneming op het gebied van "Access to Healthcare" wil zetten. Daarnaast onderzoekt de onderneming welke invloed de Europese regelgeving op haar strategie zal hebben. De onderneming neemt ons aanbod graag aan om hen van feedback te voorzien op dit thema bij het uitrollen van de strategie en we zullen in 2024 onze dialoog vervolgen.

Vervolg

In de eerste helft van 2024 maken we de eerste balans op van de gesprekken. We kiezen per onderneming de engagementdoelen waar we prioriteit aan geven. Er worden

vervolgens nieuwe gesprekken gepland. Daarnaast werken we met een groep beleggers samen aan een brief richting de ondernemingen over de impact van nieuwe Europese richtlijnen, CSRD en CSDDD, op hun strategie en rapportages wat betreft “Access to Healthcare”. Ook ondernemingen die niet in Europa gevestigd zijn, maar wel een deel van hun omzet in Europa realiseren, moeten hieraan voldoen. Daarmee is deze regelgeving tevens een stimulans voor ondernemingen om meer te rapporteren over hun rol wat betreft “Access to Healthcare”.

Daarnaast zijn er nog twee ondernemingen waarmee geen gesprek is gevoerd, namelijk Danaher, Abbott. Danaher wil liever niet in gesprek. We gaan daarom in de eerste helft van 2024 de druk opvoeren om dit gesprek alsnog te laten plaatsvinden. De andere onderneming is Abbott. Deze onderneming heeft aangegeven, na enkele herinneringen, dat ze graag het gesprek aangaan. Dit gesprek zal in januari 2024 plaatsvinden.

Kleding en circulariteit

Achtergrond van thema

De productie en gebruik van kleding en schoenen is momenteel verre van circulair. Veel afgedankte kleding, maar ook onverkochte kleding eindigt op grote afvalbergen verspreid over de wereld, of wordt verbrand. Met de vernietiging van kleding wordt niet alleen veel waarde vernietigd, ook veel waardevolle grondstoffen gaan daarmee verloren. Per jaar belandt er 92 miljoen ton kledingafval op stortplaatsen. En als de verwachte groei van de kledingproductie, inclusief ‘fast-fashion’ doorzet, zal de hoeveelheid afval veroorzaakt door de sector tegen het einde van het decennium stijgen tot 134 miljoen ton per jaar²⁷.

Behalve veel afval, veroorzaakt de sector ongeveer 8 procent van de totale CO₂ emissies²⁸ en gebruikt ze jaarlijks 93 biljoen liter water. Ook veroorzaakt de productie van kleding, met name bij bewerking en het kleuren van de stoffen, veel watervervuiling. Zo is de sector verantwoordelijk voor 20 procent van de industriële vervuiling en voor 35 procent van de vervuiling door primaire microplastics. Deze microplastics belanden door het wassen van kleding in de oceanen en rivieren en daardoor uiteindelijk in ons drinkwater. Dit is een toenemend risico voor mens, dier en het milieu²⁹.

Kortom, de huidige, lineaire wijze waarop de kledingsector functioneert, betekent een grote belasting voor het milieu en een significant risico voor het klimaat en de menselijke gezondheid.

In dit engagement programma gaan we met ondernemingen in de sector in gesprek over hoe deze problemen aangepakt kunnen worden. De sector meer ‘circulair’ maken kan veel van de problemen oplossen. Dit betekent onder andere focus op hergebruik van grondstoffen, betere kwaliteit producten en daarmee langere levensduur, en het breed toepassen van circulaire business modellen.

Doel van het thema

Doel van dit engagement programma is om de geselecteerde ondernemingen de nodige stappen te laten nemen om serieus de transitie van een lineaire naar een circulaire kledingsector in te zetten. We vragen daartoe het volgende van de geselecteerde ondernemingen:

TABEL 6.3.1 DOELSTELLINGEN KLEDING EN CIRCULARITEIT

Doelstelling	Toelichting (of: Indicatoren)
Governance	De onderneming maakt de transitie naar een meer circulaire kledingsector onderdeel van de strategie. En de eindverantwoordelijkheid voor de

²⁷ <https://earth.org/statistics-about-fast-fashion-waste/>

²⁸ https://quantis.com/wp-content/uploads/2018/03/measuringfashion_globalimpactstudy_full-report_quantis_cwf_2018a.pdf

²⁹ <https://ellenmacarthurfoundation.org/fashion-and-the-circular-economy-deep-dive>

	voortgang is duidelijk belegd bij het bestuur van de onderneming
Beleid	De onderneming ontwikkelt adequaat beleid gericht op de transitie naar een circulaire economie. Onderdeel daarvan zijn concrete tijdgebonden doelen, met indicatoren waarop voortgang wordt gemeten en gerapporteerd
Implementatie & monitoring	De onderneming implementeert het beleid, meet de voortgang op basis van concrete indicatoren en rapporteert daarover in publieke rapportages
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met experts, sectorgenoten en andere relevante partijen, om kennis te ontwikkelen en te delen en daarmee de transitie te versnellen
Transparantie	De onderneming rapporteert transparant aan investeerders en andere belanghebbenden over kansen, risico's en de concrete voortgang naar een meer circulair business model en bedrijfsvoering

Bij het onderdeel 'governance' zullen we ook kijken of doelen met betrekking tot circulariteit onderdeel zijn van het beloningsbeleid van het bestuur van de onderneming. En we zullen vragen hoe de onderneming zich opstelt ten aanzien van nieuwe wetgeving die de transitie naar meer circulair werken moet stimuleren en faciliteren. We rekenen op een constructieve houding van de ondernemingen in de sector ten aanzien van dergelijke nieuwe wetgeving.

Dit thema sluit aan bij de volgende SDG's:

- **SDG 12: Verzekeren duurzame consumptie- en productiepatronen**

We richten ons op de subdoelen 12.2, 4, 5 en 6 die zich respectievelijk richten op het duurzame beheer en het efficiënte gebruik van natuurlijke hulpbronnen, het milieuvriendelijker beheer van chemicaliën, het beperken - en beter recyclen van afval en het bevorderen van duurzaam ondernemen en rapportage van duurzaamheidsinformatie.

- **SDG 14: Behoud en maak duurzaam gebruik van oceanen, zeeën en maritieme hulpbronnen**

We richten ons het subdoel 14.1 dat er naar streeft om tegen 2025 de vervuiling van de zee te voorkomen en in aanzienlijke mate verminderen, in het bijzonder als gevolg van activiteiten op het land, met inbegrip van vervuiling door ronddrijvend afval en voedingsstoffen.

Geselecteerde sectoren en ondernemingen
Hieronder een overzicht van de geselecteerde ondernemingen:

**TABEL 6.3.2 GESELECTEERDE ONDERNEMINGEN
KLEDING EN CIRCULARITEIT**

Onderneming	Sector	Land	MSCI Score
Adidas AG	Textiel, kleding en luxeproducten	Duitsland	AAA
Fast Retailing Co.	Detailhandel	Japan	AA
Gildan Activewear Inc	Textiel, kleding en luxeproducten	Canada	AA
Hennes & Mauritz AB	Detailhandel	Zweden	AA
Inditex	Detailhandel	Spanje	AA
Kering SA	Textiel, kleding en luxeproducten	Frankrijk	AAA
TJX Companies Inc	Detailhandel	Verenigde Staten	A
V.F. Corporation	Textiel, kleding en luxeproducten	Verenigde Staten	AA
ZOZO Inc	Detailhandel	Japan	AA

Voortgang thema

In het afgelopen half jaar hebben we gesprekken gevoerd met alle ondernemingen in het thema, behalve met **Inditex**, **Fast Retailing** en **Zozo**. Van deze ondernemingen ontvingen we wel een uitgebreide inhoudelijke reactie op onze brief. Met deze ondernemingen willen we begin 2024 alsnog een eerste gesprek plannen om de schriftelijke reactie nader te bespreken. Over de gesprekken met de andere ondernemingen doen we hieronder verslag.

Adidas

Het eerste gesprek met Adidas vond plaats in september. Het gesprek was open en constructief. We hoorden van Adidas wat de onderneming al doet op het gebied van ontwerp, materiaalkeuze en productie, om producten zo duurzaam mogelijk te produceren en circulair gebruik van grondstoffen te bevorderen. Na het gesprek stuurden we Adidas een email met een aantal verbeterpunten. Zo vragen we de onderneming te onderzoeken of een impact analyse met behulp van de aanpak van de 'Taskforce Nature-related Financial Disclosures' de relevantie van meer circulair materiaalgebruik nog beter kan onderbouwen en het stellen van prioriteiten kan versterken. Ook vragen we Adidas systematischer te kijken naar doelen ten aanzien van duurzaam en circulair materiaalgebruik en de rapportage over voortgang te verbeteren. We stelden daarbij voor om de 'Circular Transition Indicators' te overwegen, ontwikkeld door de 'World Business Council for Sustainable Development'.

Gildan Activewear Inc

We spraken voor het eerst met Gildan Activewear in september. Gildan legde ons uit dat de onderneming de productie vrijwel geheel in eigen hand heeft. Dit stelt de

onderneming in staat om beleidsaanpassingen op gebied van duurzaamheid snel door te voeren. Gildan startte eind 2021 met een nieuwe duurzaamheidsstrategie, met daarin veel aandacht voor circulariteit. De '4R-D' principes zijn daarin belangrijk: reduce, reuse, recycle, recover, dispose. Deze principes moeten bijdragen aan efficiënter en meer circulair gebruik van materialen. Omdat Gildan de meeste producten op bestelling maakt voor grote mode merken, heeft de onderneming zelf nauwelijks te maken met 'fashion risks', dat wil zeggen, dat er weinig risico is dat gemaakte producten onverkocht blijven. Toch staat Gildan pas aan het begin van de transitie naar een echt circulaire bedrijfsvoering. We hebben Gildan aangemoedigd om verdere stappen te zetten, en nog duidelijker over strategie, materiaalkeuzes, doelen en voortgang te rapporteren.

Hennes & Mauritz AB

Ook met Hennes & Maurits (H&M) spraken we in september 2023. Als één van de grotere 'fast-fashion' verkopers wereldwijd is de transitie naar een meer circulair gebruik van materialen voor H&M van groot belang. En als verkoper aan consumenten is H&M ook in de positie om het bedrijfsmodel meer op circulariteit in te richten. Daartoe zet de onderneming al stappen, bijvoorbeeld door inname van gebruikte kleding en door via internetplatforms ook gebruikte kleding te verkopen. Echter, deze initiatieven zijn nog heel gering van omvang. In het gesprek met H&M benadrukten we de urgentie van meer circulair gebruik van materialen, en de verantwoordelijkheid van ondernemingen zoals H&M om te zorgen dat de hoeveelheid kleding die wereldwijd op afvalbergen, of in zee belandt, afneemt. We vroegen de onderneming ook om nog duidelijker, en met cijfers onderbouwd te rapporteren over strategie, doelen en voortgang op gebied van circulariteit.

Kering

Het eerste gesprek Kering vond plaats in oktober 2023. Als producent van luxe mode en accessoires, heeft Kering wellicht meer ruimte dan fast-fashion ondernemingen, om te werken aan circulariteit. Ook is het 'fast-fashion risico' op veroorzaken van grote hoeveelheden afval kleiner. De producten die Kering maakt zijn doorgaans van hoge kwaliteit en hebben een langere levensduur. Kering heeft inmiddels goed zicht op de duurzaamheidsrisico's in de productieketen en werkt serieus aan het versterken van de circulariteit. Dit is te danken aan de zogenaamde milieuwinst-en-verlies rekening (EP&L) waar Kering al langer mee werkt. Daaruit blijkt dat een groot deel van de milieu-impact ligt in de productie van grondstoffen. Dus de materiaalkeuze, inclusief het circulair maken van materiaalgebruik is een belangrijke impact factor voor Kering. Toch kan ook Kering nog veel doen om materiaalgebruik en het ondernemingsmodel meer circulair te maken. We hebben de onderneming aangespoord tot snellere voortgang en het nog duidelijker communiceren over de aanpak, doelen en voortgang.

TJX Companies

We spraken met TJX in december 2023. TJX toonde interesse in onze zorgen en verwachtingen. Echter, de onderneming beroept zich ook op het specifieke businessmodel van 'koopjesjager' en de beperkte invloed die ze daarmee heeft op het productieproces van de goederen die ze verkoopt. Enerzijds is TJX met dit businessmodel voor veel grote kledingmerken een mogelijkheid om restpartijen nog te verkopen en daarmee afval of vernietiging te voorkomen. Anderzijds ontslaat de aankoop van deze goederen TJX niet van de verantwoordelijkheid om zelf ook actief bij te dragen aan de transitie naar een meer circulaire economie, ook in de ontwikkeling en productie van eigen-merk producten. Zo kan de onderneming scherpere criteria stellen ten aanzien van de producten die ze inkoopt. Ook kan ze nog meer doen aan inzameling en verantwoorde verwerking van onverkochte producten. TJX vertelde over enkele initiatieven op gebied van circulariteit, maar dit is allemaal nog kleinschalig en afhankelijk van de lokale situatie en mogelijke regelgeving. We verwachten van TJX dat er een meer ambitieus en concreet beleid ontwikkeld wordt en dat over voortgang beter wordt gerapporteerd.

VF Corporation

Het eerste gesprek met VF Corp vond plaats in september. In het gesprek werd duidelijk dat de relevantie van het werken aan circulariteit bij VF al duidelijk op de agenda staat. De onderneming weet dat ongeveer 70% van de CO₂-emissies voor rekening komen van de gebruikte materialen. Efficiënter omgaan met materialen en meer gebruik maken van gerecycled materiaal kan de uitstoot per product aanzienlijk reduceren. VF werkt daarom met 3 principes voor circulair ontwerp en productie: design voor lange levensduur, voor beperking van afval en voor hergebruik van gebruikte materialen. Ook heeft VF een visie voor duurzaam materiaalgebruik ontwikkeld. We hebben VF gevraagd om in meer detail over deze aanpak, de concrete doelen en gerealiseerde voortgang te rapporteren.

Vervolg

In de eerste helft van 2024 willen we in ieder geval spreken met **Inditex**, **Fast Retailing** en **Zozo**. Voor de andere ondernemingen zullen we een volgend gesprek plannen na publicatie van hun nieuwe duurzaamheidsverslag.

Arbidsomstandigheden

Achtergrond van thema

Naleving van mensenrechten en fundamentele werknemersrechten in internationale productieketens is niet vanzelfsprekend. Wereldwijd worden meer dan 25 miljoen mensen gedwongen tot arbeid. En ondanks het verbod wordt het aantal kinderarbeiders geschat op 160 miljoen. Ook van een eerlijke beloning is met name bij laaggeschoolde arbeid in productieketens veelal geen sprake. Veel van de slachtoffers van gedwongen arbeid, kinderarbeid en lage beloning zijn afkomstig uit kwetsbare groepen, zoals werklozen en migranten. Vrouwen en meisjes zijn binnen deze groepen vaak extra kwetsbaar.

Om de problematiek aan te pakken, zijn er tal van internationale normen en standaarden opgesteld. De fundamentele principes en rechten op het werk, opgesteld door de aan de Verenigde Naties verbonden Internationale Arbeidersorganisatie (ILO), zijn door vele landen ondertekend. Ze zijn leidend in internationale codes en standaarden voor goed gedrag van (multinationale) ondernemingen, zoals de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGP's), de UN Global Compact en de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen. Op hun beurt vormen de OESO-richtlijnen en UNGP's het kader voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen³⁰ (IMVO). Veel multinationals onderschrijven deze normen en standaarden, maar naleving in hun volledige productieketen is niet gewaarborgd. Gedwongen arbeid, kinderarbeid en onderbetaling, maar ook ongelijke beloning van mannen en vrouwen komen veelvuldig voor. Dit brengt risico's met zich mee voor de institutionele beleggers.

Financiële instellingen beleggen en investeren wereldwijd in ondernemingen. Vele hiervan zijn mogelijk op enige wijze betrokken bij schendingen van mensen- of arbeidsrechten in hun keten. Voor beleggers is dit niet langer alleen een morele kwestie. Nu de wet- en regelgeving op het vlak van maatschappelijke verantwoordelijkheid en due diligence toeneemt, wordt het beleggen in ondernemingen die (in)direct betrokken zijn bij schendingen van werknemersrechten in toenemende mate een maatschappelijk en financieel materieel risico. Dit engagementprogramma is gericht op het identificeren en reduceren van deze risico's.

Doel van het thema

Van ondernemingen in dit engagement programma verwachten we een gedegen mensenrechtenbeleid, inclusief arbeidsrechten. Daarnaast verwachten we ook adequate

maatregelen om de risico's op gebied van mensenrechten en arbeidsrechten te identificeren en daadwerkelijke schendingen te voorkomen en zo nodig op te lossen. We hebben daarom de doelstellingen geformuleerd, zoals weergegeven in onderstaande tabel.

TABEL 6.3.1 DOELSTELLINGEN
ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN

Doelstelling	Toelichting (of: Indicatoren)
Governance	De onderneming heeft het onderwerp arbeidsrechten op gedegen wijze bij het bestuur belegd;
Beleid	De onderneming heeft een adequaat mensenrechtenbeleid, in overeenstemming met de 'UN Guiding Principles on Business and Human Rights' en: • heeft een adequate gedragscode voor toeleveranciers, waarin het naleven van mensenrechten en fundamentele arbeidsrechten inclusief beleid voor 'herstel en verhaal' is vereist; • zet zich in voor het betalen van een leefbaar loon, ook door toeleveranciers en producenten in de keten;
Implementatie & monitoring	De onderneming implementeert het beleid in de eigen bedrijfsvoering en bij de toeleveranciers en ziet actief toe op de voortgang;
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met andere partijen zoals vakbonden en sectorinitiatieven aan de bevordering van het naleven van mensenrechten, arbeidsrechten en leefbaar loon in de keten;
Transparantie	De onderneming rapporteert op transparante wijze aan investeerders, consumenten en andere belanghebbenden over het beleid en de implementatie, monitoring en voortgang ervan.

¹ Inclusief een procedure voor 'herstel en verhaal', respect voor de 'UN Global Compact Women's Empowerment Principles' en (indien relevant) het recht op 'free, prior informed consent' (FPIC).

Voor het toetsen van de voortgang bij de ondernemingen maken we gebruik van rapportages van de ondernemingen en ESG-data van MSCI, maar ook van de benchmarks van de 'World Benchmarking Alliance' (WBA), 'Know the Chain' en het 'Workforce Disclosure Initiative' (WDI). Het beleid en de voortgang ten aanzien van leefbaar loon van de ondernemingen volgen we ook met de methodologie van het 'Platform Living Wage Financials' (PLWF).

Dit thema sluit aan bij de volgende SDG's:

- **SDG 1: Geen armoede**

³⁰ www.imvoconvenanten.nl

We focussen ons met name op het onderliggende doel 1.1 en de bijbehorende indicator 1.1.1, die zich richten op het verminderen van armoede.

- **SDG 5: Gendergelijkheid**

We focussen ons op het onderliggende doel 5.1: een einde maken aan alle vormen van discriminatie jegens vrouwen en meisjes, voor zover het gaat om de ongelijke behandeling van werk en inkomen.

- **SDG 8: Eerlijk werk en economische groei**

We focussen ons met name op het onderliggende doel 8.5 dat zich richt op waardig werk en werkgelegenheid, inclusief de indicator 8.5.1, die zich richt op het verhogen van het uurloon. Ook doel 8.7 over gedwongen arbeid, moderne slavernij en mensensmokkel en kinderarbeid is relevant.

- **SDG 10: Ongelijkheid verminderen**

We focussen ons op het onderliggende doel 10.1 en onderliggende indicator 10.1.1, die zich richten op de inkomensgroei van lage inkomens wereldwijd.

Geselecteerde sectoren & bedrijven

Voor de selectie van ondernemingen voor dit engagement programma hebben we onderzocht in welke sectoren het risico op betrokkenheid bij schendingen van mensenrechten en fundamentele arbeidsrechten hoog is. Op basis van dit onderzoek hebben we de landbouw en voedingsmiddelenketen gekozen. Daaronder vallen bijvoorbeeld de koffie-, cacao- en suikerketen, waarin nog veelvuldige schendingen van arbeidsrechten voorkomen. Voor het onderzoek hebben we gebruik gemaakt van ESG data van MSCI en van diverse studies van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO), UNICEF, de World Benchmarking Alliance, Know the Chain en anderen. Vervolgens hebben we 'portfolio due-diligence' toegepast en onderzocht welke ondernemingen uit de relevante sectoren in de beleggingsportefeuilles van deelnemende klanten voorkomen. Met dit selectieproces zijn de in tabel genoemde ondernemingen geselecteerd.

TABEL 6.3.2 GESELECTEERDE ONDERNEMINGEN

Onderneming	Land	Sector	Score MSCI	Arbeidsomstandigheden keten ¹
George Weston Limited	Canada	Food Retail	AA	4,50
Chocoladefabriken Lindt & Sprüngli AG	Zwitserland	Packaged Foods & Meats	A	4,50
Hershey Company	Verenigde Staten	Packaged Foods & Meats	A	6,40
J.M. Smucker Company	Verenigde Staten	Packaged Foods & Meats	AA	4,40
Carlsberg AS	Denemarken	Brewers	AAA	4.2 ²

¹ MSCI indicator 'supply chain labor management'

² indicator 'labor management' (as supply chain labor management not available)

Samenwerking

In de tweede helft van 2023 stond de samenwerking met het PLWF in het teken van de afronding van de jaarlijkse leefbaarloon analyses en de jaarbijeenkomst voor de presentatie van de resultaten. Aangezien het PLWF de onderzoeksmethode dit jaar aanscherpte, gingen de ondernemingen er in score niet veel op vooruit. Er wordt nu kritischer gekeken naar het werkelijk resultaat van beleid en programma's. Kan de onderneming met data aantonen dat lonen of inkomens van boeren echt zijn verbeterd? We zien dit als een positieve ontwikkeling, waarmee we de lat wat betreft impact duidelijk hoger leggen. Van alle ondernemingen die Achmea IM onderzocht is het resultaat dit jaar opgenomen in het jaar rapport van het PLWF. We sturen dit rapport aan de ondernemingen zodat ze hun positie ten aanzien van sectorgenoten kunnen zien. Ook zullen we agenderen in een volgend gesprek.

Voortgang thema

Dit half jaar spraken we met **J.M Smucker**.

J.M. Smucker

In september spraken we met J.M. Smucker. De onderneming vertelde over hoe ze het proces van 'keten-due-diligence' versterken. Zo werkt Smucker samen met Enviritas, een non-profit expert op gebied van fair-trade koffie aan meer inzicht in de productieketen en verbetering van inkomens van de koffieboeren. We gaven Smucker ook een compliment vanwege de verbeterde score in de 'human rights due diligence benchmark' van 'Know the Chain', een maatschappelijke organisatie die productieketen 'due diligence' van grote ondernemingen onderzoekt en vergelijkt. Toch blijkt ook uit die benchmark dat Smuckers nog veel kan doen aan verbetering van het 'due-diligence' proces. We gaven Smucker ook mee dat in ons leefbaar loon onderzoek blijkt dat ze nog veel moeten verbeteren op gebied van het leefbaar inkomen van bijvoorbeeld koffieboeren. Dit betreft zowel een steviger commitment van de directie, als meer structurele programma's, het

verzamelen van inkomensdata en meer aandacht voor de inkomens van boeren in het inkoopbeleid. We blijven Smucker aanmoedigen tot verdere verbeteringen.

Vervolg

Met de andere ondernemingen zullen we ook in 2024 nogmaals spreken om te horen over voortgang en mogelijke toezeggingen.

Mensenrechten en Governance

Achtergrond van thema

Mensenrechtenschendingen, zijn een reëel wereldwijd probleem. In ons normatieve engagement programma starten we engagement op met ondernemingen waar schendingen voorkomen met als doel deze te verhelpen. Echter, er zijn veel stappen die ondernemingen met een verhoogd risico op schendingen kunnen nemen om een beter mensenrechten beleid te voeren, juist met als doel preventieve actie te ondernemen en daarmee juist schendingen te voorkomen.

Doel van thema

Wij hebben de volgende doelen opgesteld voor dit thema:

TABEL 6.3.1 DOELSTELLINGEN MENSENRECHTEN & GOVERNANCE

Doelstelling	Toelichting
Governance	De onderneming heeft het onderwerp Mensenrechten op gedegen wijze bij het bestuur belegd. Er wordt gestructureerd dialoog gevoerd met experts en stakeholders op dit thema.
Beleid	De onderneming heeft gedegen beleid ontwikkeld op het onderwerp Mensenrechten. Ook is er een gedegen uitwerking van de voor de onderneming relevante sub-onderwerpen bijvoorbeeld landrechten, arbeidsrechten, omgaan met conflictgebieden en herstel & verhaal.
Implementatie & monitoring	De onderneming implementeert haar beleid in haar eigen bedrijfsvoering en zet hierin concrete stappen. De onderneming monitort actief het eigen beleid en heeft een klachtenmechanisme opgezet.
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met andere partijen, waaronder andere ondernemingen in de toeleveringsketens, met sectorgenoten en andere stakeholders op dit thema.
Transparantie	De onderneming is transparant richting investeerders en andere belanghebbenden en rapporteert over de rol van het bestuur m.b.t.

dit thema, haar beleid, de implementatie en de monitoring. Denk bijvoorbeeld aan het rapporteren over uitkomsten van due diligence en klachtenmechanismen en eventuele genomen acties naar aanleiding hiervan.

Dit thema sluit aan bij de volgende SDG's:

• SDG 1: Kwaliteitsonderwijs

Onze focus ligt hierbij met name op onderliggend doel 1.4., dat zich richt op het bevorderen van gelijke rechten voor mensen op economische middelen, toegang tot diensten, technologie en natuurlijke hulpbronnen en eigenaarschap en controle over land. Ook doel 1.5 is van belang, dit doel richt zich op het opbouwen van weerbaarheid van armen en mensen in kwetsbare situaties en op hun blootstelling aan, en kwetsbaarheid voor, economische, sociale en ecologische schokken en rampen beperken.

• SDG 8: Eerlijk werk en economische groei

Onze focus ligt hierbij met name op onderliggend doel 8.7, dat zich richt op het nemen van onmiddellijke en effectieve maatregelen om gedwongen arbeid uit de wereld te helpen. Ook richten we ons op onderliggend doel 8.8. dat betrekking heeft op het beschermen en bevorderen van veilige en gezonde werkomgevingen met inbegrip van migrerende werknemers.

• SDG 16: Vrede, justitie en sterke publieke diensten

Onze focus ligt hierbij op onderliggend doel 16.1 dat zich richt op een aanzienlijke vermindering van alle vormen van geweld en geweld gerelateerde sterftcijfers. Daarnaast op doel 16.2 dat zich richt op een einde maken aan het misbruik, de exploitatie, de handel en alle vormen van geweld tegen kinderen. En ten slotte doel 16.5 dat zich richt op duurzame wijze een einde maken aan corruptie en omkoperij in al hun vormen.

Geselecteerde sectoren en ondernemingen

Voor de selectie van ondernemingen vormde de 'Corporate Human Rights Benchmark' (CHRB) het uitgangspunt. De benchmark, ontwikkeld door het toonaangevende instituut 'World Benchmarking Alliance', richt zich op de volgende sectoren met een verhoogd risico op mensenrechtenschendingen:

- kledingsector;
- auto-industrie;
- grondstoffensector;
- levensmiddelen en landbouwproducten sector;
- ICT-industrie.

Er zijn drie sectoren geselecteerd die aansluiten bij de door CHRB geïdentificeerde sectoren: grondstoffen, telecom en elektronica.

Mensenrechten spelen een belangrijke rol in de grondstoffensector. Bijvoorbeeld met betrekking tot eigenaarschap van land en de bijbehorende mineralen. Er zijn al vaker rechtszaken aangespannen tegen ondernemingen in deze sector over bijvoorbeeld de omgang met en sanering van olielekages. Daarnaast is het wel of niet opereren in conflictgebieden een belangrijk onderwerp. Zoals onder andere casussen in Zuid-Sudan en Myanmar hebben laten zien. Door de activiteiten van de ondernemingen en de wereldwijde spreiding van deze activiteiten in deze sector is het risico op mensenrechtenschendingen groot.

De tweede door ons geselecteerde sector is de telecomindustrie. Internationaal opererende telecombedrijven hebben vaak te maken met vraagstukken omtrent het opereren in conflictgebieden vanwege de communicatiemiddelen die zij beschikbaar stellen voor inwoners van deze gebieden, bijvoorbeeld in Myanmar. Mensenrechtenthema's zoals vrijheid van meningsuiting en privacy zijn hierdoor materieel en vragen om robuust beleid.

Tot slot selecteerden wij ondernemingen uit de elektronicasector. Grote spelers in deze industrie opereren wereldwijd en halen hun grondstoffen uit diverse landen. Mensenrechten spelen hierbij een belangrijke rol.

De ondernemingen zijn geselecteerd op basis van aanwezigheid in de beleggingsportefeuille, diverse data (onder andere MSCI, CHRB en 'The 2022 Telco Giants Scorecard') en onze analyse van de ondernemingen.

Hieronder een overzicht van de geselecteerde ondernemingen:

TABEL 6.3.2 GESELECTEERDE ONDERNEMINGEN

Onderneming	Sector	Land	MSCI Score
AT&T Inc.	Telecommunicatie divers	Verenigde Staten	BBB
ENI SpA	Olie, gas & brandstoffen	Italië	A
General Electric Company	Industriële Conglomeraten	Verenigde Staten	BB
Nokia Oyj	Communicatie-apparatuur	Finland	AA
Siemens AG	Industriële Conglomeraten	Duitsland	AA
Sony Group Corporation	Producenten van huishoudelijke apparatuur	Japan	AAA
Telenor ASA	Telecommunicatie divers	Noorwegen	AAA
Vodafone Group Plc	Mobiele telecommunicatie	Verenigd Koninkrijk	AA

Voortgang thema

General Electric (GE)

In de tweede helft van 2023 spraken we samen met een coalitie van Nederlandse beleggers met General Electric (GE) over haar beleid ten aanzien van mensenrechten in de toeleveringsketen. GE is vooral blootgesteld aan mensenrechtenrisico's bij het gebruik van haar producten. Producten van GE (zoals vliegtuigonderdelen) zijn herhaaldelijk in verband gebracht met mensenrechtenschendingen door autoritaire regimes. Omdat GE wordt opgesplitst in GE Healthcare, GE Aerospace en GE Vernova, spraken we de onderneming over hoe de verantwoordelijkheid voor en toezicht op mensenrechten wordt belegd binnen de 3 nieuwe entiteiten. Ook spraken we met de onderneming over de nieuwe OESO-richtlijnen die de toepasbaarheid van 'due diligence' op verkochte producten (zoals de screening van klanten) benadrukken en hoe de onderneming zich voorbereidt op strengere EU-wetgeving op dit onderwerp. Tot slot vroegen we GE in toekomstige rapportages concrete voorbeelden te geven van haar beleid ten aanzien van hoog risico producten en hoog risico landen.

Vervolg

In de eerste helft van 2024 zetten we de dialogen met de resterende ondernemingen voort waar we in de eerste helft van 2023 al gesprekken mee hadden gevoerd. Bovendien zullen we onze pogingen om de dialoog met Sony op te starten intensiveren, bijvoorbeeld door middel van een escalatiebrief gericht aan het bestuur. Tot nu toe heeft de onderneming nog niet gereageerd op onze contactpogingen.

6.4. ESG Nederland

Overzicht dialogen

In de tweede helft van 2023 is Achmea IM in Eumedion verband de dialoog gegaan met de volgende Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen:

TABEL 6.4.1 DIALOGEN MET NEDERLANDSE BEURSGENOTEERDE ONDERNEMINGEN H2 2023

Onderneming	Besproken onderwerpen
KPN	Beloningsbeleid
Philips	Beloningsbeleid
Unilever	Beloningsbeleid

KPN

Met KPN is gesproken over de voorgenomen wijzigingen in het beloningsbeleid, welke op de AVA in 2024 ter stemming wordt voorgelegd.

Het toevoegen van de ratio Return on Capital Employed³¹ (ROCE) in het beloningsbeleid zien wij als een positieve stap. Het past goed bij de financiële ambities die KPN tijdens de Capital Markets Day heeft gepresenteerd. Ook wordt gewaardeerd dat er geen verhogingen worden voorgesteld in de korte- en langetermijn beloningen. We zijn geen voorstander van het gebruik van Free Cash Flow³² (FCF), in zowel de korte termijn als lange termijn beloning, omdat er twee keer beloning wordt gegeven voor dezelfde maatstaf. KPN gaf aan dat zij van mening zijn dat de FCF een compleet andere dynamiek heeft in de korte- en lange termijn beloning. We hebben de feedback gegeven dat er een goede uitleg moet komen in de vergaderstukken, die voorafgaand aan de AVA worden verspreid.

Wederom is gesproken over de nadelen van het gebruik van relatieve Total Shareholders Return³³ als prestatie maatstaf. KPN gaf aan dat Amerikaanse aandeelhouders juist veel waarde hechten aan deze prestatie maatstaf. KPN probeert de belangen van alle aandeelhouders te laten meewegen.

Momenteel staat DSM opgenomen in de referentiegroep. Wij zijn van mening dat DSM hieruit gehaald moet worden, vanwege de verhuizing van DSM en de aanpassingen in het beloningsbeleid. De onderneming is niet meer vergelijkbaar. KPN gaat dit aanpassen. KPN heeft ook toegezegd meer transparantie te bieden in het beloningsverslag. Ze gaven aan bereid te zijn voortaan op ex-post basis de specifieke doelstellingen per financiële korte termijn en lange termijn prestatie maatstaf weer te geven, met daarbij ook de

behaalde prestatie per maatstaf. Op die manier kunnen aandeelhouders beoordelen of de doelstellingen ook voldoende uitdagend zijn gesteld. Wij zijn blij met deze toezegging.

Philips

Met Philips is gesproken over de voorgenomen wijzigingen in het beloningsbeleid. De belangrijkste wijzigingen zijn:

1. een groter gewicht van de niet-financiële maatstaven en ESG-prestaties in respectievelijk de Annual Incentive en de Long-Term Incentive (LTI),
2. de mogelijkheid om - afhankelijk van de prestaties van de onderneming - het targetniveau van de Annual Incentive met 20%-punten te verhogen vanaf 2025,
3. een expliciete toezegging in het beleid dat de uitbetaling in lijn is met de prestaties van de onderneming en het belang van de aandeelhouder in het geval aanpassingen op de financiële maatstaven in de Annual Incentive worden toegepast,
4. afschaffing van het onder de mediaan vesten van de relatieve Total Shareholder Return-maatstaf,
5. aanscherping van de claw back³⁴ -bepalingen,
6. opname van kleinere Europese en Amerikaanse ondernemingen in de referentiegroep voor de arbeidsmarkt (als gevolg van de daling van de beurswaarde van Philips),
7. verhoging van de honorering van commissarissen met maximaal 15%.

We hebben onze steun uitgesproken wat betreft de voorstellen 1, 3, 4, 5, 6 en 7.

Met betrekking tot voorstel 2 hebben we onze zorgen geuit en op een aantal punten feedback gegeven. Dit vanwege de algehele prestaties van Philips en het gebrek aan transparantie over en rek in de voorgestelde ESG-doelstellingen in de LTI. Philips heeft aangegeven onze feedback nader te gaan bespreken en komt met een tweede versie van het voorstel begin 2024.

Unilever

Met Unilever is gesproken over de volgende onderwerpen:

- Beloningsverslag – evaluatie uitkomst AVA;
- Beloningsbeleid.

Tijdens de AVA 2023 werd het beloningsverslag van Unilever verworpen met 42% Tegen stemmen van aandeelhouders. Uit de ontvangen feedback kwam als voornaamste reden naar voren de aanpak van Unilever ten aanzien van het vaststellen van de beloning van de nieuwe CEO bij zijn

³¹ Rentabiliteitsratio voor de lange termijn waarmee gemeten wordt hoe effectief een onderneming zijn kapitaal benut. Het getal vertelt wat de winst is die iedere geïnvesteerde euro (of andere munteenheid) heeft opgeleverd.

³² Vrije kasstroom komt overeen met de hoeveelheid geld die door de onderneming wordt gegenereerd met haar huidige activiteiten. Het is geld dat daadwerkelijk beschikbaar is na betaling van de investeringen die nodig zijn om de productie in stand te houden of te ontwikkelen (denk aan onderhoud, vaste kosten en ontwikkeling van activa).

³³ Betreft de aandeelhouderswaarde die wordt gemeten op basis van de koersevolutie en de winstuitkering aan de aandeelhouders. Het relatieve element houdt in dat er wordt vergeleken met een referentiegroep waardoor er toch beloning kan plaatsvinden als je het als onderneming minder slecht hebt gedaan dan de andere ondernemingen in de referentiegroep.

³⁴ Bepalingen wanneer beloning teruggevorderd kan worden.

aanstelling. Aandeelhouders hadden liever een graduele stijging gezien. Met het oog op deze feedback heeft de Commissie besloten om de vaste beloning van de CEO voor de komende twee jaar te bevriezen. Daarom zal hij niet in aanmerking komen voor een verhoging van de vaste beloning in 2024 en 2025 en zal de Commissie het niveau van zijn vaste beloning opnieuw bekijken in 2026. Deze benadering van het beperken van verhogingen in de eerste jaren na benoeming is bedoeld om de voorkeur van de aandeelhouders weer te geven en in lijn te brengen met hun voorkeur zoals tijdens gesprekken weergegeven om de marktconforme beloning te bereiken in 2-3 jaar na benoeming.

Tijdens het overleg is Unilevers voorstel voor het aangepaste beloningsbeleid besproken, wat ter stemming zal worden gebracht op de AVA in 2024. Het beleid omvat twee belangrijke wijzigingen:

1. wijzigingen in de referentiegroep voor beloningsmaatstaven en
2. wijzigingen in prestatie maatstaven en wegingen die worden gebruikt in de jaarlijkse bonus en het prestatie aandelenplan (PSP).

We hebben onze bezorgdheid geuit over de belonings referentiegroep en de verlaging van de Sustainability Progress Index-weging (SPI, verlaging van 25% naar 15%) binnen het beloningsbeleid. Vooral dat laatste voorstel zal een negatief signaal afgeven met betrekking tot Unilevers strategie onder het nieuwe leiderschap. Gezien de reeds sterke focus op financieel rendement zien wij geen dwingende reden om de weging van de SPI te verlagen. Verder hebben we Unilever aangemoedigd om haar referentiegroep te herzien, zodat deze een wereldwijde en strategisch afgestemde referentiegroep vormt, in plaats van de huidige Amerikaanse/Europese subset die wordt gebruikt. Wij zijn van mening dat de huidige benchmark geen rekening houdt met de concurrentie op de arbeidsmarkt vanuit Azië en Latijns-Amerika en ook niet Unilevers groeivisie weerspiegelt om een 'duurzaamheidsleider' te worden. Verder hebben we Unilever aangemoedigd een redelijke mate van zekerheid (en geen beperkte zekerheid) te verkrijgen van de externe accountant voor haar SPI-gegevens. Bij de publicatie van de definitieve stukken zal duidelijk worden of Unilever aanpassingen heeft doorgevoerd.

7. Samenwerking & Collectieve Initiatieven

Waar mogelijk en gewenst is Achmea IM betrokken bij andere vormen van dialoog. Met andere beleggers worden dan bijvoorbeeld de krachten gebundeld voor een collectief engagement. Deze dialogen zijn vaker gericht op sectoren, specifieke onderwerpen (bijvoorbeeld remuneratie of CO₂-uitstoot) of overheden en andere regelgevende instanties.

7.1. Collectieve initiatieven

Achmea IM is actief in een aantal (inter)nationale samenwerkingsverbanden ter bevordering, ontwikkeling of uitdraging van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Daarnaast is Achmea IM ondertekenaar van een aantal initiatieven, onder wie investor statement, die belangrijk zijn voor de identiteit van de eigen organisatie of die van onze klanten. Ten slotte trekt Achmea IM op met andere institutionele beleggers, bijvoorbeeld waar de collectieve dialoog effectiever is dan de individuele.

Aansluiting bij internationale initiatieven

Achmea IM ondersteunt actief de volgende initiatieven:

Bestuurder van Eumedion
Lid van Investment Committee
Lid werkgroep bestuurdersbezoldiging
Lid Auditcommissie
Lid Juridische commissie

Lid Shareholders Responsibilities Committee

Signatory van de Principles for Responsible Investment

Signatory van het Carbon Disclosure Project

Collectieve initiatieven en investor statements

Achmea IM is aangesloten bij een aantal (inter)nationale samenwerkingsverbanden ter bevordering, ontwikkeling of uitdraging van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Daarnaast is Achmea IM ondertekenaar van een aantal initiatieven, waaronder investor statements, die belangrijk zijn voor de identiteit van de eigen organisatie of die van onze

klanten. Ten slotte trekt Achmea IM op met andere institutionele beleggers, bijvoorbeeld waar de collectieve dialoog effectiever is dan de individuele.

Aansluiting bij internationale initiatieven

Achmea IM ondersteunt doorlopend de volgende initiatieven:

TABEL 7.1.1

Initiatief	Rol	Speerpunt	Samenwerking	Sinds
Longterm Investors in People's Health (LIPH)	Lid	Gezondheid	ShareAction	H1 2022
Healthy Markets Initiative	Lid	Gezondheid	ShareAction	H1 2021
Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	Lid	Gezondheid; Natuur & Milieu; Arbeidsnormen	Farm Animal Investment Risk & Return initiative (FAIRR)	H1 2019
Platform Living Wage for Financials	Lid	Arbeidsnormen	10 Nederlandse Financiële instellingen	H2 2018
Access to Nutrition	Supporting Investor	Gezondheid	Access to Nutrition	H1 2018
Investor Alliance for Human Rights	Supporting Investor	Mensenrechten	Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR)	H1 2018
Workforce Disclosure Initiative	Supporting Investor	Arbeidsnormen	ShareAction	H1 2018
DNB SDG Werkgroep	Lid Werkgroep		Nederlandse Institutionele Beleggers	H1 2017
Platform Carbon Accounting Financials	Voorzitter Werkgroep Credits	Klimaat	Platform Carbon Accounting Financials	H1 2017
International Corporate Governance Network	Lid		International Corporate Governance Network	
Eumedion	Lid		Eumedion	
Finance for Biodiversity Pledge	Ondertekenaar	Natuur & Milieu	Finance for Biodiversity Pledge	2013
CDP	Ondertekenaar	Klimaat	CDP	2009
UN Principles for Responsible Investment (UN PRI)	Ondertekenaar		UN Principles for Responsible Investment (UN PRI)	2007

Collectieve engagement initiatieven en investor statements

Hieronder bespreken we de investor statements die het afgelopen half jaar zijn ondertekend door Achmea IM en collectieve dialogen waaraan Achmea IM heeft deelgenomen. Daarnaast noemen we waar relevant ontwikkelingen rond eerder gesteunde collectieve dialogen en investor statements.

CDP 'Science-Based Targets Campagne' 2023

CDP heeft een collectief engagement programma opgezet met de steun van 367 financiële instituties en multinationals om op te roepen tot de bredere adoptie van 'Science Based Targets' (SBT's) voor ondernemingen met de hoogste emissie-impact. Het is wetenschappelijk aangetoond dat ondernemingen met SBT's hogere emissiereducties behalen, wat noodzakelijk is om klimaatopwarming onder 1.5 graden te houden.

Chemscore: engagementprogramma chemische producten

Het investeerders initiatief voor schadelijke chemicaliën (IIHC) heeft, als opvolging van het bestaande programma om het gebruik van schadelijke chemicaliën in te perken, in 2023 een investeerdersbrief naar de 50 grootste chemiebedrijven gestuurd. In de brief stonden drie vereisten, namelijk verhoogde transparantie vanuit de 50 ondernemingen over het gebruik van chemicaliën, een uitfaseringsplan van schadelijke chemicaliën, en de actieve ontwikkeling van alternatieven voor chemicaliën met de bijbehorende investeringen.

Climate Action 100+

In de eerste fase van Climate Action 100+, een internationaal initiatief waarbinnen ruim 700 institutionele beleggers collectief engagement voeren met de 170 meest vervuilende ondernemingen, was Achmea IM 'lead investor' in de dialoog met Koninklijke Philips. Gedurende ons engagement met de onderneming verwelkomde wij belangrijke verbeteringen in haar klimaatstrategie, waaronder 'science-based' emissiedoelstellingen voor scope 1, 2 en 3 emissies, in lijn met het 1,5 graden scenario. Bij aanvang van de tweede fase van het initiatief in 2023 werd Koninklijke Philips, dat niet meer tot de 170 meest vervuilende bedrijven hoorde, uit het initiatief gehaald. In december 2023 heeft Achmea IM zich daarom als 'co-lead investor' aangesloten bij het Climate Action 100+ engagement met Bayer AG. Wij verwachten voor het eerst met de onderneming te spreken in de eerste helft van 2024.

Collectieve engagement met Australië op het thema klimaat

In het afgelopen halfjaar vonden ook de eerste gesprekken plaats binnen de collectieve 'sovereign engagement' dialoog met Australië, georganiseerd door PRI. Als onderdeel van de staatsoverheden sub-groep, namen wij deel aan introductiegesprekken met de overheden van Western Australia, Queensland en Victoria.

Dutch Climate Coalition

Achmea IM maakt deel uit van de 'Dutch Climate Coalition' (DCC), een groep gelijkgestemde Nederlandse investeerders die de doelstellingen van het samenwerkingsverband 'Institutional Investors Group on Climate Change' (IIGCC) en het 'Climate Action 100+' (CA100+) engagement-initiatief ondersteunen. Deze doelstellingen omvatten toezeggingen van ondernemingen om de uitstoot van broeikasgassen in de hele waardeketen te verminderen in overeenstemming met de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs, robuuste governance ten aanzien van klimaatrisico's en verbeterde transparantie in overeenstemming met de aanbevelingen van de 'Task Force on Climate-related Financial Disclosure' (TCFD).

De coalitie richt zich in eerste instantie op de olie- en gasindustrie. Om inzicht te krijgen in de transitiestrategieën

van de Europese olie- en gasbedrijven, maakte de DCC de totstandkoming mogelijk van het rapport 'European Majors' 2023 AGMs: Progress Towards Low Carbon'³⁵. Daarnaast werd er met een aantal ondernemingen collectief engagement gevoerd, wat tot drie keer toe resulteerde in een bedrijfsspecifiek investor statement. In de eerste helft van 2024 zal de focus van de coalitie zich uitbreiden naar de vraagkant, door zich mede te richten op de gebruikers van fossiele brandstoffen.

FAIRR engagementprogramma biodiversiteit, afval en vervuiling - fase 2

De onevenredige verspreiding en het hoge gebruik van meststoffen in de vee-industrie heeft een sterk negatieve impact op milieu, klimaat, en biodiversiteit. FAIRR (Farm Animal Investment Risk & Return) heeft daarom een engagement traject gestart gericht op de vleesindustrie met als doel ondernemingen aan te zetten tot het uitvoeren van risicoanalyses rondom het beheer van meststoffen en dierlijk afval. In fase 2 is dit engagement met dezelfde ondernemingen geïntensiveerd.

FAIRR engagementprogramma eiwittransitie

De veehouderij is verantwoordelijk voor 20 procent van alle broeikasgasemissies veroorzaakt door de mens, maar ook voor ontbossing, antibiotica-resistentie en bodemwatervervuiling. De druk op de productie van dierlijke eiwitten neemt toe, met daarbij ook de kosten voor de maatschappij. De noodzaak van gediversifieerde portefeuilles van eiwitten, met ook plantaardige, kunstmatige en alternatieve eiwitten groeit steeds meer. FAIRR (Farm Animal Investment Risk & Return) is daarom een engagement traject gestart met als doel om klimaatstrategieën en diverse eiwitportfolio's te integreren bij 20 grote voedselproducten en detailhandelaren.

ICCR Investor statement over leefbaar loon

Het nationale minimumloon in de Verenigde Staten is al sinds 2009 gelijk gebleven op USD 7,25 per uur. Het levensonderhoud is in deze periode wel 28 procent duurder geworden. In 2022 verdiende minstens 15 procent van de beroepsbevolking van de 1000 grootste beursgenoteerde ondernemingen in de Verenigde Staten geen leefbaar loon. Het ontbreken van leefbaar loon leidt tot een toename in systematische ongelijkheden, waaronder op basis van geslacht en etniciteit. Beleggers roepen in het statement georganiseerd door 'The Interfaith Center on Corporate Responsibility' (ICCR) ondernemingen in de Verenigde Staten op om afspraken te maken over de structurele verhoging van lonen.

Investor statement diepzeemijnbouw

Beleggers collectief 'Finance for Biodiversity' heeft investeerders opgeroepen zich te verzetten tegen diepzeemijnbouw. De oceanen zijn de grootste bron van biodiversiteit ter wereld. Diepzeemijnbouw verstoort de balans van deze systemen, wat ook een sterk financieel

³⁵ [Accelaresearch.com/research/europeanmajors2023agm](https://accelaresearch.com/research/europeanmajors2023agm)

aspect met zich meedraagt. Ondertekenaars van het statement van ‘Finance for Biodiversity’ stellen dat diepzeemijnbouw niet verder ontwikkeld mag worden totdat de impact op milieu en de sociale- en economische risico’s volledig in kaart gebracht zijn.

Investor statement menselijk kapitaal en mensenrechten aan ISSB

Shareaction is een organisatie die zich inzet voor verbetering van de ESG-kenmerken van ondernemingen. Het Investor statement van Shareaction roept op tot het toevoegen van standaarden voor menselijk kapitaal en mensenrechten in het werkplan van ‘the International Sustainability Standards Board’ (ISSB). Dit werkplan heeft als doel om allesomvattende duurzaamheidsstandaarden samen te stellen voor investeerders en financiële markten.

Investeerdersonbrief Nike over het niet uitbetalen van toeleveranciers

ABN AMRO en het investeringsfonds CCLA hebben een brief opgesteld aan Nike met het verzoek om openstaande lonen bij leveranciers uit te betalen. Tijdens de Covid-19 pandemie heeft Nike alle inkooporders geannuleerd bij leveranciers in Thailand en Cambodja. De leveranciers hebben hierna 4500 medewerkers ontslagen zonder enige vergoeding. Nike en de leveranciers handelen hiermee tegen VN-richtlijnen, Thaise- en Cambodjaanse wetgeving en het leveranciersbeleid van Nike. In de brief wordt van Nike volledige uitbetaling van de lonen en openstaande premies gevraagd.

Investor statement tabakspreventie

In september 2023 riepen 57 toonaangevende financiële instellingen waaronder Achmea IM, de lidstaten van de Verenigde Naties(VN) op tot snellere uitvoering van het Kaderverdrag inzake tabaksontmoediging van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO FCTC). Deze financiële instellingen, waaronder banken, pensioenfondsen, verzekeraars en vermogensbeheerders, zetten zich in voor bewustwording van de talrijke voordelen van tabaksontmoediging. De verklaring werd tijdens een side event van de Algemene Vergadering van de VN officieel overhandigd aan het secretariaat van het WHO FCTC door Annette van der Krogt, Hoofd Verantwoord Beleggen bij Achmea IM.

Nature Action 100 – Collectief engagementprogramma rondom biodiversiteit

Verlies van biodiversiteit is een wereldwijd probleem dat in steeds hogere mate erkent wordt door beleggers. De financiële sector speelt een belangrijke rol in de adoptie van meer duurzame en regeneratieve bedrijfsmodellen. In de tweede helft van 2023 werd daarom Nature Action 100 opgericht. Nature Action 100 is een internationaal samenwerkingsverband waarbinnen institutionele beleggers collectief engagement voeren met de 100 ondernemingen met de hoogste impact op biodiversiteit. Doel van het initiatief is om beleggers een platform te bieden voor samenwerking en ondernemingen te begeleiden in het verminderen van hun impact op biodiversiteit. Achmea IM speelt een zeer actieve rol binnen dit initiatief door aan 6 van de dialogen deel te nemen.

PRI Spring initiatief voor biodiversiteit

PRI brengt investeerders samen in een collectief initiatief voor het behouden en herstellen van biodiversiteit. Het initiatief is gebaseerd op het ‘Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework’. In de eerste fase is er engagement met invloedrijke ondernemingen op het gebied van ontbossing en landdegradatie, omdat deze factoren de grootste invloed hebben op het verlies van biodiversiteit. Het initiatief richt zich op zowel ondernemingen als beleidsmakers.

VBDO brief betreffende VN Plastic Verdrag

De Vereniging Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) heeft een investeerdersstatement geïnitieerd waarin beleggers hun steun uitspreken voor een ambitieus VN-verdrag voor het tegengaan van plastic vervuiling. Het statement roept op tot beperking van het gebruik van ‘single-use’ plastics, aanpak van toxiciteit van plastic en steun voor internationaal beleid. Met een brief bood VBDO het statement ook aan, aan de ‘High Ambition Coalition to End Plastic Pollution’, een coalitie van meer dan 60 VN-landen. Eind 2024 moeten de onderhandelingen over het verdrag afgerond zijn.

TABEL 7.1.2 OVERZICHT LOPENDE COLLECTIEVE ACTIVITEITEN ACHMEA IM

Initiatief	Rol	Speerpunt	Samenwerking	Sinds
ICCR investor statement over leefbaar loon	Investor statement	Arbeidsnormen	Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR)	H2 2023
FAIRR engagementprogramma eiwittransitie	Investor statement en collectieve dialoog	Klimaat	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H2 2023

Initiatief	Rol	Speerpunt	Samenwerking	Sinds
VBDO brief betreffende VN plastic verdrag	Investor statement	Natuur & Milieu	Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling	H2 2023
PRI Spring initiatief voor biodiversiteit	Investor statement en collectieve dialoog	Natuur & Milieu	PRI	H2 2023
FAIRR engagementprogramma 'biodiversiteit, afval en vervuiling' - fase 2.	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H2 2023
Investeersbrief Nike over het niet uitbetalen van toeleveranciers	Investor statement	Arbeidsnormen	Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR)	H2 2023
Nature Action 100 - Collectief engagementprogramma rondom biodiversiteit	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	CERES	H2 2023
Investor statement menselijk kapitaal en mensenrechten aan ISSB	Investor statement	Mensenrechten	ShareAction	H2 2023
CDP Science-Based Targets (SBT) Campagne 2023	Investor statement en collectieve dialoog	Klimaat	CDP	H2 2023
Investeersstatement tabakspreventie	Investor statement	Gezondheid	Tobacco Free Portfolios	H2 2023
Investor statement diepzeebouw	Investor statement	Natuur & Milieu	Finance for Biodiversity Pledge	H2 2023
CDP 'Non-Disclosure Campaign' 2023	Investor statement	Klimaat, Water, Natuur & Milieu	CDP	H1 2023
Collectief dialoog 'Global Plastic Treaty' van WNF en 'Ellen McArthur Foundation' met de VN over wereldwijde aanpak plastic vervuiling	Collectief dialoog	Natuur & Milieu	Wereld Natuur Fonds en Ellen McArthur Foundation	H1 2023
Chemscore: engagementprogramma chemische producten	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	Aviva	H2 2022
Collectieve engagement met Australië op het thema klimaat	Collectieve dialoog	Klimaat	PRI	H2 2022
Mentale gezondheid op de werkvloer	Investor statement en collectieve dialoog	Arbeidsnormen; Gezondheid	CCLA Investment Management	H2 2022
Valuing Water Finance Initiative	Investor statement en collectieve dialoog	Natuur & Milieu	CERES	H2 2022
Dutch Climate Coalition	Collectieve dialoog	Klimaat	Dutch Climate Coalition	H2 2022
Collectieve dialoog over arbeidsomstandigheden in de vleesverwerkende industrie	Collectieve dialoog	Arbeidsnormen	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H1 2022

Initiatief	Rol	Speerpunt	Samenwerking	Sinds
Collectieve dialoog over verduurzaming aquacultuur	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H1 2022
Ceres Food Emissions 50	Collectieve dialoog	Klimaat; Natuur & Milieu	Ceres	H1 2022
Climate Action 100+	Supporting Investor	Klimaat	IGCC, UN PRI, AIGCC, Ceres	H2 2017

8. ESG-integratie

Voor de beleggingsfondsen van Achmea IM wordt, indien mogelijk, ESG-informatie systematisch en consistent geïntegreerd in de beleggingsprocessen. Het inzichtelijk maken van ESG-risico's heeft als doel beter geïnformeerde beleggingsbeslissingen te nemen.

8.1. Algemeen

Aandelen

Binnen het kwantitatieve (factor)beleggingsproces voor aandelen heeft ESG-integratie een plek binnen de factor Kwaliteit. De factor Kwaliteit is de meest geschikte gebleken na uitvoerig testen van verschillende ESG-integratiescenario's. Met de ESG Research van MSCI wordt voor alle ondernemingen ESG-risico's en -kansen inzichtelijk gemaakt. Het meewegen van deze informatie in de analyse van enerzijds risicoblootstelling en anderzijds beheersmaatregelen, blijkt zich het beste te laten vangen in de factor Kwaliteit. ESG-integratie is daarmee toegepast op alle intern beheerde aandelenstrategieën.

Bedrijfsobligaties

Bij het beheer van het Achmea IM Euro Investment Grade Credits Fonds past Achmea IM op structurele wijze ESG-integratie in het beleggingsproces toe. Aan de hand van de ESG Research van MSCI brengen we voor alle ondernemingen ESG-risico's en -kansen in kaart. Als onderdeel van het beleggingsproces wordt vervolgens een gedetailleerde analyse gemaakt van de opslag voor ESG-risico's, die de emittent van de obligatielening zou moeten bieden. Dit gebeurt naast de reguliere kredietwaardigheids- en andere relevante economische criteria. Op basis van deze gedetailleerde analyses van risico-opslagen wordt de aantrekkelijkheid van de geboden vergoeding bepaald. Deze informatie vormt de basis voor de beleggingsbeslissingen.

Staatsobligaties

Voor het Achmea IM EMU Staatsobligatiefonds worden risico's op het gebied van bestuur, milieu en sociale factoren meegewogen in kwantitatieve en kwalitatieve landenanalyses. Dit gaat bijvoorbeeld om de bepaling van het risico dat een land de uitgeleende hoofdsom en bijhorende rente niet volledig of op tijd terug kan betalen. Bij de identificatie van deze risico's maken de Achmea IM portfoliomanagers gebruik van MSCI ESG Research.

Achmea IM werkt continu aan verbeteringen van het ESG-integratieproces. Zo hebben we in de afgelopen periode een uitgebreide studie uitgevoerd naar de effecten van verschillende ESG-pijlers op de creditspreads van staatsobligaties. De opgedane kennis wordt geïntegreerd in het beleggingsproces.

Achmea is een BV met een coöperatieve oorsprong die erop gericht is om duurzame oplossingen bereikbaar te maken voor iedereen. Daarmee laat Achmea zien dat het verantwoordelijkheid neemt voor de wereld van morgen. Samen met klanten, partners en andere stakeholders. In onze rol van vermogensbeheerder en fiduciair adviseur willen we maximaal bijdragen aan het terugdringen van de gevolgen van klimaatverandering. In de eerste plaats komt dat voort vanuit het perspectief van positieve maatschappelijke impact: een eerlijke en leefbare samenleving, ook voor toekomstige generaties. Samen met 53 andere financiële instellingen en hun brancheverenigingen tekende Achmea IM in 2019 het Klimaatcommitment van de Nederlandse financiële sector. Banken, verzekeraars, pensioenfondsen en vermogensbeheerders spraken daarin af hoe zij bijdragen aan het Parijsakkoord én het Nederlandse Klimaatakkoord.

8.2. CO₂-reductie beleggingsfondsen

Onze ambitie

Achmea IM werkt actief aan de transitie naar een klimaatneutrale samenleving in 2050. Om het verschil te maken in de reële economie zetten we onze invloed in om de bedrijven waarin we investeren te stimuleren om de energietransitie te maken. Met ingang van 2022 hebben we onze doelstellingen aangescherpt en verder geconcretiseerd. We streven naar minimaal 50% reductie van de CO₂-uitstoot in 2030 ten opzichte van 2020 in de liquide beleggingsfondsen. Hiermee geven we concrete invulling aan het door Achmea IM ondertekende Klimaatakkoord Financiële sector.

Wij meten de CO₂-voetafdruk voor bedrijven

De CO₂-voetafdruk laat de door de portefeuille gefinancierde broeikasgasemissies zien. Voor het bepalen van de voetafdruk, berekenen we van elke onderneming in de portefeuille de totale broeikasgasemissies (GHG) per jaar. We kijken daarbij naar de emissies die de onderneming zelf veroorzaakt door bedrijfsactiviteiten (scope 1 volgens het Greenhouse Gas Protocol) en naar de emissies die samenhangen met de productie van energie die de onderneming inkoopt (scope 2 volgens het Greenhouse Gas Protocol). De totale broeikasgasemissies delen we door de ondernemingswaarde inclusief contenten (EVIC) in datzelfde jaar. Dit levert per onderneming een attributiefactor op die weergeeft hoeveel broeikasgassen een onderneming uitstoot per gefinancierde euro. Om tot de CO₂-voetafdruk voor de volledige portefeuille te komen, berekenen we het gewogen gemiddelde van de attributiefactor van alle ondernemingen waarin we beleggen. De ondernemingen waarin we veel beleggen tellen dus zwaarder mee in het berekenen van de CO₂-voetafdruk van de portefeuille.

Sturen aan de hand van een specifiek reductiepad

De CO₂-voetafdruk van de portefeuille vergelijken we met die van de benchmark in 2020. Daarbij heeft de portefeuille als doelstelling de CO₂-voetafdruk te verkleinen: in 2030 moet deze tenminste 50% lager zijn dan die van de benchmark in 2020. Om dit te realiseren verlagen we de broeikasgasemissies in één keer met 30% en daarna tot 2030 jaarlijks met gemiddeld 7%. Onze langetermijndoelstelling is een klimaatneutrale portefeuille in 2050. Periodiek tonen we voor onze beleggingsfondsen de voortgang op de beoogde reductiepaden.

TABEL 8.2.1 OVERZICHT CO₂-PRESTATIES (GHG/EVIC) ACHMEA IM BELEGGINGSFONDSEN OP PEILDATUM EIND DECEMBER 2023

Fonds	Portefeuille-reductiedoelstelling	
	emissies	voor 2023
Achmea IM global Multi Factor Equity Fund	35,8	36,1
Achmea IM Global Enhanced Equity Fund EUR hedged	34,2	36,1
Achmea IM Global Defensive Equity Fund	33,4	36,1
Achmea IM Emerging Markets Equity Fund	84,38	91,3
Achmea IM Euro Investment Grade Credit Fund	16,21	48,6
Achmea IM Euro Corporate Bond Fund	25,5	53,2
Achmea IM Global High Yield Fund EUR hedged	100,16	147,5

Wij meten de CO₂-voetafdruk voor landen

De gefinancierde emissies voor het Achmea IM Euro Government Bond Fund tonen de scope 1 productie-emissies die samenhangen met de fondsbeleggingen in staatsobligaties. Een staat wordt hierbij in de eerste plaats gezien als een nationaal grondgebied, en zijn directe (scope 1) broeikasgasemissies zijn toe te schrijven aan emissies die binnen zijn grenzen worden gegenereerd³⁶. Er wordt hierbij onderscheid gemaakt tussen emissies inclusief en exclusief land use, land-use change, and forestry (hierna: LULUCF). LULUCF behelzen de emissies die samenhangen met landgebruik en bosbouw.

De CO₂-emissies van een land worden aan het Achmea IM Euro Government Bond Fund toegerekend op basis van de blootstelling aan het voor de koopkrachtpariteit (PPP) gecorrigeerde bbp van de staat. Waarbij de totaal gefinancierde emissies worden uitgedrukt als tCO₂-uitstoot per 1 miljoen euro geïnvesteerd vermogen. De obligaties en staatsleningen met alle looptijden uitgegeven in binnenlandse of buitenlandse valuta door de centrale overheid of het ministerie van Financiën worden als relevant beschouwd voor de berekeningen. Voor het berekenen van de gefinancierde emissies worden aanbevelingen van het Platform Carbon Accounting Financials (PCAF) gevolgd.

Gebruikte data

De CO₂-data en koopkrachtpariteit (PPP) gecorrigeerde bbp gegevens zijn ingekocht bij MSCI ESG. De berekening van de CO₂-emissies is gebaseerd op de CO₂-uitstoot van de individuele landen uit 2022. De onderliggende primaire gegevensbronnen die door MSCI ESG worden gebruikt voor koolstofemissies zijn UNFCCC en PRIMAP en de Wereldbank voor koopkrachtpariteit (PPP) gecorrigeerde bbp-gegevens. Op basis van beschikbare data en relevante asset types is 95,4% van het Achmea IM Euro Government Bond Fund in scope voor de berekening.

TABEL 8.2.2 TOTAAL GEFINANCIERDE EMISSIES UITGEDRUKT IN TCO₂-UITSTOOT PER 1 MIO EURO AUM

Fonds	Emissies	
	exclusief LULUCF	inclusief LULUCF
Achmea IM Euro Government Bond Fund	137,9	134,4

³⁶ Dit komt overeen met de United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) definitie van binnenlands territoriaal emissies, inclusief de emissies van geëxporteerde goederen en diensten.

9. Impactbeleggen

Impactbeleggingen zijn beleggingen met een intentie om een positieve, meetbare sociale en milieu impact te maken, naast een positief, financieel rendement (Global Impact Investors Network (GIIN)). Impactbeleggen is essentieel om het verschil te maken in de maatschappij. Achmea IM zet haar vermogen op verschillende manieren in om maatschappelijke impact te maken. De komende jaren zullen wij het aandeel impactbeleggingen in onze totale beleggingen verder vergroten.

9.1. Inleiding

De impactovertuigingen van Achmea IM zijn:

1. Achmea IM wil positieve maatschappelijke waarde creëren.
2. Samen maken we meer impact.
3. Positieve impact en een aantrekkelijk risico-rendementsprofiel van de beleggingsportefeuille kunnen hand-in-hand gaan.
4. Door inzet van alle mogelijkheden in de portefeuille zorgen we voor een effectief en passend impactbeleid.
5. Intentie, meetbaarheid en een financieel rendement zijn essentiële voorwaarden voor impactbeleggen.
6. We hebben een gidsrol in het realiseren van state-of-the-art impactoplossingen.
7. Positieve impact mag niet leiden tot significante negatieve impact elders.

Wij selecteren onze impactbeleggingen via het Achmea IM impact raamwerk en onze scorecard. Dit is gebaseerd op best practices in de markt, onder andere van de GIIN en het IRIS + framework en het Impact Management Project. De bovenstaande overtuigingen zijn hierin verwerkt. Hiermee voorkomen we greenwashing en selecteren we de best mogelijke beleggingen om maatschappelijke impact mee te maken.

9.2. Green Bonds

Het Achmea IM Green Bond Fund belegt hoofdzakelijk in kwalitatief hoogwaardige, groene staats- en bedrijfsobligaties wereldwijd. Green bonds zijn obligaties uitgegeven door (semi)overheden, internationale instellingen of ondernemingen waarvan de opbrengst wordt gebruikt om projecten en activiteiten met een aantoonbaar positief effect op het milieu en klimaat te (her)financieren. Meer specifiek zijn dit projecten gericht op energie-efficiëntie, schoon vervoer en milieuvriendelijke technologieën, zoals wind- en zonne-energie. Ook projecten voor het weerbaarder maken van infrastructuur en de leefomgeving tegen de fysieke gevolgen van klimaatverandering, komen in aanmerking voor (her)financiering.

Green bonds hebben dezelfde karakteristieken als gewone, grijze obligaties. Ze hebben een soortgelijk rendement, hetzelfde kredietrisico en vergelijkbare liquiditeit. Het verschil is dat met green bonds milieuvriendelijke projecten worden gefinancierd.

Beoordelingsraamwerk

Achmea IM gebruikt haar eigen raamwerk om te beoordelen of green bonds wel voldoende groen zijn. Dit raamwerk is gebaseerd op de uitgangspunten van de Green Bond Principles (GBP) en de taxonomie van het Climate Bonds Initiative (CBI). Ook toetst Achmea IM of de activiteiten voldoen aan de definitie van 'duurzame beleggingen' volgens de SFDR en de criteria voor duurzame economische activiteiten zoals gedefinieerd in de EU-taxonomie. Het oordeel geeft inzicht in de mate van vertrouwen dat de opbrengsten van de green bonds daadwerkelijk worden gebruikt voor groene projecten. Alleen green bonds die voldoen aan het Achmea IM raamwerk worden als green bonds toegelaten tot het beleggingsuniversum.

Naast het Green Bond Fund beleggen we ook via creditfondsen in green bonds, sustainability bonds en social

bonds. Onderstaand figuur geeft inzicht in de allocatie per 31-12-2023.

TABEL 9.2.1 ALLOCATIE % GREEN BONDS

Fonds	%
Achmea IM Euro Corporate Bond Fund	15,3%
Achmea IM Investment Grade Credit Pool EUR hedged	9,7%
Achmea IM Euro Investment Grade Credit Fund	20,7%
Achmea IM Euro Government Bond Fund	5,3%

Gebruik van de opbrengsten

Onderstaand het gebruik van de opbrengsten voor het Green Bond Fund per 31-12-2023:

TABEL 9.2.2 GEBRUIK VAN DE OPBRENGSTEN PER 31-12-2023

Thema	%
Hernieuwbare energie	20
Energie-efficiëntie	26
Duurzaam transport	16
Duurzame circulaire economie	1
Duurzaam waterbeheer	1
Afvalbeheer en -preventie	0,4
Natuurlijke hulpbronnen	2
Conservatie biodiversiteit	0,3
Geen data beschikbaar	33,3

Voorbeeld Green Bond: Credit Agricole

Eind november 2023 bracht de Franse bank Credit Agricole een green bond ter waarde van 1,25 miljard naar de markt. Het green bond raamwerk van de obligatie is, na engagement met de uitgevende instelling, goedgekeurd. Aanleiding voor de engagement was de ruimte om te investeren in kernenergie in het raamwerk; dit is een categorie die Achmea IM op voorhand afkeurt¹. Navraag leerde echter dat de opbrengsten worden gebruikt voor de herfinanciering van hernieuwbare energie (37%), energie-efficiëntie (9%), duurzame gebouwen (49%) en schoon transport (5%) in Frankrijk. De groene obligatie draagt bij aan het behalen van de klimaatdoelstellingen. Deze doelstellingen worden momenteel gevalideerd door het Science Based Targets initiative (SBTi). De obligatie is ook voorzien van een Second Party Opinion van ISS ESG die vaststelt dat het raamwerk aansluit bij de richtlijnen van de Green Bond Principles 2021.

Vermeden CO₂

Voor beleggers én uitgevende instellingen (overheden en bedrijven) is het belang van inzicht in de daadwerkelijke impact van green bonds in de afgelopen jaren toegenomen. Enerzijds om grip te krijgen op de daadwerkelijke vermindering van de CO₂-emissies als bewijs van de aanpak van klimaatverandering. Anderzijds ligt er een wettelijke eis om verantwoording af te leggen over de impact. Eén van de meest gebruikte indicatoren is ‘vermeden CO₂-emissies’.

Veel uitgevende instellingen rapporteren de hoeveelheid CO₂ in ton die door het gefinancierde project niet uitgestoten wordt, ten opzichte van een ‘business-as-usual’ scenario. Een voorbeeld is de bouw van een windmolenpark: de uitgevende instelling berekent hoeveel CO₂-emissies gemoeid is met de opwekking van windenergie over een bepaalde periode. Zij vergelijkt dit vervolgens met de CO₂-emissies die veroorzaakt zou zijn als dezelfde energie in het bestaande energienetwerk opgewekt zou moeten worden (het ‘business-as-usual’ scenario).

Het Achmea IM Euro Green Bond Fund financierde in 2023 169.356 ton vermeden CO₂-emissies. Per geïnvesteerde miljoen euro is dat 202,5 ton CO₂-emissies³⁷.

Zie voor meer informatie [de kwartaalupdate op de website](#).

³⁷ Voor de berekening van de vermeden emissies, maken we gebruik van de gegevens die de uitgevende instellingen rapporteren in hun impactrapportages. We gebruiken de informatie over metrische ton CO₂ (equivalenten) en rekenen deze om naar vermeden ton CO₂ per 1 miljoen geïnvesteerde euro's ofwel, (CO₂/€mil.). Waar nodig herleiden we de gerapporteerde informatie naar deze indicator als daarvoor voldoende informatie beschikbaar is.

9.3. Achmea Climate Infrastructure Fund

Het Fonds heeft als doel om een positieve bijdrage te leveren aan de milieudoelstelling 'het tegengaan van klimaatverandering en de impact daarvan' door te investeren in infrastructuur gericht op hernieuwbare energie uit wind, zon, water en biomassa als ook energie opslagsystemen.

Het Fonds heeft als doel om tenminste 90% van haar portefeuille te beleggen in duurzame beleggingen die in lijn zijn met de geformuleerde milieudoelstellingen. Dit wordt bereikt door investeringen in 'EU Taxonomy aligned' investeringen met een directe bijdrage aan de milieudoelstelling 'klimaatverandering mitigatie' als gedefinieerd in artikel 10 van de 'EU Taxonomy Regulation' ('Taxonomy aligned beleggingen') of andere milieu gerelateerde duurzame beleggingen in overeenstemming met artikel 2 (17) van de 'Sustainable Finance Disclosure Regulation' (SFDR). Deze investeringen hebben een meetbare positieve bijdrage aan de 'United Nations Sustainability Development Goals' (UN SDG) #7 "Betaalbare en schone energie" en #13 "Klimaat actie". Om de bijdrage te meten aan de milieudoelstelling, gebruikt het Fonds duurzaamheidsindicatoren.

De beleggingsstrategie van het Fonds bestaat uit de generatie van rendement door het doen van investeringen in en het bouwen van een gediversifieerde portefeuille van schone energie activa, zoals onshore en offshore windparken, PV zonneparken, hydro-energie fabrieken, of andere hernieuwbare infrastructuur beleggingen. Deze kunnen operationeel zijn of in aanbouw. Aanvullend kunnen andere doelactiva in de batterij energie opslagsysteemsector onderdeel zijn van de beleggingsstrategie.

Beleggingen

Het Fonds had per 30 september 2023 een indirect aandeel in twee projecten – The Rock (21,6%) en Dune (36,8%).

Activiteiten van de langetermijnportefeuille

De productie van de belegging in "The Rock" lag 22,5% onder budget in Q3 2023. Dit werd veroorzaakt door de lage technische beschikbaarheid (85,3%) vanwege lopende reparatiewerkzaamheden aan beide versnellingsbakken en het anti-icing-systeem (AIS). In dergelijke gevallen geldt de beschikbaarheidsgarantie en is de fabrikant verplicht om gemiste inkomsten te vergoeden. Deze beschikbaarheidsgarantie verwijst naar de gemiddelde jaarlijkse beschikbaarheid. Per 30 september 2023 zou ca. 73,0% van de omzetverliezen van december 2022 tot en met september 2023 worden gecompenseerd. Vergeleken met de nu gerapporteerde inkomsten voor de eerste drie kwartalen van 2023, zouden de werkelijke YTD-opbrengsten dan stijgen tot -26,7% vergeleken met de begroting. Per eind november 2023 zijn tien van de elf defecte versnellingsbakken vervangen. De reparatiewerkzaamheden

aan de AIS van 70 van de 72 turbines zullen naar verwachting vóór Kerstmis voltooid zijn.

De belegging in "Dune" is in aanbouw en zal naar verwachting in Q2 2024 operationeel worden. Het budget is tot nu toe gehaald en er worden geen kostenoverschrijdingen verwacht.

Risicobeheer

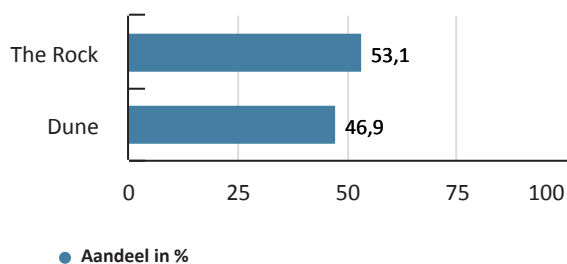
Volatiliteit in productievolumes en energieprijzen zijn twee belangrijke risicofactoren die de beleggingen van het Fonds beïnvloeden. Deze worden in substantiële mate gemitigeerd door de geografische diversificatie naar Noorwegen en Litouwen; en door het hedgen van energieprijzen voor een significant deel van de portefeuille's totale productie (PPA's voor "The Rock" en "Dune"). Er zijn lage tot geen valutarisico's, omdat de beleggingen met eigen en vreemd vermogen in euro's gestructureerd zijn. Gegenereerde opbrengsten door het project in Litouwen luiden in euro (Litouwen maakt deel uit van de eurozone). Bovendien is het grootste deel van de inkomsten in Noorwegen (uit de verkoop van elektriciteit) ook in euro's uitgedrukt. De verhoging van de productiebelasting op onshore windenergie naar 0,02 NOK/kWh, natuurlijke grondstoffenbelasting van 0,013 NOK/kWh en in Noorwegen geïntroduceerde meevallersheffingen van toepassing op verkoopinkomsten boven 700 NOK/MWh zijn meegenomen in de waardering van het project "The Rock". Een voorgestelde erfpachtheffing is voorlopig nog buiten beschouwing gelaten, omdat definitieve wetgeving niet bekend is.

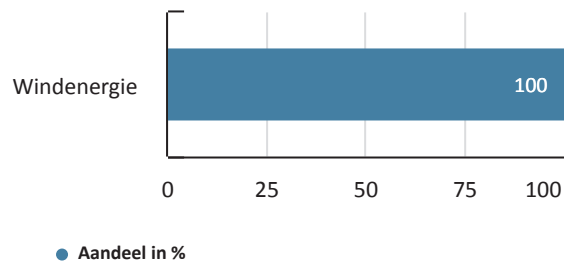
FIGUUR 9.3.2 LOCATIES

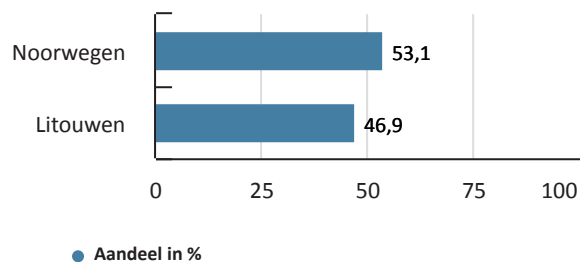
GRAFIEK 9.3.1 PROJECTEN³⁸

GRAFIEK 9.3.2 TECHNOLOGIEËN³⁸

GRAFIEK 9.3.3 LANDEN³⁸

Vermeden uitstoot

In 2023 werd in totaal 40.215 ton aan CO₂ emissies vermeden via het Achmea IM Climate Infrastructure Fund. Dit komt overeen met het voorzien van ca. 38.009 huishoudens van elektriciteit.

Zie voor meer informatie [de kwartaalupdate op de website](#).

³⁸ Op basis van de reële waarde van de beleggingen op balansdatum

10. Bijlagen

10.1. Uitgangspunten Global Compact

Het UN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun invloedssfeer een aantal kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen. Bedrijven die het initiatief onderschrijven, verbinden zich ertoe de onderstaande doelstellingen en waarden te steunen bij het uitvoeren van hun activiteiten:

Mensenrechten

1e principe: bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren;

2e principe: bedrijven dienen ervoor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan mensenrechtenschendingen;

Arbeidsnormen

3e principe: bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven;

4e principe: bedrijven dienen alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren;

5e principe: bedrijven dienen zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid;

6e principe: bedrijven dienen discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden;

Milieu

7e principe: bedrijven hanteren het voorzichtigheidsbeginsel met betrekking tot milieukwesties;

8e principe: bedrijven ondernemen initiatieven om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen;

9e principe: bedrijven stimuleren de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën;

Anticorruptie

10e principe: bedrijven dienen alle vormen van corruptie tegen te gaan, inclusief afpersing en omkoping.

De principes van het UN Global Compact zijn gebaseerd op internationale verdragen, onder andere afgeleid van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, de Verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) inzake de fundamentele arbeidsrechten en van de Verklaring van Rio met betrekking tot milieu en ontwikkeling.

10.2. Nederlandse Corporate Governance Code (versie 2022)

Principe 4.1 De algemene vergadering

De algemene vergadering kan een zodanige invloed uitoefenen op het beleid van het bestuur en de raad van commissarissen van de vennootschap, dat zij een volwaardige rol speelt in het systeem van checks and balances binnen de vennootschap. Goede corporate governance veronderstelt volwaardige deelname van aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering.

Relevante best practice bepalingen

4.1.1 Het toezicht van de Raad van Commissarissen op het bestuur omvat mede het toezicht op de verhouding met de aandeelhouders.

4.1.5 Indien een aandeelhouder een onderwerp op de agenda heeft laten plaatsen, licht hij dit ter vergadering toe en beantwoordt zonodig vragen hierover.

4.1.6 Een aandeelhouder oefent het agenderingsrecht slechts uit nadat hij daaromtrent in overleg is getreden met het bestuur. Wanneer één of meer aandeelhouders het voornemen hebben de agendering te verzoeken van een onderwerp dat kan leiden tot wijziging van de strategie van de vennootschap, bijvoorbeeld door het ontslag van één of meer bestuurders of commissarissen, wordt het bestuur in de gelegenheid gesteld een redelijke termijn in te roepen om hierop te reageren (de responstijd). De mogelijkheid van het inroepen van de responstijd geldt ook voor een voornemen als hiervoor bedoeld dat strekt tot rechterlijke machtiging voor het bijeenroepen van een algemene vergadering op grond van artikel 2:110 BW. De desbetreffende aandeelhouder respecteert de door het bestuur ingeroepen responstijd, bedoeld in best practice bepaling 4.1.7.

Principe 4.3 Uitbrengen van stemmen

Principe deelname van zoveel mogelijk aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering is in het belang van de checks and balances van de vennootschap. De vennootschap stelt, voor zover het in haar mogelijkheid ligt, aandeelhouders in de gelegenheid op afstand te stemmen en met alle (andere) aandeelhouders te communiceren.

Relevante best practice bepalingen

4.3.1 Een aandeelhouder stemt naar eigen inzicht. Van een aandeelhouder die gebruik maakt van stemadviezen van derden wordt verwacht dat hij zich een eigen oordeel vormt over het stembeleid of de door deze adviseur verstrekte stemadviezen.

4.3.5 Institutionele beleggers (pensioenfondsen, verzekeraars, beleggingsinstellingen, vermogensbeheerders) plaatsen jaarlijks in ieder geval op hun website hun beleid ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht op aandelen die zij houden in beursvennootschappen.

4.3.6 Institutionele beleggers plaatsen jaarlijks op hun website en/of in hun bestuursverslag een verslag van de uitvoering van hun beleid voor het uitoefenen van het stemrecht in het desbetreffende boekjaar. Daarnaast brengen zij ten minste eenmaal per kwartaal op hun website verslag uit of en hoe zij als aandeelhouders hebben gestemd op algemene vergaderingen. Dit verslag wordt op de website van de institutionele belegger geplaatst.

10.3. Categorieën voorstellen aandeelhoudersvergaderingen

TABEL 10.3.1

Categorie	Toelichting
Aandelen gerelateerd	O.a. uitgifte aandelen, speciale rechten, share classes
Audit gerelateerd	O.a. benoeming accountants, accountant fees
Beleggingsfondsen	Bepalingen omtrent beleggingsfondsen
Beloning	O.a. beloningsbeleid, beloning zelf, say on pay enz
Benoemingen	O.a. benoeming RvB, RvC
Bestuurders gerelateerd	O.a. benoeming commissies, beloning commissies, aanpassen termijn bestuurders, enz
Corporate Governance	O.a. aanpassen aandeelhoudersrechten, stembepalingen
Duurzaamheid	O.a. duurzaamheidsonderwerpen zoals rapportages, verantwoordelijkheid. Met name aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van duurzaamheid bevat zowel klimaat als sociaal mix.
Klimaat	Say on Climate en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van klimaat
Niet-routinematig	O.a. proxy contest kosten, speciale rapporten, additionele allocatie
Overig	
Geen research	Agendapunten waar geen onderliggende documentatie voor aanwezig is vanuit de onderneming
Overname gerelateerd	O.a. Aanpassen statuten tegen overname, supermajority vote instellen, control shares
Routine	O.a. AGM bepalingen, dividend, belasting
Sociaal	O.a. goedkeuring donaties goede doelen, politieke donaties en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van Sociaal
Statuten gerelateerd	O.a. aanpassen van de statuten
Strategische transacties	O.a. fusie overeenkomst, verkoop van assets

10.4. Overzicht Achmea IM fondsen

Uitsluitingen					
	Controversiële wapens	Tabak	Fossiele brandstoffen	Landen	Normatieve schending
Aandelen					
Achmea IM Global Multi Factor Equity Fund	✓	✓	✓	✓ ¹	✓
Achmea IM Global Multi Factor Equity Fund EUR hedged	✓	✓	✓	✓ ¹	✓
Achmea IM Global Enhanced Equity Fund EUR hedged	✓	✓	✓	✓ ¹	✓
Achmea ESG Global Equity Fund	✓	✓	✓	✓ ¹	✓
Achmea IM Emerging Markets Equity Fund	✓	✓	✓	✓ ¹	✓
Achmea IM Global Equity Fund EUR hedged	✓	✓	✓	✓ ¹	✓
Achmea ESG Diversified Return Fund	✓	✓	✓	✓ ¹	✓
Vastrentende waarden					
Achmea IM Euro Government Bond Fund	✓	✓	✓	✓	✓
Achmea IM Euro Investment Grade Credit Fund	✓	✓	✓	✓	✓
Achmea IM Investment Grade Credit Pool EUR hedged	✓	✓	✓	✓	✓
Achmea IM Euro Corporate Bond Fund	✓	✓	✓	✓	✓
Achmea IM Euro Green Bond Fund	✓	✓	✓	✓	✓
Achmea IM (LC) Emerging Markets Debt Fund				✓	
Achmea IM (HC) Emerging Markets Debt Fund EUR hedged	✓	✓	✓	✓	✓
Achmea IM Global High Yield Fund EUR hedged	✓	✓	✓	✓	✓
Achmea IM Euro Local Government Loans Fund	✓	✓	✓	✓	✓
Achmea IM Euro Inflation Linked Bond Fund				✓	
Achmea IM Long Duration Bond Fund	✓	✓	✓	✓	✓
Achmea IM ESG Diversified Fixed Income Fund	✓	✓	✓	✓	✓
Retailfondsen					
Achmea mixfonds voorzichtig A	✓	✓	✓	✓	✓
Achmea mixfonds gemiddeld A	✓	✓	✓	✓	✓
Achmea mixfonds ambitieus A	✓	✓	✓	✓	✓
Achmea mixfonds zeer ambitieus A	✓	✓	✓	✓	✓
Achmea euro staatsobligaties fonds A	✓	✓	✓	✓	✓
Achmea investment grade bedrijfsobligaties fonds A	✓	✓	✓	✓	✓
Achmea opkomende markten aandelen fonds A	✓	✓	✓	✓	✓
Achmea wereldwijd aandelen fonds A	✓	✓	✓	✓	✓
LDI Overlay					
Achmea IM 10 Year Overlay Fund					
Achmea IM 20 Year Overlay Fund					

Uitsluitingen					
Achmea IM 30 Year Overlay Fund					
Achmea IM 40 Year Overlay Fund					
Achmea IM 50 Year Overlay Fund					
Achmea IM Duration Matching Fund					
Vastgoed					
Achmea IM Global Real Estate Equity Fund					
Achmea IM Global Real Estate Equity Fund EUR hedged					
Grondstoffen					
Achmea IM Diversified Commodity Fund EUR hedged					
Infrastructuur					
Achmea IM Climate Infrastructure Fund ²					

1 Bij het uitsluiten van landen gaat het om ondernemingen met meer dan 50% belang van de staat

2 The binding investment process ensures that investments are excluded before the investment decision is made in case they cause significant harm.

	Engagement	Stemmen	Integratie duurzaamheid informatie (ESG)	CO2-reductie ¹	Impactbeleggen
Aandelen					
Achmea IM Global Multi Factor Equity Fund	✓	✓	✓ ²	✓	
Achmea IM Global Multi Factor Equity Fund EUR hedged	✓	✓	✓ ²	✓	
Achmea IM Global Enhanced Equity Fund EUR hedged	✓	✓	✓ ²	✓	
Achmea ESG Global Equity Fund	✓	✓	✓ ²	✓	
Achmea IM Emerging Markets Equity Fund	✓	✓	✓	✓	
Achmea IM Global Equity Fund EUR hedged	✓	✓	✓ ²	✓	
Achmea ESG Diversified Return Fund	✓	✓	✓ ²	✓	
Vastrentende waarden					
Achmea IM Euro Government Bond Fund	✓		✓		
Achmea IM Euro Investment Grade Credit Fund	✓		✓ ²	✓	
Achmea IM Investment Grade Credit Pool EUR hedged	✓		✓		
Achmea IM Euro Corporate Bond Fund	✓		✓	✓	
Achmea IM Euro Green Bond Fund	✓		✓		✓
Achmea IM (LC) Emerging Markets Debt Fund	✓ ³				

	Engagement	Stemmen	Integratie duurzaamheid informatie (ESG)	CO2-reductie ¹	Impactbeleggen
Achmea IM (HC) Emerging Markets Debt Fund EUR hedged	√ ³		√		
Achmea IM Global High Yield Fund EUR hedged	√		√	√	
Achmea IM Euro Local Government Loans Fund					
Achmea IM Euro Inflation Linked Bond Fund			√		
Achmea IM Long Duration Bond Fund	√		√		
Achmea IM ESG Diversified Fixed Income Fund	√		√		√
Retailfondsen					
Achmea mixfonds voorzichtig A	√	√	√ ²	√	
Achmea mixfonds gemiddeld A	√	√	√ ²	√	
Achmea mixfonds ambitieus A	√	√	√ ²	√	
Achmea mixfonds zeer ambitieus A	√	√	√ ²	√	
Achmea euro staatsobligaties fonds A	√		√		
Achmea investment grade bedrijfsobligaties fonds A	√		√ ²	√	
Achmea opkomende markten aandelen fonds A	√	√	√ ²	√	
Achmea wereldwijd aandelen fonds A	√	√	√	√	
LDI Overlay					
Achmea IM 10 Year Overlay Fund					
Achmea IM 20 Year Overlay Fund					
Achmea IM 30 Year Overlay Fund					
Achmea IM 40 Year Overlay Fund					
Achmea IM 50 Year Overlay Fund					
Achmea IM Duration Matching Fund					
Vastgoed					
Achmea IM Global Real Estate Equity Fund					
Achmea IM Global Real Estate Equity Fund EUR hedged					
Grondstoffen					
Achmea IM Diversified Commodity Fund EUR hedged					
Infrastructuur					

	Engagement	Stemmen	Integratie duurzaamheid informatie (ESG)	CO2-reductie ¹	Impactbeleggen
Achmea IM Climate Infrastructure Fund ⁴					√

- ¹ De CO2-voetafdruk van de portefeuille wordt vergeleken met die van de benchmark. Daarbij heeft de portefeuille als doelstelling de CO2-voetafdruk te verkleinen: in 2030 moet deze tenminste 50% lager zijn dan die van de benchmark in 2020. Om dit te realiseren worden de broeikasgasemissies in één keer met 30% verlaagd en daarna tot 2030 jaarlijks met gemiddeld 7%. De langetermijndoelstelling is een klimaatneutrale portefeuille in 2050.
- ² Dit Fonds integreert op structurele wijze ESG-risico's en ESG-factoren in het beleggingsproces. Het Fonds streeft naar een portefeuille waarvan het ESG-profiel beter is dan dat van de benchmark.
- ³ De fondsbeheerder heeft op ad hoc basis engagement met overheden over ESG-onderwerpen.
- ⁴ Engagement is not an active part of the investment strategy. However, engagement with local communities and contractors is an important part of proactively reducing potential sustainability risks. Engagement regarding compliance with good governance standards by investee companies is deemed unnecessary as such compliance is contractually covered.

10.5. Escalatielijst

Normatieve engagement

In het derde kwartaal vindt het laagste aantal aandeelhoudersvergaderingen plaats. Hoofdzakelijk stonden er tussentijdse benoemingen van bestuurders of goedkeuringen van overnames geagendeerd. In het vierde kwartaal vond in Australië en Nieuw-Zeeland de piek van het aandeelhoudersvergaderingen seizoen plaats. In de overige regio's was het een rustig kwartaal qua stemmen. Tabel 8.1 weergeeft de escalatiemaatregelen die in de tweede helft van 2023 zijn genomen.

TABEL 10.5.1

Onderneming	Reden van escalatie	Genomen maatregel
Uber Technologies, Inc.	Status oranje (vermeende schending). Dialoog loopt sinds 2019, maar nog steeds geen maatregelen genomen.	Aandeelhoudersresolutie 'Driver Health & Safety' ingediend voor AVA 2024

In de eerste helft van 2024 zullen veel aandeelhoudersvergaderingen plaatsvinden, wat mogelijkheden biedt voor escalatie. Alle normatieve dialogen die in aanmerking komen voor escalatie zijn opgenomen in tabel 8.2.

TABEL 10.5.2

Onderneming	Reden van escalatie
Alibaba Group Holding Limited	Status oranje (vermeende schending). Dialoog loopt sinds 2021, maar onderneming is onvoldoende responsief.
Amazon.com, Inc.	Status rood (geverifieerde schending).
Eni SpA	Status rood (geverifieerde schending).
Exxon Mobil Corporation	Status rood (geverifieerde schending).
GCL Technology Holdings Limited	Status oranje (vermeende schending). Dialoog loopt sinds 2021, maar onderneming is niet responsief.
Glencore plc	Status oranje (vermeende schending). Dialoog loopt sinds 2017, maar geïnitieerde maatregelen zijn nog niet bevestigd.
Iflytek Co., Ltd.	Status oranje (vermeende schending). Dialoog loopt sinds 2019, maar onderneming is niet responsief.
Lyft, Inc.	Status oranje (vermeende schending). Dialoog loopt sinds 2019, maar nog steeds geen maatregelen genomen.
Shell Plc	Status rood (geverifieerde schending).
Starbucks Corporation	Status rood (geverifieerde schending).
TotalEnergies SE	Status rood (geverifieerde schending).
Uber Technologies, Inc.	Status oranje (vermeende schending). Dialoog loopt sinds 2019, maar nog steeds geen maatregelen genomen.
Zijin Mining Group Co., Ltd.	Status oranje (vermeende schending). Dialoog loopt sinds 2015, maar nog steeds geen maatregelen aangekondigd.

Thematische engagement

In het derde kwartaal vindt het laagste aantal aandeelhoudersvergaderingen plaats. Hoofdzakelijk stonden er tussentijdse benoemingen van bestuurders of goedkeuringen van overnames geagendeerd. In het vierde kwartaal vond in Australië en Nieuw-Zeeland de piek van het aandeelhoudersvergaderingen seizoen plaats. In de overige regio's was het een rustig kwartaal qua stemmen. In de eerste helft van 2024 zullen veel aandeelhoudersvergaderingen plaatsvinden. De onderstaande tabel weergeeft de escalatiemaatregelen die in de tweede helft van 2023 zijn genomen binnen het thematisch engagementprogramma.

TABEL 10.5.3

Onderneming	Thema	Genomen escalatiemaatregelen
Coca Cola Company	Access to Nutrition	Aandeelhoudersresolutie ingediend voor AVA 2024
Hydro One	Reductie CO ₂ uitstoot	Escalatiebrief verstuurd.
Rio Tinto	Klimaatadaptatie en water	Aandeelhoudersresolutie ingediend voor AVA 2024. Resolutie heeft het vereiste minimum aantal mede-indieners niet gehaald.

10.6. Lijst van ondernemingen: Normatieve Dialogen

Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
1 ABB Ltd.	17-4-2023	Corruptie
2 Accenture Plc	15-10-2022	Arbeidsnormen
3 Actividades de Construcción y Servicios SA	15-1-2021	Mensenrechten
Actividades de Construcción y Servicios SA	15-1-2021	Milieu
4 Activision Blizzard, Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
5 Albemarle Corporation	16-10-2023	Mensenrechten
Albemarle Corporation	16-10-2023	Milieu
6 Alibaba Group Holding Limited	17-4-2023	Corruptie
7 Alphabet Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
Alphabet Inc.	16-10-2023	Corruptie
8 Alphabet Inc. Class C	15-7-2021	Arbeidsnormen
Alphabet Inc. Class C	16-10-2023	Mensenrechten
9 AltaGas Ltd.	17-4-2023	Milieu
10 Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Corruptie
11 AmerisourceBergen Corporation	15-1-2020	Mensenrechten
12 Amgen Inc.	17-7-2023	Mensenrechten
13 AngloGold Ashanti Ltd.	17-7-2023	Mensenrechten
14 Anheuser-Busch InBev	15-7-2022	Arbeidsnormen
15 Apple Inc.	17-7-2023	Arbeidsnormen
16 Baidu, Inc.	17-4-2023	Corruptie
17 Baker Hughes, a GE Company Class A	16-10-2023	Milieu
18 Banglalink Digital	15-10-2021	Arbeidsnormen
19 Barclays PLC	15-10-2022	Mensenrechten
20 Bayer AG	16-10-2023	Milieu
21 Berkshire Hathaway Inc.	15-2-2023	Mensenrechten
22 BHP Group Limited	15-2-2023	Milieu
23 Bunge Limited	17-4-2023	Milieu
24 Cardinal Health, Inc.	15-1-2020	Mensenrechten
25 Carnival plc	17-10-2022	Milieu
26 Carrefour SA	15-4-2022	Arbeidsnormen
27 CBS Corporation	15-7-2019	Arbeidsnormen
28 China Gas Holdings Limited	15-2-2023	Mensenrechten
29 China Molybdenum Co., Ltd.	15-4-2022	Arbeidsnormen

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
30	Coca-Cola Amatil Limited	15-10-2022	Arbeidsnormen
31	Companhia Siderurgica Nacional	17-7-2023	Milieu
32	Compass Group PLC	17-4-2023	Arbeidsnormen
33	Consolidated Edison, Inc.	17-4-2023	Milieu
34	Deutsche Bank AG	15-7-2021	Corruptie
35	Deutsche Bank AG /New York Branch/	15-7-2021	Corruptie
36	Deutsche Telekom AG	15-2-2023	Arbeidsnormen
	Deutsche Telekom AG	15-2-2023	Mensenrechten
37	Electricite de France SA	15-2-2023	Corruptie
	Electricite de France SA	15-2-2023	Milieu
	Electricite de France SA	15-2-2023	Milieu
38	Enel SpA	16-10-2023	Mensenrechten
39	ENGIE SA	15-1-2017	Mensenrechten
	ENGIE SA	15-1-2017	Milieu
40	Eni SpA	16-10-2023	Arbeidsnormen
	Eni SpA	16-10-2023	Milieu
	Eni SpA	16-10-2023	Milieu
41	Experian PLC	17-4-2023	Mensenrechten
42	Exxon Mobil Corp.	15-10-2022	Mensenrechten
	Exxon Mobil Corp.	15-10-2022	Milieu
	Exxon Mobil Corp.	17-10-2022	Milieu
	Exxon Mobil Corp.	17-10-2022	Milieu
43	FAST RETAILING CO., LTD.	15-4-2022	Arbeidsnormen
44	First Quantum Minerals Ltd.	15-2-2023	Milieu
45	Formosa Petrochemical Corp.	15-10-2022	Milieu
46	Fortescue Metals Group Ltd.	15-2-2023	Arbeidsnormen
47	GCL Technology Holdings Limited	17-7-2023	Arbeidsnormen
48	Glencore plc	15-10-2022	Corruptie
	Glencore plc	17-10-2022	Mensenrechten
	Glencore plc	17-10-2022	Milieu
	Glencore plc	17-10-2022	Milieu
49	Hankook Tire & Technology Co., Ltd.	15-7-2022	Arbeidsnormen
50	Hoshine Silicon Industry Co., Ltd.	17-7-2023	Arbeidsnormen
51	Hyundai Engineering & Construction Co. Ltd.	15-4-2022	Corruptie
52	Hyundai Heavy Industries Holdings Co., Ltd.	15-7-2022	Arbeidsnormen
53	Iberdrola SA	17-7-2023	Mensenrechten
	Iberdrola SA	17-7-2023	Milieu
54	Iflytek Co., Ltd.	15-7-2022	Mensenrechten
55	JBS SA	15-7-2022	Arbeidsnormen

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
56	Johnson & Johnson	15-1-2020	Corruptie
57	LG Chem Ltd.	15-10-2022	Mensenrechten
58	LG Electronics, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
59	LM Ericsson Telefon AB	16-10-2023	Corruptie
	LM Ericsson Telefon AB	16-10-2023	Corruptie
	LM Ericsson Telefon AB	16-10-2023	Corruptie
60	Lundin Mining Corporation	16-10-2023	Milieu
61	Lyft, Inc.	15-1-2022	Arbeidsnormen
62	Marriott International, Inc.	15-2-2023	Mensenrechten
63	Marubeni Corporation	15-4-2018	Mensenrechten
64	McDonald's Corp.	17-7-2023	Arbeidsnormen
65	McKesson Corp.	15-1-2020	Mensenrechten
66	Meituan	15-1-2022	Corruptie
67	Mercedes-Benz Group AG	17-7-2023	Milieu
	Mercedes-Benz Group AG	17-7-2023	Milieu
68	Meta Platforms, Inc.	28-3-2019	Mensenrechten
	Meta Platforms, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Meta Platforms, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
69	Mitsubishi Corporation	15-10-2018	Mensenrechten
70	Norfolk Southern Corporation	17-7-2023	Milieu
71	Nutrien Ltd.	15-1-2022	Mensenrechten
	Nutrien Ltd.	15-1-2022	Milieu
72	Oil & Natural Gas Corp. Ltd.	17-4-2023	Mensenrechten
	Oil & Natural Gas Corp. Ltd.	17-4-2023	Milieu
73	Paramount Global	17-10-2022	Arbeidsnormen
74	Petroleos Mexicanos SA	15-10-2021	Milieu
75	Petróleos Mexicanos SA	15-10-2021	Milieu
76	PG&E Corporation	15-10-2022	Mensenrechten
77	PT Indofood Sukses Makmur Tbk	17-4-2023	Arbeidsnormen
78	Rede D'Or Sao Luiz SA	16-10-2023	Arbeidsnormen
79	Repsol SA	15-10-2022	Mensenrechten
	Repsol SA	15-10-2022	Milieu
80	Rio Tinto plc	15-2-2023	Mensenrechten
	Rio Tinto plc	15-2-2023	Milieu
81	Royal Philips NV	16-10-2023	Mensenrechten
82	Saipem S.p.A.	16-10-2023	Milieu
83	Samsung Electronics Co., Ltd.	17-10-2022	Arbeidsnormen
	Samsung Electronics Co., Ltd.	17-10-2022	Corruptie
84	Schlumberger NV	16-10-2023	Milieu

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
85	Shell plc	15-1-2017	Mensenrechten
	Shell plc	15-7-2022	Milieu
	Shell plc	15-7-2022	Milieu
86	Sociedad Quimica y Minera de Chile S.A. (SQM)	16-10-2023	Mensenrechten
	Sociedad Quimica y Minera de Chile S.A. (SQM)	16-10-2023	Milieu
87	Sony Group Corporation	15-10-2022	Arbeidsnormen
88	Starbucks Corporation	17-7-2023	Arbeidsnormen
89	Stellantis NV	15-4-2022	Milieu
90	Sumitomo Corporation	15-1-2022	Arbeidsnormen
91	Target Corporation	15-4-2022	Arbeidsnormen
92	TC Energy Corporation	15-2-2023	Mensenrechten
93	The AES Corporation	15-7-2020	Mensenrechten
	The AES Corporation	15-7-2020	Milieu
	The AES Corporation	15-7-2020	Milieu
94	The Coca-Cola Company	15-10-2022	Arbeidsnormen
	The Coca-Cola Company	15-10-2022	Arbeidsnormen
95	T-Mobile US, Inc.	15-2-2023	Arbeidsnormen
	T-Mobile US, Inc.	15-2-2023	Mensenrechten
96	Tokyo Gas Co., Ltd.	15-2-2023	Milieu
97	Total SA	15-7-2020	Arbeidsnormen
98	TotalEnergies SE	15-7-2022	Mensenrechten
	TotalEnergies SE	15-7-2022	Milieu
99	Toyota Motor Corp.	15-2-2023	Milieu
100	Tyson Foods, Inc.	17-10-2022	Arbeidsnormen
101	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Mensenrechten
102	UBS AG	15-10-2021	Mensenrechten
103	UBS Group AG	17-7-2023	Mensenrechten
104	Universal Health Services, Inc. Class B	16-10-2023	Mensenrechten
105	Verizon Communications, Inc.	15-10-2022	Arbeidsnormen
106	Vestas Wind Systems A/S	15-7-2021	Mensenrechten
107	Volkswagen AG	15-10-2022	Milieu
108	Wal-Mart Stores, Inc.	15-10-2019	Arbeidsnormen
	Wal-Mart Stores, Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
	Wal-Mart Stores, Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
109	Woodside Energy Group Ltd.	17-10-2022	Milieu
110	Xiamen CD Inc.	17-7-2023	Mensenrechten
111	Zijin Mining Group Co., Ltd.	15-2-2023	Mensenrechten

Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
Zijin Mining Group Co., Ltd.	15-2-2023	Mensenrechten
Zijin Mining Group Co., Ltd.	15-2-2023	Milieu
Zijin Mining Group Co., Ltd.	15-2-2023	Milieu

10.7. Lijst van ondernemingen: Thematische Dialogen

Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
1 ABB Ltd.	17-4-2023	Corruptie
2 Accenture Plc	15-10-2022	Arbeidsnormen
3 Actividades de Construcción y Servicios SA	15-1-2021	Mensenrechten
Actividades de Construcción y Servicios SA	15-1-2021	Milieu
4 Activision Blizzard, Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
5 Albemarle Corporation	16-10-2023	Mensenrechten
Albemarle Corporation	16-10-2023	Milieu
6 Alibaba Group Holding Limited	17-4-2023	Corruptie
7 Alphabet Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
Alphabet Inc.	16-10-2023	Corruptie
8 Alphabet Inc. Class C	15-7-2021	Arbeidsnormen
Alphabet Inc. Class C	16-10-2023	Mensenrechten
9 AltaGas Ltd.	17-4-2023	Milieu
10 Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Corruptie
11 AmerisourceBergen Corporation	15-1-2020	Mensenrechten
12 Amgen Inc.	17-7-2023	Mensenrechten
13 AngloGold Ashanti Ltd.	17-7-2023	Mensenrechten
14 Anheuser-Busch InBev	15-7-2022	Arbeidsnormen
15 Apple Inc.	17-7-2023	Arbeidsnormen
16 Baidu, Inc.	17-4-2023	Corruptie
17 Baker Hughes, a GE Company Class A	16-10-2023	Milieu
18 Banglalink Digital	15-10-2021	Arbeidsnormen
19 Barclays PLC	15-10-2022	Mensenrechten
20 Bayer AG	16-10-2023	Milieu
21 Berkshire Hathaway Inc.	15-2-2023	Mensenrechten
22 BHP Group Limited	15-2-2023	Milieu
23 Bunge Limited	17-4-2023	Milieu
24 Cardinal Health, Inc.	15-1-2020	Mensenrechten
25 Carnival plc	17-10-2022	Milieu
26 Carrefour SA	15-4-2022	Arbeidsnormen
27 CBS Corporation	15-7-2019	Arbeidsnormen
28 China Gas Holdings Limited	15-2-2023	Mensenrechten
29 China Molybdenum Co., Ltd.	15-4-2022	Arbeidsnormen

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
30	Coca-Cola Amatil Limited	15-10-2022	Arbeidsnormen
31	Companhia Siderurgica Nacional	17-7-2023	Milieu
32	Compass Group PLC	17-4-2023	Arbeidsnormen
33	Consolidated Edison, Inc.	17-4-2023	Milieu
34	Deutsche Bank AG	15-7-2021	Corruptie
35	Deutsche Bank AG /New York Branch/	15-7-2021	Corruptie
36	Deutsche Telekom AG	15-2-2023	Arbeidsnormen
	Deutsche Telekom AG	15-2-2023	Mensenrechten
37	Electricite de France SA	15-2-2023	Corruptie
	Electricite de France SA	15-2-2023	Milieu
	Electricite de France SA	15-2-2023	Milieu
38	Enel SpA	16-10-2023	Mensenrechten
39	ENGIE SA	15-1-2017	Mensenrechten
	ENGIE SA	15-1-2017	Milieu
40	Eni SpA	16-10-2023	Arbeidsnormen
	Eni SpA	16-10-2023	Milieu
	Eni SpA	16-10-2023	Milieu
41	Experian PLC	17-4-2023	Mensenrechten
42	Exxon Mobil Corp.	15-10-2022	Mensenrechten
	Exxon Mobil Corp.	15-10-2022	Milieu
	Exxon Mobil Corp.	17-10-2022	Milieu
	Exxon Mobil Corp.	17-10-2022	Milieu
43	FAST RETAILING CO., LTD.	15-4-2022	Arbeidsnormen
44	First Quantum Minerals Ltd.	15-2-2023	Milieu
45	Formosa Petrochemical Corp.	15-10-2022	Milieu
46	Fortescue Metals Group Ltd.	15-2-2023	Arbeidsnormen
47	GCL Technology Holdings Limited	17-7-2023	Arbeidsnormen
48	Glencore plc	15-10-2022	Corruptie
	Glencore plc	17-10-2022	Mensenrechten
	Glencore plc	17-10-2022	Milieu
	Glencore plc	17-10-2022	Milieu
49	Hankook Tire & Technology Co., Ltd.	15-7-2022	Arbeidsnormen
50	Hoshine Silicon Industry Co., Ltd.	17-7-2023	Arbeidsnormen
51	Hyundai Engineering & Construction Co. Ltd.	15-4-2022	Corruptie
52	Hyundai Heavy Industries Holdings Co., Ltd.	15-7-2022	Arbeidsnormen
53	Iberdrola SA	17-7-2023	Mensenrechten
	Iberdrola SA	17-7-2023	Milieu
54	Iflytek Co., Ltd.	15-7-2022	Mensenrechten
55	JBS SA	15-7-2022	Arbeidsnormen

	Onderneming	Dialog geïnitieerd	Normschending
56	Johnson & Johnson	15-1-2020	Corruptie
57	LG Chem Ltd.	15-10-2022	Mensenrechten
58	LG Electronics, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
59	LM Ericsson Telefon AB	16-10-2023	Corruptie
	LM Ericsson Telefon AB	16-10-2023	Corruptie
	LM Ericsson Telefon AB	16-10-2023	Corruptie
60	Lundin Mining Corporation	16-10-2023	Milieu
61	Lyft, Inc.	15-1-2022	Arbeidsnormen
62	Marriott International, Inc.	15-2-2023	Mensenrechten
63	Marubeni Corporation	15-4-2018	Mensenrechten
64	McDonald's Corp.	17-7-2023	Arbeidsnormen
65	McKesson Corp.	15-1-2020	Mensenrechten
66	Meituan	15-1-2022	Corruptie
67	Mercedes-Benz Group AG	17-7-2023	Milieu
	Mercedes-Benz Group AG	17-7-2023	Milieu
68	Meta Platforms, Inc.	28-3-2019	Mensenrechten
	Meta Platforms, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Meta Platforms, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
69	Mitsubishi Corporation	15-10-2018	Mensenrechten
70	Norfolk Southern Corporation	17-7-2023	Milieu
71	Nutrien Ltd.	15-1-2022	Mensenrechten
	Nutrien Ltd.	15-1-2022	Milieu
72	Oil & Natural Gas Corp. Ltd.	17-4-2023	Mensenrechten
	Oil & Natural Gas Corp. Ltd.	17-4-2023	Milieu
73	Paramount Global	17-10-2022	Arbeidsnormen
74	Petroleos Mexicanos SA	15-10-2021	Milieu
75	Petróleos Mexicanos SA	15-10-2021	Milieu
76	PG&E Corporation	15-10-2022	Mensenrechten
77	PT Indofood Sukses Makmur Tbk	17-4-2023	Arbeidsnormen
78	Rede D'Or Sao Luiz SA	16-10-2023	Arbeidsnormen
79	Repsol SA	15-10-2022	Mensenrechten
	Repsol SA	15-10-2022	Milieu
80	Rio Tinto plc	15-2-2023	Mensenrechten
	Rio Tinto plc	15-2-2023	Milieu
81	Royal Philips NV	16-10-2023	Mensenrechten
82	Saipem S.p.A.	16-10-2023	Milieu
83	Samsung Electronics Co., Ltd.	17-10-2022	Arbeidsnormen
	Samsung Electronics Co., Ltd.	17-10-2022	Corruptie
84	Schlumberger NV	16-10-2023	Milieu

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
85	Shell plc	15-1-2017	Mensenrechten
	Shell plc	15-7-2022	Milieu
	Shell plc	15-7-2022	Milieu
86	Sociedad Quimica y Minera de Chile S.A. (SQM)	16-10-2023	Mensenrechten
	Sociedad Quimica y Minera de Chile S.A. (SQM)	16-10-2023	Milieu
87	Sony Group Corporation	15-10-2022	Arbeidsnormen
88	Starbucks Corporation	17-7-2023	Arbeidsnormen
89	Stellantis NV	15-4-2022	Milieu
90	Sumitomo Corporation	15-1-2022	Arbeidsnormen
91	Target Corporation	15-4-2022	Arbeidsnormen
92	TC Energy Corporation	15-2-2023	Mensenrechten
93	The AES Corporation	15-7-2020	Mensenrechten
	The AES Corporation	15-7-2020	Milieu
	The AES Corporation	15-7-2020	Milieu
94	The Coca-Cola Company	15-10-2022	Arbeidsnormen
	The Coca-Cola Company	15-10-2022	Arbeidsnormen
95	T-Mobile US, Inc.	15-2-2023	Arbeidsnormen
	T-Mobile US, Inc.	15-2-2023	Mensenrechten
96	Tokyo Gas Co., Ltd.	15-2-2023	Milieu
97	Total SA	15-7-2020	Arbeidsnormen
98	TotalEnergies SE	15-7-2022	Mensenrechten
	TotalEnergies SE	15-7-2022	Milieu
99	Toyota Motor Corp.	15-2-2023	Milieu
100	Tyson Foods, Inc.	17-10-2022	Arbeidsnormen
101	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Mensenrechten
102	UBS AG	15-10-2021	Mensenrechten
103	UBS Group AG	17-7-2023	Mensenrechten
104	Universal Health Services, Inc. Class B	16-10-2023	Mensenrechten
105	Verizon Communications, Inc.	15-10-2022	Arbeidsnormen
106	Vestas Wind Systems A/S	15-7-2021	Mensenrechten
107	Volkswagen AG	15-10-2022	Milieu
108	Wal-Mart Stores, Inc.	15-10-2019	Arbeidsnormen
	Wal-Mart Stores, Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
	Wal-Mart Stores, Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
109	Woodside Energy Group Ltd.	17-10-2022	Milieu
110	Xiamen CD Inc.	17-7-2023	Mensenrechten
111	Zijin Mining Group Co., Ltd.	15-2-2023	Mensenrechten

Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
Zijin Mining Group Co., Ltd.	15-2-2023	Mensenrechten
Zijin Mining Group Co., Ltd.	15-2-2023	Milieu
Zijin Mining Group Co., Ltd.	15-2-2023	Milieu

10.8. Uitsluitingslijst per 1 januari 2024

Controversiele wapens

- Adecco Group AG
- Adecco International Financial Services BV
- AECOM
- Airbus Finance B.V.
- Airbus SE
- Alten SA
- Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd.
- ArcelorMittal SA
- Aryt Industries Ltd.
- Babcock International Group PLC
- BAE Systems (Finance) Ltd.
- BAE Systems Holdings, Inc.
- BAE Systems plc
- Bharat Dynamics Ltd.
- Boeing Company
- Booz Allen Hamilton Holding Corporation
- Booz Allen Hamilton, Inc.
- Brookfield Asset Management Ltd. Class A
- Brookfield Renewable Corp. Class A
- BWX Technologies, Inc.
- CACI International Inc
- CAE Inc.
- Cameco Corporation
- Capita plc
- China Aerospace Science & Industry Group Corp.
- China Aerospace Science & Technology Group Co., Ltd.
- China North Industries Corp.
- China North Industries Group Corp. Ltd.
- China Poly Group Co., Ltd.
- China Shipbuilding Industry Co., Ltd.
- Cohort Plc
- Eaton Capital Unlimited Co.
- Eaton Corporation
- Eaton Corporation plc
- Elbit Systems Ltd
- Fluor Corporation
- Fortive Corporation
- Fujitsu Limited
- General Dynamics Corporation
- Harris Corporation
- HEICO Corporation
- Hitachi Zosen Corporation
- Honeywell International Inc.
- Huntington Ingalls Industries, Inc.
- IHO Verwaltungs GmbH
- Jacobs Engineering Group Inc.
- Jacobs Solutions, Inc.
- KBR, Inc.
- Kier Group plc
- Kratos Defense & Security Solutions, Inc.
- L3Harris Technologies Inc
- L3Harris Technologies, Inc.
- Larsen & Toubro Ltd.
- Leidos Holdings, Inc.
- Leidos, Inc.
- Leonardo DRS, Inc.
- Leonardo SpA
- LIG Nex1 Co., Ltd.
- Lockheed Martin Corporation
- Lumibird SA
- Moog Inc.
- Moog Inc. Class A
- Morgan Sindall Group plc
- Northrop Grumman Corp.
- Northrop Grumman Corporation
- Parsons Corporation
- Poongsan Corp.
- Poongsan Corporation
- Poongsan Holdings Corp.
- Premier Explosives Ltd.
- QinetiQ Group plc
- Rolls-Royce Holdings plc
- Rolls-Royce Plc
- RTX CORP
- Safran SA
- Sandhar Technologies Ltd.
- Schaeffler AG
- Science Applications International Corporation
- Serco Group plc
- SGL Carbon SE
- SNT DYNAMICS Co., Ltd.
- SNT Holdings Co., Ltd.
- Solar Industries India Limited
- Spirit AeroSystems Holdings, Inc.
- Spirit AeroSystems, Inc.
- Steel Partners Holdings L.P.
- Steel Partners Holdings LP
- Textron Inc.
- Thales SA
- United Technologies Corporation
- Veolia Environnement SA
- Vigie SA
- Walchandnagar Industries Ltd.
- Wartsila Oyj Abp

Tabak

- 22nd Century Group, Inc.
- Altria Group, Inc.
- B.A.T. Capital Corp.
- B.A.T. International Finance Plc
- B.A.T. Netherlands Finance BV
- British American Tobacco Holdings (The Netherlands) BV
- British American Tobacco Malaysia Bhd.
- British American Tobacco p.l.c.
- Compania de Distribucion Integral Logista Holdings SAU
- Duvanska Coka Industrija AD
- Eastern Company
- Godfrey Phillips India Ltd.
- Imperial Brands Finance Netherlands BV
- Imperial Brands Finance Plc
- Imperial Brands PLC
- Japan Tobacco Inc.
- JT International Financial Services BV
- Karelia Tobacco Company Inc.

- Khyber Tobacco Co. Ltd.
- KT & G Corporation
- Ngan Son JSC
- NTC Industries Limited
- Philip Morris International Inc.
- PT Gudang Garam Tbk
- PT Wismilak Inti Makmur Tbk
- Pyxus International Inc
- Reynolds American Inc.
- RLX Technology, Inc.
- Scandinavian Tobacco Group A/S
- Sinar Bidi Udyog Ltd.
- SITAB
- Smoore International Holdings Ltd.
- STG Global Finance BV
- Swedish Match AB
- Torii Pharmaceutical Co., Ltd.
- Union Tobacco & Cigarette Industries Co.
- Universal Corporation
- Vector Group Ltd.
- VST Industries Limited

Normschenders

- Athabasca Indigenous Midstream Partnership Ltd.
- Bharat Heavy Electricals Limited
- BHP Billiton Finance (USA) Ltd.
- BHP Billiton Finance Ltd.
- BHP Group Limited
- Centrais Eletricas Brasileiras SA
- Centrais Eletricas Brasileiras SA-Elektrobras Pfd B
- China National Chemical Corporation
- Cia de Saneamento do Parana SA - Sanepar Pfd
- CNAC (HK) Finbridge Co. Ltd.
- Companhia de Saneamento do Parana
- Companhia Energetica de Minas Gerais SA
- Crestwood Midstream Partners LP
- DCP Midstream LLC (Old)
- DCP Midstream Operating LP
- DCP Midstream, LP
- Dianjian Haiyu Ltd.
- Duke Energy Field Services LLC
- Elsewedy Electric Co.
- Enable Midstream Partners, LP
- Enbridge Energy Partners, L.P. Class A
- Enbridge Gas Distribution, Inc.
- ENBRIDGE GAS INC
- Enbridge Inc.
- Enbridge Pipelines, Inc.
- Energy Transfer LP
- Energy Transfer Operating, L.P.
- ETP Legacy LP
- Export-Import Bank of India
- Fertitta Entertainment, LLC
- Florida Gas Transmission Co. LLC
- General Dynamics Corporation
- Gray Oak Pipeline, LLC
- JBS Luxembourg SARL
- JBS S.A.
- JBS USA Finance, Inc.

- JBS USA Food Company
- JBS USA Lux S.A.
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Hydro & Nuclear Power Co., Ltd.
- Korea Midland Power Co., Ltd.
- Korea South East Power Co Ltd
- Korea Southern Power Co., Ltd.
- Korea Western Power Co., Ltd.
- Marathon Petroleum Corporation
- Midwest Connector Capital Co. LLC
- MPLX LP
- NTPC Limited
- Oasis Midstream Partners LP
- Petroleos de Venezuela SA
- Phillips 66
- Phillips 66 Company
- Pilgrim's Pride Corporation
- POSCO
- POSCO Future M
- POSCO Future M Co., Ltd.
- POSCO Holdings Inc.
- POSCO INTERNATIONAL Corporation
- Power Construction Corporation of China, Ltd.
- Power Construction Corporation of China, Ltd. Class A
- Powerchina Roadbridge Group (British Virgin Islands) Ltd.
- Ratch Group Public Co. Ltd.
- Red Rock Resorts, Inc.
- RH International (Singapore) Corp. Pte Ltd.
- Rosneft Oil Co.
- RTX CORP
- Samarco Mineracao SA
- SEPCO Virgin Ltd.
- Serco Group plc
- SK Biopharmaceuticals Co., Ltd.
- SK Inc.
- Spectra Energy Partners, LP
- Station Casinos LLC
- Sumitomo Chemical Co., Ltd.
- Sumitomo Pharma Co. Ltd.
- Sumitomo Pharma Co.Ltd.
- Sunoco Logistics Partners Operations LP
- Syngenta Finance NV
- Syngenta Group Finance Ltd.
- Tesla, Inc.
- Texas Eastern Transmission, LP
- Union Gas Limited
- United Technologies Corporation
- Vale Overseas Ltd.
- Vale S.A.
- Westcoast Energy Inc.

Steenkool, teerzanden, schalieolie- en gas en Arctisch olie- en gas

- Aboitiz Equity Ventures Inc.
- ACEN Corp.
- ACEN Corporation
- Adani Electricity Mumbai Ltd.
- Adani Energy Solutions Ltd

- Adani Power Limited
- Adani Transmission Ltd.
- AEP Texas, Inc.
- AEP Transmission Company, LLC
- AES Corporation
- AES Ohio
- AES Panama Generation Holdings SRL
- African Rainbow Minerals Limited
- AGI Finance Pty Ltd.
- AGL Energy Limited
- Aksa Enerji Uretim A.S.
- Alabama Power Company
- Alberta Energy Co. Ltd.
- Alleghany Corporation
- ALLETE, Inc.
- Alliance Resource Operating Partners LP
- Alliance Resource Partners, L.P.
- Alliant Energy Corp
- Alliant Energy Corporation
- Alliant Energy Finance LLC
- Alpha Metallurgical Resources, Inc.
- AltaLink, L.P.
- Ameren Corporation
- Ameren Illinois Co.
- American Electric Power Company, Inc.
- American Transmission Systems, Inc.
- Antero Resources Corporation
- APA Corp.
- Apache Corporation
- Appalachian Power Company
- ARC Resources Ltd.
- Arch Resources, Inc.
- Arch Resources, Inc. Class A
- Arizona Public Service Company
- Ascent Resources Utica Holdings LLC
- Athabasca Oil Corporation
- Banpu Public Co. Ltd.
- Basin Electric Power Cooperative
- Baytex Energy Corp.
- Berkshire Hathaway Energy
- Berkshire Hathaway Finance Corp.
- Berkshire Hathaway Inc.
- Berkshire Hathaway Inc. Class B
- BHP Billiton Finance (USA) Ltd.
- BHP Billiton Finance Ltd.
- BHP Group Limited
- Birchcliff Energy Ltd.
- BKW AG
- Black Hills Corporation
- BNSF Funding Trust I
- Bonanza Creek Energy, Inc.
- Bulgarian Energy Holding EAD
- Burlington Northern Santa Fe Corp.
- Burlington Northern Santa Fe LLC
- Burlington Resources Finance Co.
- California Resources Corporation
- Callon Petroleum Company
- Canadian Natural Resources Limited
- Capital Power Corporation
- Carolina Power & Light Company
- Castle Peak Power Finance Co. Ltd.
- Cenovus Energy Inc.
- CenterPoint Energy Houston Electric, LLC
- CenterPoint Energy Resources Corp.
- CenterPoint Energy, Inc.
- CESC Ltd
- CESC Ltd.
- CEZ as
- Chesapeake Energy Corporation
- Cheung Kong Infrastructure Finance BVI Ltd.
- Chevron Corporation
- CHEVRON U.S.A. INC.
- China Coal Energy Co. Ltd. Class H
- China Coal Energy Company Limited
- China Huadian Overseas Development 2018 Ltd.
- China Huadian Overseas Development Management Co., Ltd.
- China Longyuan Power Group Corp. Ltd.
- China Longyuan Power Group Corporation Ltd Class H
- China Power International Development Limited
- China Power International Development Ltd
- China Resources Power Holdings Co., Ltd.
- China Shenhua Energy Company Limited
- Chord Energy Corp.
- Chubu Electric Power Company, Incorporated
- Chugoku Electric Power Co., Inc.
- Civitas Resources, Inc.
- CK Infrastructure Holdings Limited
- Cleco Corporation
- Cleveland Electric Illuminating Company
- CLP Holdings Limited
- CLP Power HK Finance Ltd.
- CLP Power Hong Kong Financing Ltd.
- CNX Midstream Partners LP
- CNX Resources Corporation
- Coal India Ltd.
- Colbun S.A.
- Colgate Energy Partners III, LLC
- Comision Federal de Electricidad SA de CV
- Comstock Resources, Inc.
- Conoco Funding Co.
- Conoco, Inc.
- ConocoPhillips
- ConocoPhillips Canada Funding Co. II
- ConocoPhillips Company
- CONSOL Energy Inc.
- Continental Resources, Inc.
- ContourGlobal Power Holdings SA
- Coterra Energy Inc.
- Crescent Energy Company
- Crescent Energy Finance LLC
- Crescent Point Energy Corp.
- Crew Energy Inc.
- Datang International Power Generation Co., Ltd.
- Datang International Power Generation Co., Ltd. Class H
- Devon Energy Corporation
- Devon Financing Corp. ULC
- Diamondback Energy, Inc.

- DMCI Holdings Inc.
- Dominion Energy Gas Holdings LLC
- Dominion Energy Inc
- Dominion Energy South Carolina, Inc.
- Dominion Energy, Inc.
- DPL Inc.
- DTE Electric Company
- DTE Energy Company
- Duke Energy Corporation
- Duke Energy Florida Project Finance LLC
- Duke Energy Florida, LLC
- Duke Energy Indiana, LLC
- Duke Energy Ohio, Inc.
- Duke Energy Progress LLC
- Duke Energy Progress NC Storm Funding LLC
- Earthstone Energy Holdings, LLC
- East Ohio Gas Co.
- Eastern Gas Transmission & Storage, Inc.
- EDP Finance BV
- EDP Servicios Financieros Espana, S.A.
- EDP-Energias de Portugal SA
- Electric Power Development Co., Ltd.
- Electricity Generating Public Co., Ltd.
- Emera Incorporated
- Emera US Finance LP
- ENEA S.A.
- Enea SA
- Enel Chile SA
- Enel Generacion Chile S.A.
- Energa Finance AB
- Energa SA
- Enerplus Corporation
- Eneva S.A.
- Engie Energia Chile S.A.
- Entergy Arkansas LLC
- Entergy Corporation
- Entergy Louisiana LLC
- Entergy Mississippi, Inc.
- Entergy Texas, Inc.
- Entergy Utility Property Inc
- EOG Resources, Inc.
- EQT Corporation
- Eskom Holdings Limited
- Evergy Kansas Central, Inc.
- Evergy Metro, Inc.
- Evergy Missouri West, Inc.
- Evergy, Inc.
- Exxaro Resources Limited
- First Pacific Co. Ltd.
- FirstEnergy Corp.
- FirstEnergy Transmission LLC
- Florida Power Corporation
- Fortis Inc.
- FortisAlberta, Inc.
- FortisBC Energy, Inc.
- FortisBC, Inc.
- Franco-Nevada Corporation
- Freehold Royalties Ltd.
- Freeport-McMoRan, Inc.
- GD Power Development Co., Ltd Class A
- GD Power Development Co., Ltd.
- Genesis Energy Limited
- Geo Energy Resources Ltd.
- Georgia Power Company
- Glencore Capital Finance DAC
- Glencore Finance (Canada) Ltd.
- Glencore Finance Europe Ltd.
- Glencore Funding LLC
- Glencore plc
- Global Power Synergy PCL
- Global Power Synergy Public Company Ltd
- Golden Energy & Resources Limited
- Golden Energy and Resources Limited
- Granite Ridge Resources, Inc.
- Great River Energy
- GS Holdings Corp.
- Guangdong Investment Limited
- Guanghai Energy Co., Ltd.
- Guangzhou Development District Holding Group Ltd.
- Gujarat Mineral Development Corporation Limited
- Gulfport Energy Corporation
- Hess Corporation
- HK Electric Investments & HK Electric Investments Ltd.
- Hokkaido Electric Power Company, Incorporated
- Hokuriku Electric Power Company
- Hongkong Electric Finance Ltd.
- Huadian Power International Corp. Ltd.
- Huadian Power International Corp. Ltd. Class H
- Huaibei Mining Holdings Co., Ltd.
- Huaneng Power International, Inc.
- Huaneng Power International, Inc. Class H
- IDACORP, Inc.
- Idaho Power Company
- Idemitsu Kosan Co., Ltd.
- Imperial Oil Limited
- Indiana Michigan Power Company
- Indianapolis Power
- Inner Mongolia Dian Tou Energy Corporation Limited
- Inner Mongolia ERDOS Resources Co., Ltd.
- Inner Mongolia ERDOS Resources Co., Ltd. Class A
- Inner Mongolia Junzheng Energy & Chemical Group Co., Ltd.
- Inner Mongolia Yitai Coal Company Limited
- Inner Mongolia Yitai Coal Company Limited Class B
- Interstate Power and Light Company
- IPALCO Enterprises, Inc.
- Israel Electric Corp. Ltd.
- ITC Holdings Corp.
- ITOCHU ENEX CO., LTD.
- Jardine Cycle & Carriage Limited
- Jardine Matheson Holdings Limited
- Jastrzebska Spolka Weglowa S.A.
- JERA Co., Inc.
- Jersey Central Power & Light
- Jizhong Energy Resources Co., Ltd.
- JMH Co. Ltd.
- Kansai Electric Power Company, Incorporated
- Kentucky Utilities Co.

- Kimbell Royalty Partners LP
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Hydro & Nuclear Power Co., Ltd.
- Korea Midland Power Co., Ltd.
- Korea National Oil Corp.
- Korea South East Power Co Ltd
- Korea Southern Power Co., Ltd.
- Korea Western Power Co., Ltd.
- Kyushu Electric Power Company, Incorporated
- Laredo Petroleum, Inc.
- Louisville Gas & Electric Co.
- Lubrizol Corp
- Magnolia Oil & Gas Corp.
- Magnolia Oil & Gas Operating LLC
- Manila Electric Co.
- Marathon Oil Corporation
- Maritime Link Financing Trust
- Matador Resources Company
- MEG Energy Corp.
- Metropolitan Edison Company
- MGE Energy, Inc.
- MidAmerican Energy Company
- MidAmerican Energy Holdings Company
- Mid-Atlantic Interstate Transmission LLC
- Mississippi Power Company
- Monongahela Power Company
- Murphy Oil Corporation
- Narragansett Electric Co.
- National Fuel Gas Company
- Nevada Power Company
- New Hope Corporation Limited
- NiSource Finance Corp.
- NiSource Inc
- NiSource Inc.
- Northern Natural Gas Co.
- Northern Oil and Gas, Inc.
- Northern Powergrid (Northeast) Plc
- Northern Powergrid (Yorkshire) Plc
- Northern States Power Company
- NorthWestern Corporation
- Nova Scotia Power, Inc.
- NTPC Limited
- NuVista Energy Ltd.
- Oasis Petroleum Inc.
- Obsidian Energy Ltd
- Obsidian Energy Ltd.
- Occidental Petroleum Corporation
- OCI Co., Ltd
- OCI Holdings Company Ltd.
- OGE Energy Corp.
- Oglethorpe Power Corporation
- Ohio Edison Company
- Ohio Power Company
- Okinawa Electric Power Co., Inc.
- Oklahoma Gas And Electric Co
- Origin Energy Finance Ltd.
- Origin Energy Limited
- Otter Tail Corporation
- Ovintiv Canada ULC
- Ovintiv Exploration Inc.
- Ovintiv Inc
- Ovintiv, Inc.
- PacifiCorp
- PanCanadian Petroleum Ltd.
- Paramount Resources Ltd.
- Peabody Energy Corporation
- Pennsylvania Electric Company
- Permian Resources Corp.
- Permian Resources Operating, LLC
- Petro-Canada
- Peyto Exploration & Development Corp.
- PGE Polska Grupa Energetyczna S.A.
- Piedmont Natural Gas Company, Inc.
- Pingdingshan Tianan Coal Mining Co., Ltd.
- Pingdingshan Tianan Coal Mining Co., Ltd. Class A
- Pinnacle West Capital Corporation
- Pioneer Natural Resources Company
- PNM Resources, Inc.
- Polar Tankers, Inc.
- Portland General Electric Company
- Power Assets Holdings Limited
- PPL Capital Funding, Inc.
- PPL Corporation
- Ppl Elec Utils Corp Pfd 4.40%
- Precision Castparts Corp.
- Progress Energy, Inc.
- PT Adaro Energy Indonesia Tbk
- PT Astra International Tbk
- PT Bukit Asam Tbk
- PT Cikarang Listrindo Tbk
- PT Delta Dunia Makmur Tbk
- PT Freeport Indonesia
- PT Harum Energy Tbk
- PT Indika Energy Tbk
- PT Indo Tambangraya Megah Tbk
- PT Indonesia Asahan Aluminium (Persero)
- PT Perusahaan Listrik Negara (Persero)
- PT United Tractors Tbk
- Public Power Corporation S.A.
- Public Service Co Of Oklahoma
- Public Service Company of Colorado
- Puget Energy, Inc.
- Puget Sound Energy, Inc.
- Range Resources Corporation
- Ratch Group Public Co. Ltd.
- Reliance Power Limited
- RH International (Singapore) Corp. Pte Ltd.
- RWE AG
- SandRidge Energy, Inc.
- SDIC Power Holdings Co., Ltd.
- SDIC Power Holdings Co., Ltd. Class A
- Sembcorp Industries Ltd.
- Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.
- Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd.
- Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd. Class A
- Shanghai Electric Power Co., Ltd.
- Shanghai Electric Power Co., Ltd. Class A

- Shanxi Coal International Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Coking Coal Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Lu'An Environmental Energy Development Co., Ltd.
- Shenergy Co., Ltd.
- Shenergy Co., Ltd. Class A
- Shenzhen Energy Group Co., Ltd.
- Shenzhen Energy Group Co., Ltd. Class A
- Shikoku Electric Power Company, Incorporated
- Sierra Pacific Power Company
- SilverBow Resources, Inc.
- Sinosing Services Pte Ltd.
- Sitio Royalties Corp.
- Sitio Royalties Operating Partnership LP
- SM Energy Company
- Solar Star Funding LLC
- Southern Company
- Southern Company Gas Capital Corp.
- Southern Power Co.
- Southwestern Electric Power Company
- Southwestern Energy Company
- Southwestern Public Service Company
- Spartan Delta Corp
- SPIC 2016 US Dollar Bond Co. Ltd.
- SPIC MTN Co. Ltd.
- Suncor Energy Inc.
- System Energy Resources Inc
- Taiwan Cement Corp.
- Tampa Electric Company
- Tata Power Company Limited
- TAURON Polska Energia S.A.
- TBEA Co., Ltd.
- TBEA Co., Ltd. Class A
- Teck Resources Limited
- Teck Resources Limited Class B
- Tenaga Nasional Bhd
- Tenaga Nasional Bhd.
- Terasen Gas, Inc.
- TerraCom Limited
- Texas Pacific Land Corporation
- TNB Global Ventures Capital Bhd.
- Tohoku Electric Power Company, Incorporated
- Tokyo Electric Power Company Holdings, Incorporated
- Toledo Edison Company
- Topaz Energy Corp
- Topaz Solar Farms LLC
- Torrent Power Limited
- Tosco Corporation
- Tourmaline Oil Corp.
- Trans-Allegheny Interstate Line Co.
- TransAlta Corporation
- Transatlantic Holdings, Inc.
- Tri-State Generation and Transmission Association, Inc.
- Tucson Electric Power Company
- Union Electric Co
- Union Electric Company
- Var Energi ASA
- Victoria Power Networks (Finance) Pty Ltd.
- Viper Energy Partners LP
- Viper Energy, Inc.

- Virginia Electric & Power Co.
- Vistra Corp.
- Vistra Operations Co. LLC
- Vitesse Energy, Inc.
- Washington H. Soul Pattinson and Co. Ltd.
- Washington H. Soul Pattinson and Company Limited
- WEC Energy Group Inc
- Whitecap Resources Inc.
- Whitehaven Coal Limited
- Wintershall Dea Finance 2 BV
- Wintershall Dea Finance BV
- Wintime Energy Group Co. Ltd. Class A
- Wintime Energy Group Co., Ltd.
- Wisconsin Electric Power Company
- Wisconsin Power and Light Company
- Wisconsin Public Service Cor
- Xcel Energy Inc.
- Yancoal Australia Ltd.
- Yankuang Energy Group Co., Ltd.
- Yankuang Energy Group Company Limited Class H
- Yorkshire Power Finance Ltd.
- Zhejiang Zheneng Electric Power Co., Ltd.

Staatsbedrijven

- Abu Dhabi Commercial Bank
- Abu Dhabi Crude Oil Pipeline LLC
- Abu Dhabi National Energy Company
- Abu Dhabi National Oil Company for Distribution PJSC
- AECC AERO ENGINE CONTROL CO. LTD.
- AECC Aviation Power Co, Ltd
- Agricultural Bank of China Limited
- Agricultural Bank of China Ltd. (Hong Kong Branch)
- Agricultural Development Bank of China
- Airports of Thailand Public Co. Ltd.
- Alrosa PJSC
- Amipeace Ltd.
- Anhui Gujing Distillery Co., Ltd.
- Arabian Internet and Communications Services Co.
- Aselsan Elektronik Sanayi ve Ticaret A.S.
- AVIC Airborne Systems Co. Ltd. Class A
- AVIC Industry-Finance Holdings Co., Ltd.
- AviChina Industry & Technology Co., Ltd.
- Avicopter Plc
- Bank of China
- Bank of China (Dubai) Branch
- Bank of China (Hong Kong) Limited
- Bank of China Limited Class H
- Bank of China Ltd. (Beijing Branch)
- Bank of China Ltd. (Hong Kong Branch)
- Bank of China Ltd. (London Branch)
- Baoshan Iron & Steel Co., Ltd.
- Baoshan Iron & Steel Co., Ltd. Class A
- Beijing Capital International Airport Co., Ltd.
- Beijing Capital International Airport Co., Ltd. Class H
- Beijing Capital Land Ltd. Class H
- Beijing Enterprises Holdings Limited
- Beijing Tiantan Biological Products Corporation Limited
- Beijing TongRenTang Co., Ltd.
- Beijing Yanjing Brewery Co., Ltd.

- Beijing-Shanghai High-Speed Railway Co., Ltd.
- Blue Bright Ltd.
- BOC Hong Kong (Holdings) Limited
- BOC International (China) Co., Ltd.
- C&D International Investment Group Ltd.
- CCBL (Cayman) 1 Corp. Ltd.
- CCCI Treasure Ltd.
- CDBL Funding 1
- CDBL Funding 2
- CECEP Wind-Power Corp.
- Central Plaza Development Ltd.
- CGN Power Co., Ltd.
- CGN Power Co., Ltd. Class H
- CGNPC International Ltd.
- China Cinda Asset Management Co., Ltd.
- China Cinda Asset Management Co., Ltd. Class H
- China CITIC Bank Corporation Limited
- China CITIC Bank Corporation Ltd Class H
- China Clean Energy Development Ltd.
- China Coal Energy Co. Ltd. Class H
- China Coal Energy Company Limited
- China Communications Construction Co. Ltd. Class H
- China Communications Services Corp. Ltd.
- China Construction Bank Corporation
- China CSSC Holdings Limited
- China Development Bank
- China Development Bank Corp. (Hong Kong)
- China Development Bank Financial Leasing Co. Ltd.
- China Development Bank Financial Leasing Co. Ltd. Class H
- China Everbright Environment Group Limited
- China Film Co., Ltd. Class A
- China Galaxy Securities Co., Ltd.
- China Galaxy Securities Co., Ltd. Class H
- China Great Wall Securities Co., Ltd.
- China Great Wall Securities Co., Ltd. Class A
- China Huadian Overseas Development 2018 Ltd.
- China Huadian Overseas Development Management Co., Ltd.
- China Huaneng Group Hong Kong Treasury Management Holding Ltd
- China Huarong Asset Management Co., Ltd. Class H
- China Jinmao Holdings Group Limited
- China Life Insurance Co. Ltd.
- China Life Insurance Co. Ltd. Class H
- China Life Insurance Company Limited
- China Longyuan Power Group Corp. Ltd.
- China Longyuan Power Group Corporation Ltd Class H
- China Merchants Energy Shipping Co., Ltd.
- China Merchants Port Holdings Co., Ltd.
- China Merchants Securities Co., Ltd.
- China Merchants Securities Co., Ltd. Class H
- China Merchants Shekou Industrial Zone Holdings Co., Ltd.
- China Merchants Shekou Industrial Zone Holdings Co., Ltd. Class A
- China National Nuclear Power Co. Ltd. Class A
- China National Nuclear Power Co., Ltd.
- China Oilfield Services Limited
- China Oilfield Services Limited Class H
- China Overseas Finance (Cayman) V Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) VI Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) VII Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) VIII Ltd.
- China Overseas Land & Investment Limited
- China Petroleum & Chemical Corporation
- China Petroleum & Chemical Corporation Class H
- China Power International Development Limited
- China Power International Development Ltd
- China Railway Construction Corporation Limited Class H
- China Railway Group Limited
- China Railway Group Limited Class H
- China Railway Signal & Communication Corp. Ltd.
- China Railway Signal & Communication Corp. Ltd. Class H
- China Railway Xunjie Co. Ltd.
- China Resources Beer (Holdings) Co. Ltd.
- China Resources Cement Holdings Limited
- China Resources Gas Group Limited
- China Resources Land Limited
- China Resources Microelectronics Ltd.
- China Resources Pharmaceutical Group Ltd.
- China Resources Power Holdings Co., Ltd.
- China Resources Sanjiu Medical & Pharmaceutical Co., Ltd.
- China Shenhua Energy Company Limited
- China Southern Airlines Company Limited
- China Southern Airlines Company Limited Class H
- China Southern Power Grid International Finance BVI Co., Ltd.
- China State Construction Engineering Corp. Ltd.
- China State Construction Engineering Corp. Ltd. Class A
- China State Construction Finance (Cayman) I Ltd.
- China State Construction Finance (Cayman) III Ltd.
- China State Construction International Holdings Limited
- China Taiping Insurance Holdings Co., Ltd.
- China Three Gorges Renewables (Group) Co., Ltd.
- China Three Gorges Renewables (Group) Co., Ltd. Class A
- China Tourism Group Duty Free Corporation Limited
- China XD Electric Co., Ltd. Class A
- China Yangtze Power Co., Ltd.
- China Yangtze Power Co., Ltd. Class A
- CITIC Limited
- CITIC Telecom International Holdings Limited
- CMHI Finance (BVI) Co., Ltd.
- CNCBINV 1 (BVI) Ltd.
- CNOOC Finance (2014) ULC
- CNOOC Finance (2003) Ltd.
- CNOOC Finance (2011) Ltd.
- CNOOC Finance (2012) Ltd.
- CNOOC Finance (2013) Ltd.
- Cnooc Finance (2015) Australia Pty Ltd.
- CNOOC Finance (2015) U.S.A. LLC
- CNOOC Limited
- CNOOC Petroleum North America ULC
- CNPC (HK) Overseas Capital Ltd.
- CNPC Capital Co Ltd Class A
- CNPC Global Capital Ltd.
- COSCO SHIPPING Ports Limited
- CRCC Hean Ltd.

- CRRC Corporation Limited
- CRRC Corporation Limited Class H
- CSC Financial Co., Ltd.
- CSC Financial Co., Ltd. Class H
- CSCEC Finance (Cayman) II Ltd.
- DAE Funding LLC
- DAE Sukuk (DIFC) Ltd
- Daqin Railway Co., Ltd.
- Datang International Power Generation Co., Ltd.
- Datang International Power Generation Co., Ltd. Class H
- Development Bank of Kazakhstan JSC
- Dianjian Haiyu Ltd.
- DIFC Sukuk Ltd.
- Dongfang Electric Corporation Limited
- Dongfang Electric Corporation Limited Class H
- Dongfeng Motor (Hong Kong) International Co. Ltd.
- Dongfeng Motor Group Co., Ltd.
- Dongxing Securities Co., Ltd.
- DP World PLC
- DP World Salaam
- Eastern Company
- EI Sukuk Co. Ltd.
- Emirates Development Bank
- Emirates Islamic Bank PJSC
- Emirates NBD Bank (P.J.S.C)
- Emirates SembCorp Water & Power Co. PJSC
- Emirates Telecommunications Group Company PJSC
- Everdisplay Optronics (Shanghai) Co. Ltd. Class A
- Export Credit Bank of Turkey, Inc.
- Faw Jiefang Group Co., Ltd.
- Federal Hydro-Generating Company Rushydro Pao
- Franshion Brilliant Ltd.
- GACI First Investment Co.
- Gansu Provincial Highway Aviation Tourism Investment Group Co., Ltd.
- GC Treasury Center Co., Ltd.
- GD Power Development Co., Ltd Class A
- GD Power Development Co., Ltd.
- GRG Banking Equipment Co., Ltd.
- Guangdong Investment Limited
- Guangzhou Automobile Group Co., Ltd.
- Guangzhou Baiyun International Airport Company Limited
- Guangzhou Yuexiu Capital Holdings Group Co., Ltd. Class A
- Guangzhou Yuexiu Financial Holdings Group Co., Ltd.
- Guolian Securities Co., Ltd.
- Guolian Securities Co., Ltd. Class H
- Guosen Securities Co., Ltd.
- Guosen Securities Co., Ltd. Class A
- Guotai Junan Holdings Ltd.
- Guotai Junan International Holdings Limited
- Guoyuan Securities Company Limited
- Haitong International Securities Group Limited
- Hangzhou Oxygen Plant Group Co., Ltd.
- Haohua Chemical Science & Technology Corp. Ltd. Class A
- HBIS Co., Ltd.
- HBIS Company Limited Class A
- Heilongjiang Agriculture Company Limited
- Hua Hong Semiconductor Ltd.
- Hua Xia Bank Co., Limited
- Hua Xia Bank Co., Limited Class A
- Huadian Power International Corp. Ltd.
- Huadian Power International Corp. Ltd. Class H
- Huaibei Mining Holdings Co., Ltd.
- Huaneng Power International, Inc.
- Huaneng Power International, Inc. Class H
- Huarong Finance II Co. Ltd.
- HUAYU Automotive Systems Company Limited
- Hunan Changyuan Lico Co. Ltd.
- ICBCIL Finance Co. Ltd.
- ICD Funding Ltd.
- Industrial and Commercial Bank of China Limited
- Industrial and Commercial Bank of China Limited Class H
- Industries of Qatar Co.
- Inner Mongolia Baotou Steel Union Co. Ltd.
- Inner Mongolia Baotou Steel Union Co. Ltd. Class A
- Inner Mongolia Dian Tou Energy Corporation Limited
- Inter Rao Yees Pao
- Inventive Global Investments Ltd.
- IPIC GMTN Ltd.
- Jiangsu Expressway Co. Ltd. Class H
- Jiangsu Expressway Company Limited
- Jiangsu Phoenix Publishing & Media Corp., Ltd. Class A
- JIC Zhixin Ltd.
- Jinduicheng Molybdenum Co., Ltd.
- Jizhong Energy Resources Co., Ltd.
- Kaztransgas JSC
- King Power Capital Ltd.
- Krung Thai Bank Public Co., Ltd.
- KunLun Energy Co. Ltd.
- KunLun Energy Company Limited
- Kweichow Moutai Co., Ltd.
- Liaoning Port Company Limited
- Liaoning Port Company Limited Class H
- Luzhou Laojiao Company Limited
- Mango Excellent Media Co., Ltd.
- Mazoon Assets Co. Saoc
- Mesaieed Petrochemical Holding Company Q.S.C.
- Metallurgical Corporation of China Ltd.
- Metallurgical Corporation of China Ltd. Class H
- Minmetals Bounteous Finance (BVI) Limited
- Minmetals Bounteous Finance (BVI) Ltd.
- Motovilicha Plants PJSC
- MTR Corporation (C.I.) Ltd.
- MTR Corporation Limited
- Mumtalakat Sukuk Holding Co.
- Nanjing Securities Co., Ltd.
- Nanyang Commercial Bank (China) Ltd.
- NARI Technology Co., Ltd.
- National Company KazMunayGaz JSC
- National Silicon Industry Group Co. Ltd. Class A
- National Silicon Industry Group Co., Ltd.
- NAURA Technology Group Co., Ltd.
- nogaholding Sukuk Ltd.
- Offshore Oil Engineering Co., Ltd.
- OGG-2 PJSC
- Oil & Gas Holding Co. BSC

- Ooredoo QPSC
- OQ SAOC
- Orient Overseas (International) Limited
- Orient Securities Co., Ltd.
- Orient Securities Co., Ltd. Class H
- Orient ZhiSheng Ltd.
- Pangang Group Vanadium Titanium and Resources Co., Ltd.
- People.cn Co., Ltd. Class A
- People's Insurance Co. (Group) of China Ltd.
- People's Insurance Co. (Group) of China Ltd. Class H
- PetroChina Company Limited
- PetroChina Company Limited Class H
- PICC Property & Casualty Co., Ltd.
- PICC Property & Casualty Co., Ltd. Class H
- Postal Savings Bank of China Co., Ltd.
- Postal Savings Bank of China Co., Ltd. Class H
- Power Construction Corporation of China, Ltd.
- Power Construction Corporation of China, Ltd. Class A
- Powerchina Roadbridge Group (British Virgin Islands) Ltd.
- Promsvyazbank PJSC
- PTT Global Chemical Plc
- PTT Global Chemical Public Company Limited
- PTT Public Co., Ltd.
- PTT Treasury Center Co., Ltd.
- Public Joint-Stock Company Gazprom
- Qatar Electricity & Water Co.
- Qatar Petroleum
- QatarEnergy Corp.
- Qtel International Finance Ltd.
- Rongshi International Finance Ltd.
- Rosneft Oil Co.
- Rosselkhozbank JSC
- Russian Railways JSC
- Ruwais Power Company PJSC
- SABIC Agri-Nutrients Co.
- SAIC Motor Corporation Limited
- Samruk-Kazyna Sovereign Wealth Fund JSC
- Saudi Arabian Mining Co.
- Saudi Arabian Oil Co.
- Saudi Aramco Base Oil Company - Luberef
- Saudi Basic Industries Corp.
- Saudi Electricity Co.
- Saudi National Bank
- Saudi Tadawul Group Holding Company
- Saudi Telecom Co.
- Sberbank of Russia PJSC
- SCF Capital Ltd
- SDIC Capital Co., Ltd.
- SDIC Capital Co., Ltd. Class A
- SDIC Power Holdings Co., Ltd.
- SDIC Power Holdings Co., Ltd. Class A
- Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.
- Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd.
- Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd. Class A
- Shandong Gold Mining Co., Ltd.
- Shanghai Construction Group Co., Ltd.
- Shanghai Construction Group Co., Ltd. Class A
- Shanghai Electric Group Co., Ltd.
- Shanghai Electric Group Company Limited Class H
- Shanghai Electric Power Co., Ltd.
- Shanghai Electric Power Co., Ltd. Class A
- Shanghai International Airport Co., Ltd.
- Shanghai Lingang Holdings Corp. Ltd.
- Shanghai Lingang Holdings Corp. Ltd. Class A
- Shanghai Lujiazui Finance & Trade Zone Development Co., Ltd.
- Shanghai Rural Commercial Bank Co Ltd Class A
- Shanghai Rural Commercial Bank Co., Ltd.
- Shanxi Coal International Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Coking Coal Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Lu'An Environmental Energy Development Co., Ltd.
- Shanxi Securities Co., Ltd. Class A
- Shanxi Taigang Stainless Steel Co., Ltd.
- Shanxi Xinghuacun Fen Wine Factory Co., Ltd.
- Shenergy Co., Ltd.
- Shenergy Co., Ltd. Class A
- Shennan Circuits Co., Ltd.
- Shenwan Hongyuan Group Co., Ltd.
- Shenwan Hongyuan Group Co., Ltd. Class H
- Shenwan Hongyuan International Finance Ltd.
- Shenzhen Overseas Chinese Town Co., Ltd.
- Sichuan Chuantou Energy Co., Ltd.
- Sichuan Chuantou Energy Co., Ltd. Class A
- Sichuan New Energy Power Co., Ltd. Class A
- Sichuan New Energy Power Company Limited
- Sichuan Road & Bridge Co., Ltd.
- Sichuan Road & Bridge Co., Ltd. Class A
- Sinochem Offshore Capital Co. Ltd.
- Sinochem Overseas Capital Co. Ltd.
- Sinoma International Engineering Co. Ltd. Class A
- Sinoma Science & Technology Co., Ltd.
- Sinoma Science & Technology Co., Ltd. Class A
- Sinopec Capital (2013) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2014) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2016) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development Ltd.
- Sinopec Shanghai Petrochemical Co. Ltd. Class H
- Sinopec Shanghai Petrochemical Co., Ltd.
- Sinopharm Group Co., Ltd.
- Sinopharm Group Co., Ltd. Class H
- Sinotruk Hong Kong Ltd.
- Soar Wise Ltd.
- Southern Gas Corridor CJSC
- Southwest Securities Co., Ltd.
- Southwest Securities Co., Ltd. Class A
- State Elite Global Ltd.
- State Grid Europe Development (2014) Plc
- State Grid Overseas Investment (2013) Ltd.
- State Grid Overseas Investment (2014) Ltd.
- State Grid Overseas Investment BVI Ltd.
- State Oil Company of Azerbaijan Republic
- State Transport Leasing Co OJSC
- Sunny Express Enterprises Corp.
- Sweihan PV Power Co.
- Talent Yield International Ltd.
- Tatneft PJSC
- Thai Oil Public Co. Ltd.

- Thail Treasury Center Co., Ltd.
- Three Gorges Finance I (Cayman Islands) Ltd.
- Tianma Microelectronics Co., Ltd
- Tianma Microelectronics Co., Ltd Class A
- Transneft PJSC
- Turkcell Iletisim Hizmetleri A.S.
- Turkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasi A.S.
- Unisplendour Co., Ltd.
- Unity 1 Sukuk Ltd.
- Uzbekneftegaz National Holding Co.
- Vnesheconombank
- VTB Bank PJSC
- Western Securities Co., Ltd.
- Western Securities Co., Ltd. Class A
- Wuliangye Yibin Co., Ltd.
- Yanbu National Petrochemical Co.
- Zhangzhou Jiulongjiang Group Co. Ltd.
- Zhangzhou Pientzehuang Pharmaceutical Co., Ltd.
- Zhejiang China Commodities City Group Co. Ltd. Class A
- Zhejiang China Commodities City Group Co., Ltd.
- Zhejiang Expressway Co. Ltd. Class H
- Zhejiang Expressway Co., Ltd.
- Zhejiang Juhua Co., Ltd.
- Zhejiang Zheneng Electric Power Co., Ltd.

- Zheshang Securities Co. Ltd. Class A
- Zheshang Securities Co., Ltd.
- Zhongtai Securities Co Ltd Class A
- Zhongtai Securities Co., Ltd.

Good governance

- First Union Corporation
- Grupo Mexico S.A.B. de C.V.
- Mexico Generadora de Energia S de RI
- Minera Mexico SA de CV
- Petrobras Global Finance BV
- Petrobras International Finance Co.
- Petroleo Brasileiro SA
- PT Indonesia Asahan Aluminium (Persero)
- Rio Oil Finance Trust - (Series 2014-1)
- Southern Copper Corporation
- Wachovia Bank, National Association
- Wachovia Corp.
- Wells Fargo & Company
- Wells Fargo Bank, N.A.

Landen

TABEL 10.8.1

Achmea IM Controversial countries	Country code A2 (ISO)	Anti-corruption	Human rights	Labour rights	Sanctions
UAE	AE		x		
Afghanistan	AF	x	x		x
Angola	AO		x		
Azerbaijan	AZ		x		
Burkina Faso	BF		x		
Bahrain	BH		x		
Burundi	BI	x	x	x	
Brunei	BN		x		
Belarus	BY		x		x
Democratic Republic of the Congo	CD	x	x		
Central African Republic	CF		x	x	x
Congo Republic	CG	x	x		
Cameroon	CM		x		
China	CN		x		
Cuba	CU		x		
Djibouti	DJ		x		
Algeria	DZ		x		
Egypt	EG		x		
Eritrea	ER		x		
Ethiopia	ET		x		

Gabon	GA		x		
Guinea	GN		x		
Equatorial Guinea	GQ	x	x		
Haiti	HT	x	x		
Iraq	IQ		x		
Iran	IR		x		x
Jordan	JO		x		
Kyrgyzstan	KG		x		
Cambodia	KH		x		
Comoros	KM	x			
North Korea	KP	x	x		x
Kazakhstan	KZ		x		
Laos	LA		x		
Libya	LY	x	x	x	
Mali	ML		x		
Myanmar	MM		x	x	x
Nicaragua	NI		x		
Oman	OM		x		
Qatar	QA		x		
Russia	RU		x		x
Rwanda	RW		x		
Saudi Arabia	SA		x		
Sudan	SD	x	x		x
Somalia	SO	x	x	x	x
South Sudan	SS	x	x	x	
Syria	SY	x	x	x	x
Eswatini	SZ		x		
Chad	TD		x		
Thailand	TH		x		
Tajikistan	TJ		x		
Turkmenistan	TM	x	x		
Turkey	TR		x		
Uganda	UG		x		
Uzbekistan	UZ		x		x
Venezuela	VE	x	x		
Viet Nam	VN		x		
Yemen	YE	x	x	x	
Zimbabwe	ZW		x		x

Colofon

Deze halfjaarrapportage Maatschappelijk Verantwoord Beleggen is een uitgave van Achmea Investment Management.

Disclaimer

Achmea Investment Management B.V. ('Achmea IM') heeft de informatie in dit document met zorg samengesteld. De informatie is alleen bestemd voor gekwalificeerde beleggers en/of professionele beleggers zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht (Wft). Dit document is of bevat (i) geen aanbod of uitnodiging om financiële instrumenten te kopen, te verkopen of te verhandelen, (ii) geen beleggingsaanbeveling of beleggingsadvies, (iii) geen juridisch, fiscaal of ander advies. Achmea IM raadt u af een (beleggings)beslissing uitsluitend te baseren op de informatie in dit document. Raadpleeg in voorkomende gevallen een juridisch, fiscaal of andere adviseur. Achmea IM is niet aansprakelijk voor schade die het gevolg is van zo'n (beleggings)beslissing. De informatie in dit document is (mede) gebaseerd op informatie die Achmea IM van betrouwbaar geachte informatiebronnen heeft verkregen. Achmea IM garandeert niet de betrouwbaarheid van die bronnen en de juistheid en volledigheid van de van die bronnen verkregen informatie. De informatie in dit document is puur informatief en u kunt daaraan geen rechten ontleen. Alle informatie is een momentopname, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven. Het verstrekken van dit document na de oorspronkelijke publicatiedatum is geen garantie dat de hierin opgenomen informatie op die latere datum nog juist en volledig is. Achmea IM heeft het recht om deze informatie zonder aankondiging te wijzigen. Het noemen van rendementen op beleggingen in dit document dient uitsluitend als uitleg en toelichting. Achmea IM spreekt daarmee geen verwachting uit over het rendement of koersverloop van die beleggingen. De waarde van uw belegging kan fluctueren en in het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst. U mag de informatie in dit document alleen voor eigen persoonlijk gebruik kopiëren. U mag de informatie niet overnemen, vermenigvuldigen, distribueren of openbaren zonder schriftelijke toestemming van Achmea IM. Alle informatie (teksten, foto's, illustraties, grafisch materiaal, handelsnamen, logo's, woord en beeldmerken) blijft eigendom van of in licentie bij Achmea IM en wordt beschermd door auteursrecht, merkenrecht en/of intellectueel eigendomsrecht. Er worden geen rechten of licenties overgedragen bij gebruik van of toegang tot deze informatie. Achmea Investment Management B.V. is statutair gevestigd en houdt kantoor in Zeist (Handelsregister nr. 18059537). Achmea IM is als beheerder van beleggingsinstellingen, zoals bedoeld in artikel 2:65a Wft, geregistreerd bij de Autoriteit Financiële Markten ("AFM") in Amsterdam (AFM registratie 15001209).

Disclaimer bij het uitsluitingsproces

Uitsluitingslijsten worden jaarlijks of tweejaarlijks opgesteld. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van ESG-informatie van onafhankelijke dataleveranciers zoals ISS ESG en MSCI ESG-Research. Om tot een uitsluitingslijst te komen worden de door ons gebruikte marktbrede benchmarks gescreend op naleving dan wel overtreding van de ESG-normen zoals opgenomen in het MVB-beleid. Voldoet een land of ondernemingen op basis van de beschikbare ESG-informatie niet aan onze ESG-normen, dan komt deze in aanmerking voor uitsluiting van het beleggingsuniversum van de Achmea IM beleggingsfondsen. Zowel interne als externe portefeuille beheerders worden gevraagd te controleren of er posities in deze landen of ondernemingen in hun beleggingsportefeuilles voorkomen. Indien dit het geval is, worden zij gevraagd deze binnen een redelijke termijn te verkopen. Mutaties in de beleggingsportefeuilles, door bijvoorbeeld corporate actions, beleggingen buiten de reguliere benchmark of wijzigingen in de benchmark, worden tussentijds niet aan de uitsluitingslijsten getoetst. Ook wordt de beschikbare ESG-informatie niet getoetst op volledigheid. Hierdoor is het mogelijk dat er wordt belegd in landen en ondernemingen die op de uitsluitingslijst staan of die conform de in het MVB-beleid opgenomen ESG-normen, uitgesloten hadden moeten worden. Op het eerst volgende moment van het opstellen van de uitsluitingslijst wordt het proces, zoals hierboven geschetst weer gevolgd. Achmea IM kan geen garanties geven over de volledigheid en juistheid bij de vaststelling en implementatie van de uitsluitingenlijsten. Wij aanvaarden daarvoor geen aansprakelijkheid.